O GALÈLA-KA MANGA TOTOĀDÉ, MANGA TJARITA DÉO MANGA PITŪA.

FABELEN, VERHALEN EN OVERLEVERINGEN DER GALÈLAREEZEN.

BIJEENVERZAMELD DOOR

H. VAN DIJKEN;

IN 'T LICHT GEGEVEN EN VERTAALD DOOR

M. J. VAN BAARDA,

Zendingen der Utrechtsche Zendings-Vereeniging.

INLEIDING.

De wijze, waarop deze verzameling „Fabelen, Verhalen en Overleveringen“ is ontstaan, heb ik reeds medegedeeld in de Inleiding op mijne „Woordenlijst. Galèlareesch-Hollandsch.“ Mijn collega VAN DIJKEN heeft gaarne bewilligd in mijn verzoek om haar in 't licht te geven en door vriendelijke tussenkomst van Prof. Dr. H. KERN is mij daartoe in dit Tijdschrift gelegenheid geboden.

De Fabelen en Verhalen dragen de Galèlareezen veelal voor, om elkaar den slaap uit de oogen te houden, in de lange nachten, die zij wakende moeten doorbrengen, bij de (3 à 4 dagen) boven aarde staande lijken hunner aanverwanten of bureu. Gewoonlijk zijn ze dan met een groot gezelschap bijeen en moeten trachten wakker te blijven, daar booze geesten het lijk zouden kunnen vervoeren, in geval zij niet waakzaam waren. Tot dat einde voeren zij ook spelletjes uit of geven zij elkander raadsels op; en krijgt desnietteenstaande één der tegenwoordigen het te kwaad met den slaap, zoodat hij begint te knikkebollen, dan wordt hij door de een' of andere speelsche jonge dochter, al spoedig onaangenaam

gewekt, door een smeer in 't gelaat, uit een, tot dit doel, door haar heimelijk gereed gehouden, klapperdop, gevuld met een papje van water en roet, hetgeen dan aanleiding geeft tot algemeene hilariteit. — Evenwel ook in gewone dagen, bij helderen maneschijn, als men gezellig op het erf bij elkaâr hurkt, worden ook vaak de uren gekort, door het voordragen van een verhaal of fabel.

Eigenaardig is het, dat men, evenals voor de Zangen en Raadsels, ook voor deze Verhalen en Fabelen, gewoonlijk de Ternataansche taal gebruikt. Trouwens slechts enkele der Fabelen en Verhalen kunnen oorspronkelijk wezen; de meeste dragen kenmerken in zich, dat zij van buitenlandschen oorsprong zijn.

De Galélareesche mannen, certijds zeer berucht als zeeroovers, leiden nog altijd een hoogst zwerfziek leven en verblijven soms jaren achtereen in den vreemde: Batjan, Sula, Banggaai, enz. Door geheel dit deel der Molukken is het Ternataansch — de taal van den Vorst — de taal der conversatie tusschen vreemdelingen, daar elke kleine stam zijn taal of dialect heeft en bewoners van het ééne deel, van een betrekkelijk klein eiland, dikwerf die van het andere deel, in hun plaatselijk dialect, niet kunnen verstaan. De meeste der Fabelen en Verhalen zijn dus zekerlijk, in het Ternataansch dialect, van de reis, mée naar huis gebracht.

Bij de uitgave dezer Fabelen, Verhalen en Overleveringen, heb ik — behalve in de spelling — geen' noemenswaardige verandering in de oorspronkelijke teksten gemaakt. Bij de vertaling, heb ik zooveel mogelijk woordelijk den zin trachten weêr te geven.

De verschillende stukken heb ik gerangschikt naar den inhoud. Voorop gaan de Fabelen en Verhalen uit de dierenwereld, N°. 1—33. De Aap treedt ook in eenige daarvan op, hetgeen, na wat ik hierboven gezegd heb, niemand zal bevreemden, al komen er op Halmaheira ook geen Apen voor. Op Batjan vindt men ze: zeer zeker eerst later van elders overgebracht. Slechts ééne Fabel, N°. 22, is uit de plantenwereld. N°. 34—39, bevatten Sagen aangaande het Voorgeslacht. Daarna volgen eenige Verhalen N°. 40—48. Hierop worden verschillende Overleveringen medegedeeld, N°. 49—58; en eindelijk komen de overgeleverde Verhalen aangaande heksen en weêrwolven, N°. 59—77. Daar zijn nog aan toegevoegd ruim 300 verschillende traditioneele gebruiken en verbodsbepalingen; en ten slotte nog 100 gevallen, die, volgens den âdat, strafbaar zijn.

Onder de Fabelen treft men eenige, van elders reeds, in anderen

vorm, bekende aan, zooals: N°. 2: de Fabel van: „den Aap en de Landschildpad.“ (Zie, Prof. KERN's opstel in de *„Actes du 8e Congres International des Orientalistes, tenu en 1889 à Stockholm et à Christiania“*, Leide, E. J. Brill, 1890; — ook in: *„the Rat and the Rail“*, voorkomende in: CODRINGTON: *„The Milaneseans“*, p 360 ¹, vindt men trekken van overeenkomst met deze Fabel). — Merkwaardig veel overeenkomst heeft deze Fabel, — ook in de wijze, waarop de Landschildpad zich op den Aap wreekt, — met de, in het aangehaalde opstel, door Prof. KERN medegedeelde, van Dr. RIEDEL, door dezen in de Minahassa gevonden. De Gal. Fabel heeft echter het verhaal van die wraak een weinig gerekt, door er eigenaardigheden aan toe te voegen, denkelijk uit een andere fabel, verwant aan die, welke, in een eenigzins ander verband, reeds voorkomt in de *„Sangireesche Tekstenn“*, uitgegeven door Dr. N. ADRIANI, in de werken van het Kon. Inst. voor de T. L. en V. van N. I., 1894, en aldaar in Tekst II^a.

Voorts ziet men trekken van overeenkomst in de Fabelen, waarin de Aap optreedt, tusschen de door Dr. ADRIANI uitgegeven *„Sangireesche Tekstenn“*, II^b, II^c, II^f en III; V en VI; II^a en VII; en deze Galélareesche, N°. 3; 1 en 2. Het schijnt, dat deze Fabelen van den Aap uit één gemeenschappelijke bron zijn voortgekomen, maar dat de verschillende trekken daarvan, door de voortdurende mondelinge overbrenging, zijn dooreen-geward.

Ook in eenige der Verhalen uit de zoo even genoemde *„Sangireesche Tekstenn“* en de nu verschijnende Galélareesche, vindt men meer of min verwante trekken; b.v. S. T. XII, met Gal. 19; S. T. XVII, met Gal. 44; S. T. XXIV; met Gal. 40; S. T. XXXV, met Gal. 42. Ook S. T. XXI^b, met Gal. 41, doch alléén hierin, dat aan de Luis opgedragen wordt te antwoorden, in de plaats van een Mensch.

Zeker zullen er, behalve de hier boven in aanmerking gebrachte, ook op andere eilanden van den O. I. Archipel, Verhalen en Fabelen voorkomen, die meer of min overeenkomst hebben met de in deze bladen uitgegeven Galélareesche, maar ik had de bronnen niet om dat na te gaan, voor zoover dat namelijk reeds nagegaan kan worden.

Een groot deel van hetgeen waarin de geest van den Galélarees belang stelt, en waarmede hij zich bezig houdt, treedt in het in

¹ Deze plaats dank ik aan Prof. KERN.

deze bladeren geleverde, aan het licht, hetgeen kan strekken om den belangstellenden Lezer eenigzins bekend te maken, met het volkskarakter der Halifoersche bevolking van Galèla. Ik reken mij dan ook gelukkig deze „Fabelen, Verhalen en Overleveringen der Galèlareezen“ te hebben mogen uitgeven; niet alléén, omdat, hetgeen ik voor de Galèlareesche taalstudie mocht leveren, daardoor eenigermate een afgerond geheel wordt; — maar òók, omdat ik hoop, dat er bij velen oprechte belangstelling in den Galèlarees door moge gewekt worden.

Noordwijk-binnen ,
Januari '95.

DE SCHRIJVER.

1. O Mia déo o Gosòma.

Ma moi o Mia o ino i ma sari o téwo madalàto-ka, dé jo giisé, o gura ma ngòpa-ka, gèna o ino i tjara-wa. La o Mia magèna i mau ngokagèna, duma ma ja àku-wa, sébàbu o téwo ma dodòku ja àka-waasi. Kòmagèna o Mia magèna i totamaha, sidago ma moi o Tuma moi i sòso, ngokugèna o Mia ma dalàto-ku i tàngi. La o Mia magèna o Tuma ja badja, i tèmo: "ja, bobàpo! nàko-so no mòdé, dé ngokodàdé o gura ma ngòpa-ko no i si sòso-wa? Tanu ani dudu-ku àsa to pané!" — Dé o Tuma magèna i tèmo: "da lòha!" — Dé ma dudu-ku jo bané, so i sòso, sidago ngokudàdé, o gura ma ngòpa-ku àsa ka ja hado.

Duma magèna dé o Mia magèna o Tuma ma gògo ja ràpu ja hàka-hàka-ka, sidago i sòso i ma ngàku-wa. La o Tuma magèna i ma wàto-wàto-ka, dà madé, so o tjinga-tjinga ma ngangaru-ka i wòsa-ka. La o Mia magèna o gugura i tutura-ku ja odo, so i ma gogòra hijé-huku, hijé-huku, sidago o dowòngi magèna ja waro-warò-ka. Duma i tèka-lowaali ma Tuma magèna ma gògo i oho-ka-so, la maèna o tònà i lalamo, o Hålumaheira-sa i liho-ka.

Dòné o Mia magèna i ma tèngo, ka ngokagèna i gogogé; sidago ma moi o Mia magèna ja kélèlo o Gosòma moi, i ma si tàngo-sa o téwo i dodolu-sa. La o Mia o Gosòma magèna i si garo, i tèmo: "abě-hika! po ma tèké-kudòti-wa?" — La o Gosòma magèna i tèmo: "ngòna no ma tèngo dé ngomi déo mia kawasa i dala; no mau no mi lāwàni?" — Duma o Mia i tèmo-kali: "abě-hika! mia riho na kurumi-si, tanu mia dala-wa!" — Magèna dé o Gosòma ja hika ja kurumi, dé i gogōu o Mia ma riho ka i tjara-wa. La magèna dé o Mia magèna ja kulai, i tèmo: "ja, bobàpo! no tàgi ani dodiawo na ngòso, la po ma tèké-kudòti." — Bòlo! o Gosòma magèna ja dakòlo i gogōu, so i tàgi ma bi dodiawo dà ngodu ja ngòso, la o Gosòma i dadala magèna ja hino o Mia-no.

Dé o Mia magèna ja kélèlo-ka o Gosòma i dadala, so maèna dà nali, dé i tèmo: "ja, bobàpo! ni ma fàto sadiné, ni ja ado o Hålumaheira-sa, la i dòma ti ni èto-kàsi nia dala." — Bòlo! o Gosòma ma dala magèna i ma fàto, sidago ja ado o Halumaheira

-sa. Magèna de o Mia magèna o gòta ma dèpi moi ja aho, dé o Gosòma ma dòku-ku ja tòku, dé ja èto: "moi, sindto; o Gosòma 'ni tabéa! — moi, sindto; o Gosòma 'ni tabéa!" — So dé ma dodogu-ka ja ngàpo i ma pèla-ka dé i ma si tudu-so, sidago ngokudiné o dududu-ku àsa ka i tura, dé i temo: "tjé! o bi bobàpo! ni haga gèna!"

Bòlo! o Gosòma, ma dala magèna ja kélèlo o Mia magèna i si haga; so maèna i ma biau, i liho i ma ririhi-so. Tjawali o Gosòma i dodòma-so, gèna i gogogé dé jo danggutuka-so o Mia-ka.

Kòmagèna ma moi o Mia magèna i tàgi i puuku o téwo-ka; la ngokagèna o Gosòma magèna jo djaga, sidago o Mia magèna ma gia-ka ja gòli, so i tàgi i ma ngàku-wa. Duma o Mia magèna o àkàli ja pàké, i temo: "tjé, o Gosòma magèna; ka o sòki ma ngutu na gòli! To ngohi ai gia èna ngogénèna!" — Duma o Mia magèna ja kulai, so ka o sòki ma ngutu jo ngiké, so ja gòli, dé o Mia magèna ja dòha, so i lòda-ka dé o gòta ma idé-jé i dola-ka. Duma o Gosòma magèna ka djaga-djaga ma manara, sidago o Mia magèna i utu ja àku-wa, sébàbu o Gosòma magèna jo djaga-ka, sidago, hé! ka da pntu. Duma o Mia magèna, o ngòma moi ja hino, ja tago; so dé i dala-ka la o Mia magèna i temo: "ja, Gosòma! Gosòma! no lòda! Doné o uku to ni dutura!" Duma o Gosòma magèna i lòda i hòlu. La magèna dé o Mia magèna o ngòma magèna ja tura, dé o Gosòma magèna ja dakòlo o uku, so i lòda. La ma lòha-so o Mia magèna o àkàli ja pàké; nàko-so hiwa, doné o gòta ma idé-ka ka jo dosòné-ka.

Bòlo! o Gosòma magèna o àkàli i si sari-kali, i mau ja toòma o Mia-ka. Mutuādé o Gosòma magèna ja hika, so o séléra-ka i ma dàsi. Dé o Mia magèna i temo: "nàko-so o kilòti gèna, doné sadai i sòlo ja kahisa; duma nàko-so o Gosòma gèna, doné ngokodina ò dàsi ja kahòko." — Dé o Gosòma magèna sadai i sòlo ja kahisa. Dé o Mia magèna i temo: "o kilòti gèna, maro ja àku sadai i sòlo ja kahisa! Bilàsu o Gosòma; nàko-so o kilòti èna ngokodina ò dàsi ja kahòko! Na dakòlo magèna to ni nàko-wa!"

Bòlo! o Gosòma magèna o àkàli i ma si sari-kali, dé ja hika, o Mia ma tahu-ka i ma mingihu-ka. Dé o Mia magèna ja hino dé i àso i temo: "tahu! tahu!" Duma a tahu magèna i palu-wa. La o Mia magèna i temo: "to ngohi ai tahu gèna ta àso dé bilàsu ka i palu." — Dé i àso-so i si dadu-li, i temo: "tahu-ù-ù!" La magèna dé o Gosòma magèna i palu. Dé o Mia magèna i temo-kali: "na dakòlo to ni nàko-wa? Tjoba, àku? maro o tahu lo i

palu! Sébàbu o Gosòma ngokadòka ma raba-ka, so maèna i palu. La o Gosòma magèna da toòsa, dé i ma djobo-kali, ja hika o dowòngi-ka.

Dé i ma poòsu; o dowòngi i ma didu-didu, maro o boòsu ja àka. La kòmagèna ma moi o Mia magèna i tàgi, o sara-sara moi ja aho, ja hika kékia-ka o Gosòma magèna i ma poòsu-ka, ma bèto: ma djéré ja òsi. Dé o Mia magèna i tèmo: „abě-hika! tjoba! nàko-so o boòsu, dònè o àké manèna to gusè, dé i hiti; duma nàko-so o Gosòma, dé i hiti-wa.” — Magèna dé o Mia magèna, huku, jo gusè, dé o Gosòma magèna i ma hiti. La o Mia magèna i tèmo: „tjoba! àku? maro o boòsu lo i hiti! Sébàbu o Gosòma ma raba-ka, so maèna i ma hiti! Na dakòlo to ni nàko-wa?”

Ka ma bàti magèna dé i ma riddha-ka; duma o Gosòma da madé-ka, so i liho; la o Mia magèna ka i ma néré, i tèmo: „i laku ngohi-ka!”

1. De Aap en de Kaaïman.

Eens zocht een Aap zich z'n voedsel langs de kust, toen hij vernam, dat op een (naburig) eiland eten in overvloed was. Nu wilde de Aap daar gaarne heen, maar hij kon niet, want er was nog geen brug over de zee gemaakt. Zoo bleef de Aap dus wachten, tot er eens een Reiger aan kwam vliegen, die daar dicht bij den Aap neêrstreek. Toen vleide de Aap den Reiger, zeggende: „och, vriendlief! zoudt ge mij niet daar over zee, naar het eiland willen brengen (doen vliegen)? Laat mij straks (maar) op uw rug stijgen!” — En de Reiger zeide: „'t is goed!” — Toen nam (laadde) hij hem op z'n rug en vloog, totdat hij hem daar over zee, op het eiland, neêrzette.

Maar daarop plukte de Aap den Reiger al de veeren uit, zoodat hij niet meer kon vliegen. Toen nu de Reiger zoo geheel naakt was, werd hij beschaamd en dus ging hij in (verbergde hij zich in) het dicht gewas der *Wollastonia strigulosa*-struiken. — De Aap ging daarop neêrvallende *Inocarpus-édulis*-vruchten eten (en had het daarmee zoo druk), dat hij al maar op en neê draafde, zoodat (ten slotte) het zandige strand geheel mul (geheel met voetindrucksels bedekt) was. — Het duurde echter niet lang of des Reigers veeren wiesden weder, zoodat hij naar het vasteland — Halmaheira — teruggekeerd is.

Nu bleef de Aap daar alleen achter, totdat de Aap eens een Kaaiman zag, die zich zoo halverwege tegen het strand opgetrokken had. Daarop ging de Aap den Kaaiman aansporen (uittarten), zeggende: „kom aan! zullen wij niet eens tegen elkaâr oorlogen?“ Toen zeide die Kaaiman: „gij zijt (maar) alleen en wij met velen (veel volks); wilt gij tegen ons strijden?“ Maar de Aap zeide weder: „welnu, kom onze voetstappen eens zien of we niet met ons velen zijn!“ — Toen ging de Kaaiman toe en bezag het, en inderdaad daar stonden ontelbaar veel indrukzels van apenpooten. — Alsnu nam de Aap hem beet, zeggende: „vriend! ga uw makkers maar halen dan zullen we tegen elkander oorlogen.“ — Goed! de Kaaiman meende dat het ernst was, en ging dus al z'n makkers halen, waarop die vele Kaaimannen tot den Aap kwamen.

Toen nu de Aap de vele Kaaimannen zag, was hij verblijd en zeide: „vrienden! stelt u naast elkander landwaarts op, tot aan het vaste land, dan zal ik eerst tellen met hoevelen gij zijt.“ — Zoo gezegd, zoo gedaan; de Kaaimannen, zooveel als er daar waren, stelden zich op rij tot aan den vasten wal. Toen nam de Aap een stuk hout mede en liep over de Kaaimannen heen en telde ze (ze aanrakende met het stuk hout): „één, twee; Kaaimannen, met Uw verlof! — één, twee; Kaaimannen, met Uw verlof!“ — Aldus op den laatsten (komende) sloeg hij uit alle macht, terwijl hij een sprong nam, dat hij eerst een eind ver op het droge terecht kwam, en zeide toen: „hè, vrienden! jelui zijt toch dom!“

Nu, al die Kaaimannen zagen het wel; dat de Aap hen gefopt had; ze gingen dus uit elkaâr en keerden stilletjes huiswaarts. Alleen de Kaaiman, die het eerste gekomen was, die bleef; hij was woedend op den Aap.

Zoo ging dan eens de Aap schelpdieren inzamelen aan zee en daar hield de Kaaiman de wacht, zoodat hij den Aap in zijn voorpoot beet en deze niet gaan kon. Maar de Aap gebruikte list, zeggende: „Och, die Kaaiman! daar bijt ge nu in een rizophoren-wortel! Mijn voorpoot die is hier (is dit hier)!“ — Maar de Aap fopte hem, hij stak hem een rizophoren-wortel toe; en daar beet hij in, den Aap loslatende; die dus wegliep en boven in een boom klom. — Maar nu hield de Kaaiman trouw de wacht (slechts wachthouden-was-zijn werk), zoodat de Aap niet kon afklimmen, want de Kaaiman bleef op post, tot het zelfs donker werd. Maar als er een vuurvliegje aankwam greep de Aap het; en dus toen

er velen (door hem gevangen) waren, zeide de Aap: „Kaaïman! Kaaïman! loop! anders gooi ik u met vuur (laat ik vuur op u vallen)!“ — Maar de Kaaïman wilde niet wegløopen Toen liet de Aap die vuurvliegjes vallen en de Kaaïman dacht (dat het) vuur (was), zoodat hij wegliep. — Nu, het was maar goed, dat de Aap een list te baat genomen had; indien niet, dan had hij op den boom (kunnen blijven), tot hij stierf (tot zijn dood).

Welaan! de Kaaïman zocht er weêr een list op, (want) hij wilde den Aap dooden. Daarom ging de Kaaïman heen en liet zich de rivier afdrijven. — Toen zeide de Aap (hardop): „als dat een drijfhout is, dan moet het van zee landwaarts op de rivier ingaan; maar als dat een Kaaïman is dan moet hij van de landzijde zee-waarts drijven!“ — Daarop ging de Kaaïman de rivier op, landwaarts. — Nu zeide de Aap: „(verbeeld je) een drijfhout, net alsof dat van zee landwaarts de rivier op zou kunnen gaan! Het moet een Kaaïman zijn; als het een drijfhout was dan zou het van 't land zee-waarts drijven! Dacht ge, dat ik u daaraan niet zou kennen?“

Goed! de Kaaïman zocht er weêr een' list op en ging heen en verborg zich in des Apen huis. — De Aap nu kwam daarheen en riep: „huisje! huisje!“ — Maar het huis gaf geen antwoord. Toen zeide de Aap (overluid): „mijn huisje moet (is gewoon) antwoord (te) geven, als ik het roep.“ Hij schreeuwde nu nog eens een keer (deed het nog eens over), zeggende: „huisje . . . ô . . . ô!“ — Toen gaf de Kaaïman antwoord. En de Aap zeide weêr: „Dacht ge, dat ik u niet zou kennen? Zie eens, kan (dat)? alsof een huis ook antwoord geeft! (Neer) omdat daarbinnen een Kaaïman is, daarom geeft het antwoord.“ — De Kaaïman werd boos en vertrok, zich begevende naar het zeestrand.

(Daar) begroef hij zich; hij bedekte zich geheel met zand, even als men een graf maakt. — Zoo ging dan de Aap weêr eens uit, een bamboe-watervat met zich nemende en zich begevende naar (de plaats) waar zich de Kaaïman begraven had; (voorgevende) — zich houdende alsof — hij zijn graf ging baden (reinigen: 't schijnt dat de Mohamedanen dit van tijd tot tijd doen; en hieruit blijkt al weêr duidelijk dat dit verhaal den Ternatanen naverteld is). — De Aap nu zeide (bij zich zelf, overluid): „Welaan! zie eens! als (dat) een graf is, dan moet het schudden (bewegen), als ik er dit water op giet; maar als (dat) een Kaaïman is, dan schudt het niet.“ — Daarop goot de Aap (het water) uit, en de Kaaïman

bewoog zich. Toen zeide de Aap: „Zie eens! kan (dat)? alsof een graf ook bewegen zou! (Neen) omdat er een Kaaiman in is, daarom beweegt die zich! Dacht ge, dat-ik u niet zou kennen?”

Tot zoover en ze lieten van elkaar af; maar de Kaaiman was beschaamd en ging naar huis: de Aap (daarentegen) juichte, zeggende: „aan mij is de overwinning.”

2. O Mia déo o Sangkura.

I dodòma o Mia déo o Sangkura magèna o dòro i àka, sidago da bòlo-bòlo-ka la o bolé i ma dàto. Duma o Mia magèna ma bolé ja dàto kudadé o téwo i dodolu-ku, la ngokagèna o mòku-mòku ja ruba-ka ma bolé magèna, sidago da hàka-hàka-ka. Duma o Sangkura magèna i tòro ngokudiné o dududu-ku; la ngokagèna o bolé magèna lo i oho dé i uti-ka sidago da òmu.

Duma o Sangkura magèna i dola ja àku-wa la tanu jo damaha, i tura àsa ja òdo. Duma i tèka-wa o Mia moi magèna ja kahino o Sangkura magèna ma dòro ma dalàto-no, la magèna o Sangkura magèna i tèmo: „ja, bobàpo, o Mia! na hino-si!” La o Mia magèna ja hino-ka. Magèna dé o Sangkura i tèmo: „bobàpo! ai bolé da òmu-ka, nàko-so no mòdé, na dola-si, la àsa po ma régu.” — La o Mia magèna ka i mòdé la ja dola-ka. Duma o Mia magèna ja tura-lowaàli, sidago o Sangkura magèna i tèmo: „ja, bobàpo! na tura-wa?” — Duma o Mia magèna i sango: „poli-ka! pa dahàké-si!” — La i gòlo ja tjobo-tjobo, duma ja hiké-wa: sidago o Sangkura magèna i tèmo: „ja, bobàpo! nàko-so kòmagèna, dé, bòlo! ngòna ma làké la ngohi ma kahi.” — La o Mia magèna i tèmo: „tjé! da mongi tjawali ma kahi, dé magèna to ni hiké-ka ngòna? La ngohi àsa òkia-ka?”

Magèna dé o Sangkura da toòsa; so i tàgi o gitiwi i tòdo dé ja suru, o bolé ma gòla i si gilbli-ka, dé i si bèséso, i tèmo: „ja, bobàpo! ngohi to tàgi, duma no djadjaga: nàko-so o kàso i hòda ngokodina, gèna ngokudadé no ma umo; duma nàko-so sadai i hòda, gèna kudina no ma umo.” — Duma o Mia ka ja nàko o kulai magèna, ka i uti i ma si dodiahi, so o gitiwi magèna ja suru-lowaàli.

La dòné o Sangkura magèna o àkàli, i si dàgi, la ja toòma o Mia magèna. Mutuadé o Sangkura magèna i tàgi ja hika o pònga

-ka, la ngokagèna o ngihia moi ja màké, la jo djadjaga i kulai, o ngihia magèna ma dalàto-ka. Bòlo! i tèka-wa, o Mia magèna noganaga, dé i àso, i tèmo; "bobàpo Sangkura! òkia no djaga ngokagèna?" — La o Sangkura magèna i tèmo: "ngohi to djaga o djōu awi dōi ma bobiliku." — La o Mia magèna ja hika ja kurumi, dé i tèmo: "tjé! o dōi ma bobiliku ò lōha! Hika pa dahàké po ma si piliku!" — Duma o Sangkura magèna i tèmo: "tjé! upa! ai djōu wo i ngamo." — La o Mia magèna i tèmo: "aliko! o dōi ma bobiliku ma lōha magèna, po si dahàké-si!" — La o Sangkura magèna i tèmo: "bòlo! nàko-so ngòna no ma piluku, tanu ngohi to tàgi-kàsi o tahu-ka." — Magèna dé o Sangkura magèna i tàgi-ka-dé; la o Mia magèna o dōi ma bobiliku magèna ja dèhè, so i ma si piliku o ngihia magèna. La maèna ja gòli, so ja lalo-lalo-ka, sidago o Mia magèna i oré-oré; la ma lōha-so o Mia magèna i sòné-wa.

Duma o Sangkura magèna ma sininga i sàki-wa, sidago o Mia magèna ja palàko o ngihia magèna, la i tàgi, o àkàli i si dàgi-kali, sidago ja màké o ritja o hutu moi, la ngokagèna jo djaga-kali. Dé i tèka-wa o Mia magèna noganaga-kali, dé i àso, i tèmo: "ja, bobàpo! òkia ngokagèna no djaga!" La o Sangkura magèna i sango: "o djōu awi gòta ma sòpo to djaga." — La o Mia magèna ja hika, dé i tèmo: "tjé! o gòta ma sòpo magèna ò sawàla ma rèhè-rèhè; hika, pa dahàké-si!" — Dé o Sangkura magèna i tèmo: "bobàpo! magèna upa! dònè ai djōu wo i ngamo." — Duma o Mia magèna i tèmo: "tjé! pa dahàké-wa?" Sidago ma pégo i kolòko-ka. Bòlo! o Sangkura i tèmo: "nàko-so ngòna no ma jojana kòmagèna, na òdo; duma ngohi to tàgi-kàsi; àsa na òdo." — La o Mia magèna ja òdo-so sidago ma uru ò lòdi-so. Duma o Mia magèna i sòné-wa.

Mutuādè o Sangkura o àkàli i si dàgi-kali; la i tàgi, sidago ma moi o hòpu ma igu moi ja màké, so dé i tèmo: "tjé! ngokanèna àsa to damaha; to ni si haga o Mia-ka!" — Dé i tèka-lowaa!li o Mia magèna noganaga-kali; dé ja kèlèlo o Sangkura magèna, ka i tèmo: "ja, bobàpo! òkia no djaga?" — La o Sangkura magèna i tèmo: "o djōu awi lipa to djaga." — Dé o Mia magèna ja hika, dé i tèmo: "tjé! magèna o lipa ò momuāné; ka ma ili ò lōha? Pa dahàké-wa?" — Duma o Sangkura magèna i tèmo: "magèna upa! dònè ai djōu wo i isè dé wo i ngamo." — Duma o Mia magèna ka ja gègègo; i mau ja tàko; sidago o Sangkura i tèmo: "nàko-so ngòna na tàko, dé ngohi àsa to tàgi-kàsi, la àsa na tàko;

dé lo ka no sango, nàko-so ai djōu wo isè." — Bòlo! o Sangkura magèna i tàgi ma tahu-ka, dé o lusu i ma si mòtu-ka. Magèna dé o Mia magèna i ma si tudu, so o lipa ma dòku-ka, dé ja tàko. La i ma todòka o hòpu magèna i supu, so ja hòlo, sidago ma ròhé ma alam i dòbo, sidago i oré-oré-ka.

La magèna dé o Mia magèna ja hika o Sangkura ma tahu-ka, dé i àso, i tèmo: "ja, bobàpo! no i riwo ngohi-ka!" — La o Sangkura magèna i palu, duma i supu-wa. La o Mia magèna ja sari, duma ja makè-wa, sébàbu o Sangkura magèna i ma mingihu-ka-so. La o Mia magèna, o lusu i mòtu-ka, so ma dòku-ka i ma tami-ë, dé i àso-kali, sidago o Sangkura magèna i palu ngokadàhu o lusu ma raba-ka. La ja sari ja tjobo-tjobo duma ma ja maké-wa, sidago ka ma diri ja toðma-ka-so.

Magèna dé o Sangkura magèna o lusu ma raba-no i supu dé i tèmo: "hèé! no ma djaga-naga! i làku ngohi, so no sòné-ka!" — La magèna dé o Sangkura magèna ja hika ja òhè o Mia magèna ma ròhé; la ma gògo ja àka ma tabàko, ma làké ja àka ma dèna, ma kòbo ja àka ma bido, ma ané ma niha ja àka ma gàhu déo ma au ja àka ma dalu.

La ma moi o Mia magèna ma dodiawo ja sari, so ja kahino o Sangkura-no, o Sangkura jo sano, i tèmo: "ngòna na kèlèlo-wa mia dodiawo?" La o Sangkura magèna ja tuūmu, i tèmo: "ni ja kahino, la po mòku-si." — Duma o Mia magèna i hòlu; duma o Sangkura ja gégègo-so, la o Mia magèna i mòdé-ka. Magèna dé o Sangkura magèna o dalu jo gusè, so ja udo; dé o Mia magèna i tèmo: "tja! o dalu moi ka ò sawàla! — La o Sangkura magèna i tèmo: "tjé! dé ma dòno!" — Magèna dé o dalu i udo òa bòlo, ja ròta; so i mòku-ka dé i ma tèké bitjara-si; la i ma si lolōa, so i ma djobo.

La o Sangkura magèna i tèmo: "tjé!" kangano nia dodiawo awi au ni ja udo, déo awi làké ni ja mòku-ka!" — Magèna dé o Mia magèna i isè, dé i si ngangàsu ma dodiawo-ka, i tèmo: "ja! ni isè-naga i tèmo òkia?" — La magèna dé o Mia magèna jo sano, i tèmo: "òkia, ngòna no tèmo?" — La o Sangkura magèna i siliba, i tèmo: "mahiwa! to tèmo o muūra ngokagèna, so ni tàgi ni ma tai-ka!" La magèna dé o Sangkura magèna i òhè, i tèmo: "hèé! to òhè, la ka i lamo!" — La magèna dé o Mia magèna i isè, dé jo ngika i si garo ja tutu. Duma ma lòha-so o Sangkura lo o àkàli moi i ma maké, so ja tutu-wa.

Magèna dè o Mia magèna i tèmo: "ni ja tutu-wa?" Duma o

Sangkura magèna i tèmo: "salantar ai bàba déo ngoi awa i tutu lo to sòné-wa; dé ngini àsa nĩ tutu la to sòné? — Magèna dé o Mia i tèmo: "lëbé-laha mi ja tupu!" — Duma o Sangkura magèna i tèmo: "ma susa! la ngogëgèna-li: ai bàba déo ngoi awa i tupu lo to sòné-wa, dé ngini àsa nĩ tupu ngoi-ka?" — La magèna dé o Mia magèna i si garo, i tèmo: "lëbé-laha o àké-ka pa umo!" — Magèna dé o Sangkura magèna da nali, duma i kulai i ari; la o Mia magèna dòné da nali, i tèmo: "dòné i lèku ngomi-ka." — La ja tidé, so o àké-ka ja umo-ka. Duma magèna dé o Sangkura magèna da nali, dé i òhé, i tèmo: "hèé! ai baba déo ngoi awa manga dòku o àké!" —

Magèna dé o Mia magèna da toðsa-ka, so i ma tolo mu ka i ma fakàtí, i tèmo: "lëbé-laha o Kobowo moi mi ja séwa, la o àké magèna ja udo, sidago, hé! ja mata-dé." — Bòlo! o Kobowo magèna i mòdé-ka; so o àké magèna ja udo-so, hé! ja mata-ka. La o Kobowo magèna ja udo ja tjobo-tjobo, sidago o àké magèna ja dangadé ja mata-ka. — Duma o Sangkura o àkàli i ma si sari-so, la maèna i tàgi o Kohòru moi ja séwa, o igo ma siù moi-so. La o Kohòru magèna i mòdé-ka, so i tàgi o Kobowo ma pòko-ka ja gòli, so ma pòko i pusuné, so o àké magèna i wèdo-kali, sidago o Mia magèna ma dala da lutu-ka, so i bi sòné da mata-mata-ka. — Duma ma lòha-so ma bèdèka moi i ma palàta, so o gòta-è i dola-ka-so, la o Mia ma bèdèka magèna i puwo, so sidago i dàdi ma dala magèna.

2. De Aap en de Landschildpad.

In vroegeren tijd zouden de Aap en de Landschildpad eens een tuin geheel en al klaar (een stuk grond schoon) maken en er bananen in planten. De Aap echter plantte z'n bananen aan den zeekant, daar waar de zee bij vloed de kust bedekt (omdat hij te lui was om een stuk grond schoon te maken en schoon te houden: de zee deed dat nu voor hem, dacht hij). Maar dààr wierpen de golven z'n bananen om, tot er geen één van staan bleef. Doch de Landschildpad tuinierde landwaarts, op het droge; en die bananen wiesen ook òp en de vrucht daalde af tot zij rijp was (de groote bananen-trossen gaan door hun zwaarte al spoedig afhangen; daarom zegt men van bananeu niet: i sòpo = ze dragen vrucht, maar i uti = ze (de vruchten) komen omlaag.)

Maar de Landschildpad kon niet klimmen; zij zou dus (de vruchten maar) afwachten (als) ze afvielen zou zij ze eerst eten. Het duurde echter niet lang of die eene (bewuste) Aap kwam in de nabijheid van den tuin der Landschildpad en toen zeide de Landschildpad: "zeg, vriend Aap! kom eens hier!" — En de Aap kwam. Toen zeide de Landschildpad: "vriend! mijn bananen zijn rijp; als gij wilt, klim ze (klim er dan eens heen en haal ze), dan zullen we samen deelen." — (Nu) de aap wilde wel en klom ze. Maar de Aap wierp geen enkele (banaan) naar omlaag, zoodat de Landschildpad zeide: "zeg vriend! gooit ge niets omlaag?" — Maar de Aap antwoordde: "wel: laat me toch (eerst) eens proeven!" — Toen vroegde zij altijd door, maar hij gaf er geen; zoodat de Landschildpad zeide: "zeg, vriend! als het zòd is, nu, goed dan! gij het vleesch en ik de schil." — En de Aap zeide: "hè! de schil is (alleen) maar lekker en moet ik die aan u geven? Wat zal ik dan (nemen)?"

Toen werd de Landschildpad boos; dus ging zij randjau's scherpen (scherpe punten maken aan stukken bamboe, om als een soort voetangels dienst te doen) en stak die rondom aan den voet van den banaanstam (in den grond), terwijl zij een waarschuwing (opdracht) achterliet (voor den Aap), zeggende: "hé, vriend! ik ga weg, maar wees op uw hoede: als de honden aanslaan van de landzijde, spring dan (werp u dan) aan de zeezijde naar beneden; maar als ze aanslaan van de zeezijde, spring dan landwaarts omlaag." — Maar de Aap wist het wel, dat het fopperij was, hij klom dus zeer voorzichtig af, zoodat die randjau's hem in 't geheel niet staken (verwonden).

Nu liet de Landschildpad haar vernuft gaan (zon zij op list) opdat zij dien Aap mocht dooden. Daarom ging de Landschildpad heen naar het bosch en daar vond zij een' slang en deed juist alsof zij de wacht bij die slang hield. Goed! het duurde niet lang of de Aap kwam daaromtrent heen en hij riep, zeggende; "vriendin de Landschildpad! wat bewaakt gij daar?" — En de Landschildpad zeide: "ik bewaak 's Konings gordel." — Daarop ging de Aap daar bij om te kijken, en hij zeide: "hé! (wat is) die gordel mooi! Kom, laten we eens beproeven dien om te doen!" — Maar de Landschildpad zeide: "och! niet doen! (want) mijnheer (zal) mij bekijken." — En de Aap zeide: "geekheid! zoo'n mooien gordel, laten we dien (toch even) probeeren!" — Daarop zeide de Landschildpad: "goed! als gij u dien wilt ombinden, laat mij dan eerst naar huis gaan." — Toen ging de Landschildpad en de Aap nam

dien gordel en omgordde zich dus met die slang. Deze beet hem en wond zich om hem heen, zoodat de Aap luidkeels schreeuwde; goed nog maar dat de Aap niet stierf.

Evenwel de Landschildpad was niet in haar schik, dat de Aap van die slang had weten los te komen en zij ging heen en liet haar vernuft weêr gaan (zon weêr op list) tot zij een struik Spaansche peper vond en daar stelde zij zich weêr bij op de wacht. Het duurde niet lang of de Aap kwam weêr daaromtrent en riep, zeggende: „hé, vriendin! wat bewaakt gij daar?“ — En de Landschildpad antwoordde: „ik bewaak 's Konings boomvruchten.“ — Toen ging de Aap er heen en zeide: „wel! die boomvruchten zijn allen (zoo mooi) rood; kom! laten we eens proeven!“ — De Landschildpad zeide: „vriend! dat niet! dan zou mijn heer mij bekijken.“ — Maar de Aap zeide: „hè! niet eens eens proeven?“ — zoodat z'n staart omkrulde (van begeerlijkheid). Nu, goed! de Landschildpad zeide: „als gij zòd zanikt, eet ze (dan); maar ik ga eerst weg; eet ze dan straks.“ — Toen at de Aap ze gretig, zoodat zijn bek gloeide. Maar de Aap stierf (toch) niet.

Daarom zon de Landschildpad weêr op list; zij ging weg en vond eindelijk eens een wespennest; zoodat zij toen zeide: „hè! hier zal ik nu de wacht houden; ik zal je dien Aap (toch) bedotten!“ — Niet lang daarna kwam de Aap daaromtrent heen en de Landschildpad ziende, zeide hij: „wel, vriendin! wat bewaakt gij daar?“ — De Landschildpad zeide: „ik bewaak 's Konings gong.“ — Toen kwam de Aap nader en zeide: „hè! dat is een splinter nieuwe gong; zit er een mooien klank ik? Zullen we niet eens probeeren?“ — Maar de Landschildpad zeide: „doe dat niet! anders hoort mijn heer mij en zal mij bekijken.“ — Doch de Aap bleef maar aandringen; hij wilde er op slaan; zoodat (eindelijk) de Landschildpad zeide: als gij er op gaat slaan, dan zal ik eerst weggaan en dan eerst kunt ge kloppen; en daarenboven, gij moet (maar u ver)antwoorden, als mijn heer het hoort.“ — Goed, de Landschildpad ging naar haar huis en stulpte het rijstblok over zich om. Toen nam de Aap een sprong, zoodat hij boven op den gong (kwam te zitten) en (begon dien toen) te slaan. En, o schrik! (daar) kwamen de wespen er uit en staken hem, dat zijn geheele lichaam opzwol, zoodat hij jammerlijk schreeuwde.

Daarop ging de Aap naar het huis van de Landschildpad, en hij riep, zeggende: „ach, vriendin! help mij toch!“ — De Landschildpad nu gaf antwoord, maar kwam niet (van onder het rijstblok) uit. En de Aap zocht, maar vond haar niet, omdat de Land-

schildpad zich verstopt had. De Aap nu (omdat) het rijstblok ten onderst boven gekeerd lag, ging daar boven opzitten en riep weêr, totdat de Landschildpad daaronder in het rijstblok antwoord gaf. En hij zocht en zocht steeds weêr, doch hij kon haar maar niet vinden, zoodat hij zich zelven van kant maakte.

Toen kwam de Landschildpad van onder het rijstblok uit en zeide: „ha, ha! wacht jou! ik heb het toch gewonnen en jij bent dood!” Daarop ging de Landschildpad toe en nam des Apen lichaam en maakte de haren tot haar tabak, het vleesch tot haar pinang, de beenderen tot haar sirih-vruchten, de hersenen tot haar kalk en het bloed tot haar sagoeweêr.

Eens nu gingen de Apen hun (verdwenen) makker zoeken en kwamen tot de Landschildpad en vroegen aan de Landschildpad, zeggende; „hebt gij onzen makker niet gezien?” — De Landschildpad nu noodigde hen dringend, zeggende: „komt binnen en laat ons eerst eens pruimen!” — Maar de Apen wilden niet; doch de Landschildpad hield bij hen aan, zoodat de Apen er in bewilligden. Toen schonk de Landschildpad hun sagoeweêr, en zij dronken die; de Apen nu zeiden: „ha! wat ziet die sagoeweêr rood!” — Toen zeide de Landschildpad: „wel! daar is kleursel in!” — Toen zij nu gedaan hadden met sagoeweêr drinken, gaf zij hun te pruimen en nadat zij gepruimd hadden, praatten ze nog wat met elkaâr; daarna groetten zij elkander en vertrokken ze.

Toen (nu de Apen den weg op waren) zeide de Landschildpad: „bah! daar straks hebt gij het bloed uws makkers gedronken en z'n vleesch (inhoud) gepruimd!” Toen (een der) Apen dit hoorde, gaf hij het zijnen makkers te kennen, zeggende: „zeg! hoort eens, wat zegt zij?” — Toen vroegen de Apen haar, zeggende: „wat zegt ge?” — De Landschildpad nu sprak er over heen, zeggende: „niets! ik zeg (maar) daar komt regen (aan), dus loop jelui maar hard!” — Daar (ving de Landschildpad (aan) te lachen, zeggende: „ha, ha, ha! ik (moet) lachen en hard ook!” — Als de Apen nu dit hoorden gingen zij op haar af en spoorden (elkâar) aan haar fijn te stampen. Goed maar, dat de Landschildpad (ook) een list vond (bedacht) zoodat zij haar niet fijn stampen.

Toen zeiden de Apen: „stampt gij haar (nu nog) niet?” — Maar de Landschildpad zeide: „zelfs mijn vader en mijne moeder (hebben) mij (willen) fijnstampen en ik ben niet gestorven; zult gij mij nu stampen, dat ik sterf?” — Daarop zeiden de Apen: „laten we haar liever verbranden!” — Maar de Landschildpad zeide: „'k geef

er ook wat om (wat een verdriet)! daàr, dit dðk nog: „mijn vader en mijne moeder (wilden) mij verbranden en ik ben niet gestorven; zult gij mij dan (kunnen) verbranden?“ — Toen spoorden de Apen (elkander) aan, zeggende: „het is beter, haar in 't meer te gooien!“ Nu was de Landschildpad blij, maar voor de leus weende zij; en nu waren de Apen verheugd en zeiden: „nu hebben we het toch gewonnen!“ — En zij hieven haar op en smeten haar in 't meer. Maar nu was de Landschildpad in haar schik en lachte, zeggende: „ha, ha, ha! het water is (juist) het verblijf van m'n vader en m'n moeder!“

Toen werden de Apen boos; daarom vergaderden ze zich om raad te houden en zeiden: „we moesten een Buffel huren, dat hij het water drinke tot het geheel op is.“ — Goed! de Buffel stemde er in toe; zoo zou hij dus het water drinken, tot het op was. De Buffel nu dronk maar al door van het water, tot het water bijna op was. Maar de Landschildpad bedacht een list en zij ging en huurde een Krab, voor een reepje klappernoot. En de Krab wilde wel en ging dus heen en beet den Buffel in den buik, zoodat er een gaatje in z'n buik kwam, en het meer weêr vol liep; zoodat velen van die Apen verdronken, en tot den laatsten toe omkwamen. Heel goed maar, dat er (nog) één wijfjes aap een sprong nam en boven op een boom klom, en dat ééne wijfjes-aapje kreeg wêer jongen, zoodat (die apen weder) werden deze vele (zoovele als er nu zijn).

3. O haiwan ða ngodu i folöi o Mia ma àkàli i lamo.

Ma moi o haiwan ða ngodu i tàgi i hau. La i hau magèna ða bðlo, ja hino dé o nawo magèna ja dðpo-ka. Magèna dé o haiwan magèna i tàgi-kali; la i liho, jato! ja nano, gèna o nawo magèna ja mata-mata-ka, sébàbu o njawa moi wa hino, so wa odo-ka. Duma i si tatàpu-wa nago-ðna ja òdo. — La magèna dé o haiwan magèna i hau-kali, la o nawo magèna, àsa i si guguti sa gèna, ja dðpo-kali, dé i tèmo: „èna! dònè nago-ðna manga ròhé i lalamo gèna, bilàsu jo djadjaga.“ — Sidago i ma tèké fakàti, i tèmo: „kolaha o Kobowo jo djaga!“ —

Bðlo! o haiwan magèna i tàgi-kali. Duma i tèka-lowaāli o Kobowo, jato! ja nano, gèna o njawa moi, ka 'wi lamo! 'wi lako lo ka i sòra; la magèna wa hino o nawo ka wo ma gèsè, so wa

òdo sidago da mata-ka. Magèna dé ma dodiawo ja hino, dé, jato! ja nano, gèna o Kobowo magèna i hiwa, la o nawo o ngodowo-ka lo i hiwa-ka.

Magèna dé o Maidjanga, i tèmo: "lèbé-laha ngohi to djaga! Ka ngohi ai tàdu ma gàku, dònè to wi tadu-so, gèna wo sònè-ka." — Bòlo! dònè o haiwan magèna i tàgi i hau-kali la o Maidjanga i gògè o ngodowo jo djaga. La i tèka-lowaali o Arasiksaha moi wa hino, dé o Maidjanga magèna ja kèlèlo, da mòdo, so i lòda. La o Arasiksaha magèna o nawo magèna wo ma gèsè la wa òdo sidago da mata-ka. La i tèka-lowaali o Maidjanga ma dodiawo ja hino, dé i tèmo: "òkia-so o nawo magèna lo no djaga-wa? Ja òdo ja mata-ka! Tjé! ma bèto gèna wo ma si aku; una wo djaga gèna; wa dòhaka, so o nawo lo ja òdo-ka!"

Magèna dé o Titi i tèmo: "lèbé-laha ngohi to djaga! Ai ingi ma gàku magèna! Dònè wa hino to wi gòli, so wo sònè-ka." — La ma dodiawo i tèmo: "da lòha!" — So una magèna wo djaga. La magèna dé ma dodiawo i tàgi i hau-kali, dé o Titi magèna o ngodowo jo djaga. Bòlo! i tèka-wa o Arasiksaha magèna wo bòlo-kali; la o Titi magèna ja kèlèlo-ka, da mòdo-ka, so i lòda-kali. La o Arasiksaha magèna wa hino, o nawo magèna wo ma gèsè, wa òdo da mata-ka. La o Titi ma dodiawo magèna ja hino, dé i tèmo: "òkia-so no djaga-lowaali, so o nawo lo ja òdo da mata-ka?"

La dònè o Mia magèna i tèmo: "lèbé-laha ngohi to djaga!" — Duma ma dodiawo i tèmo: "tjèdèkèlè! salantar ngomi mi lalamo manèna lo ka mi lòda; dé àku ngòna ani djéké magèna no djaga?" — La o Mia magèna i tèmo: "ja, ai dodiawo! po si dahàké-si!" — Bòlo, ma dodiawo magèna i tèmo: "da lòha! ngòna no djaga o ngodowo, la ngomi mi tàgi, o sihòdé mi sari-so."

La ma dodiawo magèna i ma djobo. La magèna dé o Mia magèna ma ingi ja èsè, sidago da aré-aré-ka; la ma dòï-no ja piliku, so maèna ma dòï da lòha i tjara-wa. La i tèka-lowaali o Arasiksaha magèna wo ma si diado-ka; la una wa hino, o Mia ma dalàto-ka wo gogògè. Magèna dé o Arasiksaha magèna wo tèmo: "tja! ngòna dé àsa ani ingi da aré-dé, déo ani dòï lo ka da lòha!" Duma o Mia magèna ka o iwi i ma nòi, i sàngo-lowaali; sidago o Arasiksaha magèna wo sano-kali, wo tèmo: "dodiawo! o iwi magèna no si dòdha na nòi?" La o Mia magèna i sàngo, i tèmo: "upa no i sasanó! ai sininga i kangèla-so!" — La o Arasiksaha magèna wo tèmo: "òdé, ngàroko no duka lo, ka po ni sano

bai!" — La magèna dé o Mia magèna i sàngo, i tèmo: "òdé! o putu saàngì dé o dunia manèna i sisa, so o dipa kudàku lo ja kahuku déo o tona manèna i dàhu lo ja kahijé, la o iwi manèna to ngohi ai bàba déo ngoi awi mi ma si tooma, sébabu o dunia manèna da lutu-so, la upa mi ja kélelo, dòné mi sangisara-so."

La magèna dé o Arasiksaha magèna wo tèmo: "dodiawo! nàko-so kòmagèna dé kolaha to dòma!" — La o Mia magèna i tèmo: "nàko-so kòmagèna, tanu i dòma ani dôi ta piliku, la da lòha, maro ka ngohi; so o gòta-ka no ma si dorifa-ka." — La o Arasiksaha magèna wo mòdé-ka-so, la una magèna o gòta-ka i wi si dopiliku-ka. La o Mia magèna o susuro moi jo gàka, la o Arasiksaha magèna wo sano, wo tèmo: "magègèna no si dodha?" — La o Mia magèna i tèmo: "nàko-so magègèna i hiwa, dé ani dôi da lòha-wa." — La o susuro magèna o Mia ja bòlo-ka, dé ja suro. Dé o Mia magèna jo nipo o susuro magèna, sidago o Arasiksaha magèna wo oré, wo tèmo: "adédèso!" — Duma o Mia magèna i tèmo: "no ma pòngo-pòngo, dòné ani dôi da gàsi-so." — Duma o Arasiksaha magèna wo oré-oré, la o Mia magèna ka jo nipo o susuro magèna, la ka jo nipo ja tjobo-tjobo, sidago o Arasiksaha magèna wo sòné-ka.

La magèna dé o Mia magèna ja hòi-kali o bobiliku magèna, dé o diha ma tjétjéké moi i si suru o Arasiksaha magèna, sidago ma ròhé i tola-ka. Magèna dé o Mia ma dodiawo ja hino, dé o Mia magèna i tèmo: "ija! ngohi dé àsa dòné to ma wèka-wèka-ka! ngini upa ni ma wèka! la ngohi ta hisa ai bàba déo ngoi awa lo ta wèka-wèka-ka!"

3. Van al de dieren was de Aap de slimste.

Eens gingen al de dieren visschen (op zee, met vischlijn en angel). En toen het visschen afgeloopen was, kwamen zij en hebben de visschen gerookt. Daarop gingen de dieren weêr (visschen); en toen ze terugkeerden, zie, daar zagen zij, dat die visch op (gemaakt) was; want daar was een mensch gekomen en had ze opgegeten. Maar het was niet zeker wie ze opgegeten had(den). En toen (zouden) de dieren weêr gaan visschen, en de visch, die ze pas aan wâl gebracht hadden, hadden ze weêr gerookt, en ze zeiden: "ja! wie nu groot van lichaam is (die hun lichaam groot is), moet er op

passen," zoodat ze met elkander raadpleegden en zeiden: "het zal 't beste wezen dat de Buffel er op past."

Goed! de dieren gingen weêr weg. Maar het duurde niet lang of de Buffel, zie! hij keek, daar kwam een mensch, die was zeer groot! ja z'n oogden vlamden (bliksemde); en die kwam en haalde zich de visschen, en at er van tot ze schoon op waren. Toen kwamen (de Buffel) z'n makkers, en zie! ze keken . . . daar was de Buffel er niet, en de visch op de rookhorde was er ook niet meer.

Toen zeide het Hert: "laat mij er liever oppassen! Mijn horens zijn geducht groot; dan zal ik hem stooten, dan zal hij sterven." — Goed! nu gingen de dieren weêr visschen en het Hert bleef de rookhorde bewaken. Het duurde niet lang of er kwam een Reus en toen het Hert dien zag, werd het bevreesd, dus het liep weg. En de Reus haalde zich de visschen en at er van tot ze allen op waren. Niet lang daarna kwamen de makkers van het Hert en zeiden: "waarom hebt gij ook niet op de visschen gepast? Men heeft ze allen opgegeten! Ha! z'n zeggen was, dat hij er voor in stond; hij zou er op passen; (en) hij heeft ze in den steek gelaten, dat men de visschen zelfs opgegeten heeft!"

Toen zeide het Everzwijn: "het zal beter zijn, dat ik er op pas! Mijn tanden zijn zoo verbazend lang! (Als) hij nu hierkomt, zal ik hem bijten, dat hij sterft." — En z'n makkers zeiden: "goed!" — Dus bleef hij de wacht houden. Toen gingen z'n makkers weêr visschen en het Everzwijn hield de wacht over de rookhorde. Welnu! het duurde niet lang of de Reus was daar al weêr; en toen het Everzwijn hem zag, werd het bevreesd, dus liep het weêr weg. En de Reus kwam en haalde zich de visschen en at er van tot ze allen op waren. De makkers van het Everzwijn nu kwamen en zeiden: "waarom hebt gij geheel geen wacht gehouden, zoodat men de visschen ook allen opgegeten heeft?"

Nu zeide de Aap: "het zal beter zijn, dat ik er op pas!" — Maar zijn makkers zeiden: "och, loop! als wij (deze hier) grooten zelfs wegløopen, zoudt gij zoo'n kleintje er dan op kunnen passen?" — En de Aap zeide: "och, mijne makkers! laat ons het eens probeeren!" — Goed, zijn makkers zeiden: "het is goed! pas gij (dan) op de rookhorde, dan gaan wij toespijs zoeken (visschen)."

Vervolgens gingen z'n makkers weg. Toen poetste de Aap z'n tanden tot ze blinkend wit waren; en hij bond z'n middel in, zoodat hij een buitengewoon mooi (dun) middel had. Het duurde nu niet lang of de Reus was daar weêr aangekomen, en hij kwam

nader en zette zich in de nabijheid van den Aap. Toen zeide de Reus: „wel! ùw tanden zijn eerst wit; en wat hebt ge een mooi middeltje!” — Maar de Aap (zat) maar rotting te besnoeien (af te slijpen: gespleten rotting tot gelijke strookjes te snijden om er meê te kunnen vlechten of binden), hij antwoordde niet eens; zoodat de Reus hem wederom vroeg; hij zeide: „kameraad! waartoe zit ge die rotting af te slijpen?” — En de Aap antwoordde, zeggende: „vraag mij toch niet zoo! ik ben verdrietig (mijn hart is moê)!” — De Reus nu zeide: „ja maar, al zijt gij ook verdrietig, dan mag men u toch wel vragen!” — Toen antwoordde de Aap, zeggende: „och, hé! (over) drie nachten (dagen) zal deze aarde verloren gaan (vergaan), de hemel zal van boven naar omlaag (vallen) en de grond hier zal van beneden omhoog (vliegen); en met deze rotting willen m'n vader en m'n moeder (en ik) ons zelven ombrengen, want deze aarde zal verzinken, en dat we dat toch niet zien, anders (zouden) we leed hebben (dat willen we niet zien ons leed zou immers te groot zijn).”

Toen zeide de Reus: „kameraad! als dat zoo is (laat) ik (dan) liever eerst (mij ombrengen)!” — En de Aap zeide: „als 't zoo is (als ge dat wilt) dan moest ik eerst uw middel inbinden, dat het wat net (dat het mooi) werd, evenals het mijne; dus (moet) ge (maar) tegen den boom aan gaan staan.” — En de Reus wilde (vond het zeer goed), en hij (de Aap) bond hem tegen den boom vast. Toen maakte de Aap hem een wig en de Reus vroeg hem, zeggende: „wat moet ge daar meê doen?” — En de Aap zeide: „als dat er niet is (als ik die niet maak om den band meê aan te trekken), dan krijgt ge geen mooi middeltje.” — Toen nu de Aap de wig af had, stak hij die in (tusschen den rotting-band en den boom). Daarop sloeg de Aap op die wig, zoodat de Reus schreeuwde, zeggende: „au! au!” — Maar de Aap zeide: „houd u stil, anders krijgt ge een leelijk middel!” — Doch de Reus schreeuwde (maar) door en de Aap sloeg de wig aan en bleef daar al maar op kloppen, tot dat de Reus stierf (van pijn).

Toen maakte de Aap den band weêr los en stak met een klein mesje in den Reus, tot dat hij diens lichaam geheel doorgesneden had. Toen nu de makkers van den Aap huiswaarts keerden, zeide de Aap: „ja! ik eerst (slechts ik) tooi mij nu met lauweren! (waaierpalm-bladeren) gijlieden moogt geen lauweren dragen! (maar) ik ga naar het bosch (landwaarts) en zal ook mijn vader en mijne moeder met lauweren sieren!”

4. O Mia déo o Guūpu.

Ma moi o Mia o Guūpu jo dolòmu, ja poha-kawa sidago o Mia magèna da toòsa-so. La o Mia magèna i tèmo, kolaha o sēsèsa i ma nõi, la jo damaha. Sidago o sēsèsa magèna ja nõi ja bòlo-bòlo-ka.

La tanu ma Guūpu magèna ja hika ma Mia-ka, duma o Mia magèna jo dàngi ja àku-wa: òdé, o sēsèsa; la dòné i si ngápo, so i sòné i dala-dala poli-dé. Duma ma o Guūpu magèna i tèmo: „dodiawo! nàko-so ka o sēsèsa, dé ni mi sòné ni mi mata-wa; gèna bilàsù o gòta ma dèpi, dé àsa ni mi sòné.” — Bòlo! o Mia magèna ja dakòlo i gogōu, o gòta ma dèpi i ma gèsé-so la ma Guūpu magèna ja hino jo dàngi-dé ma Mia ma dodiawo-ka. La magèna dé ma Mia ma gòta ma dèpi magèna i si ngàpo-so, sidago ma Mia ma dodiawo i sòné-ka. La kòmagèna-ka; ka o Guūpu jo dolòmu ja tjobo-tjobo, sidago a Mia ma dodiawo i soné da mata-mata-ka, tjawali i si dogu kakamoi-ka. La o Guūpu magèna i tèmo: „hèé! i làku ngomi-so.”

4. De Apen en de Vliegen.

Eens verzamelden zich de Vliegen op de Apen (kwamen de Vliegen in zwermen los op de Apen), zoodat zij het niet meer konden uithouden en de Apen boos werden. De Apen nu zeiden (onder elkander) (dat het) 't best (zou wezen) als ze zich bezems maakten en (daarmede de Apen) afwachtten. (Bezems maakt men meest van de bladnerven van den arèn-palm; na de bladeren van den tak of bladsteel te hebben afgesneden, snijdt men het blad langs de nerven weg en daarom zegt men van 't maken van bezems: nõi). Zoodat zij (dan ook) bezems kant en klaar maakten.

Nu zouden de Vliegen (wêer) op de Apen afgaan, maar zij konden zich niet op de Apen neêrzetten: immers, de bezems (waren daar) en nu sloegen zij daarmêe, zoodat er verbazend veel (Vliegen) stierven. Maar de Vliegen zeiden: „kameraden! als (het) slechts een bezem (is waar meê ge slaat) dan slaat ge ons niet allen dood; (jelui) moet een stuk hout nemen dan eerst doodt gij ons.” — Goed, de Apen dachten dat het waarlijk (zoo was), haalden zich stukken hout; dus kwamen de Vliegen en zetten zich op één der Apen (op den medgezel der Apen). Toen sloegen zij dien Aap met

de stukken hout, zoodat die ééne Aap stierf. En zoo al voort; de Vliegen zetten zich voortdurend weder (op één hunner) neder, tot dat de makkers der Apen allen dood waren en er slechts één enkele overbleef. Toen zeiden de Vliegen: „ha, ha! wij hebben het gewonnen!”

5. O Bòki déo o Kàsò ma ramé.

Ma moi dé o Bòki moi magèna i tàgi o lupu i òa, sidago ja gòli i dala-dala. La o Bòki magèna òa nali-so: òdè i dihungo ma lamo kòmagèna! Magèna dé o Bòki magèna i sakahi, dé o ino magèna ja bòlo-bòlo-ka, dé ja àsò ma bi dodiawo òa ngodu, so ngokagèna i òdo.

Duma magèna o bi Kàsò jo giüsè, dé maèna òa ngodu i tàgi i ma rusu o bi Bòki ma tahu-ka.

La o bi Bòki magèna ma dodai déo ma udo-udo ka o galimo ma rèhè-rèhè-so. Magèna dé o bi Kàsò magèna ja kèlèo, dé maèna i si guulè, i tèmo: „ o bi Bòki, 'ni tabéa; ni' sihòdè o lupu ma rèhè-rèhè, déo ni' dodai o galimo.”

Magèna-dé o bi Bòki òa tòdà-ka-so, la maèna i sàngo-kali, i tèmo: „Kangano o gòta ma idé-è mi dola, gèna mi ja kèlèlo o iho ni òdo.”

Dé o bi Kàsò magèna i isè o bi Bòki magèna i sàngo ka òa toròu, so o bi Kàsò magèna o bi Bòki jo ginihi, sidago o bi Bòki magèna o gòta ma idé-è i dola-ka.

Sidutu manèna o Kàsò jo modo-so.

5. Het feest der Katten en der Honden.

Er was eens een Kat en die ging op de muizenjacht, tot dat zij er een' groote menigte gevangen (doodgebeten) had. En wat was die Kat blij: zij had immers zooveel voorspoed gehad! Toen ging die Kat aan 't koken en toen het eten geheel en al klaar was, riep zij al haar makkers en zoo was het (dan) daar feest.

Maar dat hoorden de Honden en die gingen (daarop) allen te gast in het huis van de Katten.

Nu waren de borden en kommen der Katten allen bakjes van sagopalm-bladscheede. Toen de Honden dat zagen, brachten zij dat

in het feestgezag te pas, zeggende: "met je verlof, Poesjes, uw vleesch (toespijs) is enkel muizenvleesch en uw vaatwerk enkel bakjes."

Toen werden de Katten zeer boos en zij antwoordden, zeggende: "daar straks klommen we in de toppen der boomen; toen zagen wij het, dat gij drek eet."

Daar nu de Honden hoorden, dat de Katten zoo beleedigend antwoordden, joegen de Honden de Katten na, zoodat de Katten boven in de boomen wegluchtten.

Sedert vreezen zij de Honden.

6. O Pëdéké déo o Kadiawànga.

Ma moi o Kadiawànga magèna i tàgi i lilila; la ja hika ma sōa-ka dé o Pëdéké moi i ma rimàké. Magèna dé o Kadiawànga magèna o Pëdéké ja bitjara, i tèmo: "bobàpo! da doðha-so no ma si tudu, gèna ma guru kòmagèna?" — Magèna dé o Pëdéké magèna i sàngo-kali, i tèmo: "ngohi lo to dupa; da doðha-so ngòna no tàgi, gèna ka no karau-lowaaali?" — La o Kadiawànga magèna i tèmo: "ngohi àsa to gògé dédé ngòna; to ma dòto to ma palàta maro ngòna." — Bòlo! o Pëdéké magèna i mòdéka, so i tèmo: "hika!" O uku ja tahu ja sòra-sòra-ka, la jo dobalàta. Magèna dé ma uku magèna ja tahu ja sòra-sòra-ka-dé. Bòlo! o Pëdéké i tèmo: "ja, dodiawo! na nano ai dòhu ma riho, la no ma dòto-kàsi;" sidago o Kadiawànga magèna i tèmo: "ija!" "La magèna dé o Pëdéké magèna i ma tudu-so, sidago ma uku ma sonònga-ka i tura-ka. La dòne ma Pëdéké magèna i tèmo: "hijé, dodiawo! ngòna-li! duma no ma puturu-ka!" La o Kadiawànga i ma puturu i tàsé, dé... ka ma uku ma raba-ka, sidago da uku so i kolòko-ka. La o Pëdéké magèna i dòhè, i ma si tatàdi-so, sidago ma guluhi da pèlèla-ka.

6. De Kikvorsch en de Oproller ¹.

Eens ging de Oproller wandelen, en (toen) hij een eindweegs gegaan was ontmoette hij een Kikvorsch (en een Kikvorsch zij ont-

¹ Een insect tot de Duizendpooten behorende, geslacht *Junus* (zie Woordenlijst).

moetten elkander). Toen sprak de Oproller den Kikvorsch aan, zeggende: "waarom gaat gij toch met zulke groote sprongen (waarom springt gij voorwaarts dan zoo hoog)?" — Toen antwoordde de Kikvorsch weder, zeggende: "ik houd er (ook) van; waarom maakt gij als gij gaat dan heel geen gedruisch?" — En de Oproller zeide: "ik wil voortaan met u meêgaan; ik wil leeren springen als gij." — Goed! de Kikvorsch wilde (dat wel) en zeide dus: "Kom!" Ze zouden vuur aanleggen (en) zij zouden dat hoog doen opvlammen en er (dan) over heen springen. Toen maakten zij vuur en deden dat hoog opvlammen. Goed! de Kikvorsch zeide (nu): "Zeg, vriend! kijk (waar de) indrukseken mijner voeten (staan) en leer dan eerst (zooals ik te springen);" — waarop de Oproller zeide: "ja!" — Toen gaf de Kikvorsch zich (met kracht) op, zoodat hij aan de andere zijde van het vuur neêrviel. Nu zeide de Kikvorsch: "omhoog, kameraad! nu gij! maar span al uw krachten in!" — De Oproller nu deed al zijn best en kroop en ... kwam midden in 't vuur terecht, zoodat hij verbrandde en hij krom werd. En de Kikvorsch lachte (dat) hij met het achterste voortdurend (op den grond) stootte, zoodat z'n achterdeel er mager van geworden is.

7. Upa ni ma giliri!

Ma moi o Gomòma moi o paro i si sai-ka; la o Gomòma magèna ja hika o gòta moi-ka i ma si golòlo, duma ka ja palàko. Magèna dé hika! o gòta moi-kali i ma si golòlo, duma ka ja palàko-kali. Bòlo! o Gomòma magèna o gòta ma làsù moi ja màké, dé la ngokagèna i ma si dutulu-ka, sidago o paro i si sai lo ja àku-kawa. La magèna dé o paro magèna i ogo-ka, dé o Gomòma magèna i supu-ka.

La magèna dé ja hika ma dodiawo-ka dé i tèmo: "ilaha! Kangano manèna o paro da sihilo i tjara-wa; so nāgala o gòta ma dala magèna i ruba-ka-so, duma ma lòha-so ka ngohi ta tjoho, sidago òkia-naga i ruba-wa."

Bòlo! o Gomòma magèna i ma kaàso ma dodiawo-ka, i tèmo: "pa hika-wa o bi njawa-ka? Upa pa mòdo; gèna nàko-so mànga bèlèka-wa, tanu ngohi ka ta lowòla-ka; duma i sala gèna dé mànga bèlèka, dé pa lowòla lo pa àku-wa."

Magèna dé o Gomòma magèna i ma si giliri; i ma néré déo

i sòda, sidago o Gomòma magèna i wòsa o ngaāraka ma igu-ka; la maèna ja lalo-ka, sidago o ngaāraka magèna ja hino dé ja odo-ka.

7. Verheft u zelven niet.

De Mug werd eens voortgedreven door den wind; toen naderde de Mug een boom en wilde dien omarmen (wilde zich daaraan vasthouden) maar zij (moest) dien weêr loslaten. Toen, verder! aan weêr een boom wilde zij zich vasthouden, maar zij (moest) dien weder loslaten. Eindelijk! daar vond de mug het wortelblad (den stamuitlooper) van een boom en daar achter kon zij wegschuilen, zoodat de wind (haar) niet meer kon voortdrijven. Toen nu de wind was gaan liggen kwam de Mug uit (hare schuilplaats).

Daarna ging zij naar haar makkertjes en zeide: „verbazend! zoo straks was de wind (waaide het) ontzaglijk sterk; ja, misschien zouden al deze boomen omgevallen zijn, maar het was goed, dat ik ze vasthield, zoodat er 't niet 't minst (geen enkele) omgevallen is.”

Goed! de Mug riep haar makkertjes bij elkaâr en zeide: „Zullen we niet op de menschen losgaan? Wij moeten niet vreezen; (want) als die (de menschen) hun schouders er niet waren (zij geen schouders hadden), — dan — zou ik ze inslikken; maar de fout is, dat ze met (hun) schouders zijn en men ze dus niet kan inslikken.”

Aldus was de Mug aan 't pochen: zij juichte en danste (den krijgdsdans), tot de Mug terecht kwam (ging) in een spinneweb; en 't zelve ('t spinrag) wikkelde zich om haar, zoodat de spin kwam en haar opat.

8. O Laluba, o Gosòma déo o Gasàngo.

I dodòma o nawo moi ma rônga o Laluba, la maèna i tèmo: „tum, tata, tum! Laluba-tum, tata, tum! o Gosòma lo ka ta tiàgi; o Gasàngo lo ka ta tiàgi!”

Bòlo! o Gosòma déo o Gasàngo magèna i isè o Laluba i ma
Ge Volgr. I.

kabàta kòmagèna, so maèna da mòdo-ka-so. Dé i tèmo: „ja, ni isè! nonaga o djuànga moi i kabàta, i tèmo gèna: „o Gosòma lo ka ta tiàgi déo o Gasàngo lo ka ta tiàgi!“ — Magèna dé i isè, dé kòmagèna. Dé o Gasàngo magèna i lòda; ja hika o kàka i sosangàpi-ka i wòsa, sidago o Gasàngo magèna ma ané ma papàla lo i pèpé-ka. La o Gosòma magèna i lòda o ngangaru-sa, la ngokagèna o baru ma raba-sa i wòsa-ka, sidago ma sahè ma papala-ku o gubūala jo igu-ka.

8. De Bruinvisch, de Kaaïman en de Haai.

In vroeger tijd was er een visch, de Bruinvisch genaamd en deze (was gewoon te) zeggen (als deuntje onder het duikelen): „tum, tata, tum! Laluba, tum, tata, tum! — (woorden zonder beteekenis: tumu = duiken, dus misschien: duik, vischje, duik! Bruinvisch, duik, vischje, duik!) — den Kaaïman zelfs smoor ik in een bamboe; den Haai zelfs smoor ik in een bamboe!“ (tiàgi = in een bamboevat, in het eigen vocht, gaar smoren).

Welnu, de Kaaïman en de Haai hoorden den Bruinvisch aldus zingen (kabàta, zie Woordenl.), waarop zij bevreesd werden. En zij zeiden: „zeg, hoort eens! daar komt een kòra-kòra aan (en de roeiers) zingen, zeggende (dit): „den Kaaïman zelfs smoor ik in een bamboe en den Haai zelfs smoor ik een bamboe!“ Toen luisterden zij en (ja) het was zoo. Toen vluchtte de Haai, hij ging op een koraalgewas, vol reten en spleten, toe en drong (ging) er in, zoodat de schedel van den Haai daardoor een platten vorm gekregen heeft. En de Kaaïman vluchtte in het boschaadje en verbergde zich (ging) daar in een baroe-boom (*Hibiscus tiliaceus*), zoodat zich de witte mieren een nest in zijn schedel maakten (z'n kop zit n. m. l. vol putjes).

9. O Ngihia, ma sahè maro o njawa.

I dodòma o Ngihia moi, gèna ma sahè maro o njawa, duma ma pégo maro o ngihia. La ma moi o Ngihia magèna ja hika, o boloté ma raba-ka i gògé, sidago ma moi o Ngihia magèna o tètò ja pilātu-ka so i tàgi i ma ngaku-wa. Magèna dé o njawa

moi wa kahino o Ngihia magèna ma dalàto-no. La o Ngihia magèna i ma si gàsò o njawa-ka, i tèmo: "Siòko! no i gogoru ngohi-wa?" — tanu o njawa magèna wa hòi o tèto magèna la o Ngihia magèna ja àku i tàgi. — Bòlo! o njawa magèna wa dakòlo o njawa i gogōu, so una magèna wa hika wa kurumi: sidago una magèna wa hòi o tèto magèna. La o Ngihia magèna ja hòi-ka, magèna dé maèna i mau i wi gòli o njawa magèna, sidago ma lòha-so una magèna wo lòda-ka.

Bòlo! o njawa magèna wi toòsa-ka, wo tàgi wo kèlàki o sahè déo o bobàto-ka, sidago o njawa una magèna déo o Ngihia i tàgi i ma si bitjara. La magèna dé, o sahè déo o bobàto manga sima-ka, òna i ma tèké kasàngo: duma i téro o njawa. Sidago o njawa magèna wo tèmo o Ngihia-ka: "abě-hika! ani uru na pèlènga la o tèto manèna to ngado; la nàko-so o tèto manèna lo na òasi-wa, dònè ngohi lo no i gòli-wa; duma nàko-so o tèto manèna to ngado la ka na òasi-ka, dònè ngohi lo ka no i gòli."

Kòmàgèna dé o njawa magèna wa dèhè o tèto magèna, la wo dangado ma uru ma raba-ka. Magèna dé o Ngihia magèna ka ja òasi-ka; sidago, hika! o tèto moi-li wo dangado, la ka ja òasi-kali. La magèna dé o njawa magèna ka wo dingira o tèto magèna o Ngihia ma uru ma raba-ka, sidago o Ngihia magèna i tèmo: "bòlo, bàba! ngòna no i sàngisara ngohi-ka, sidago dònè to sònè, duma to sàsi dònè manèna: to ngohi ai ngòpa déo ai dano, sihika nànga sima-ka, dònè ni ja màké, gèna ka i ni gòli-si." — La magèna dé o Ngihia magèna i sònè-ka.

9. De slang met het menschenhoofd.

Vroeger was er een Slang, die had een kop als een mensch(enhoofd), maar haar staart was als (die van) een' slang. Eéns nu ging die Slang heen en verbleef in een (rots-)spleet, tot dat die Slang op zekeren keer door een steen (in die spleet) beklemd raakte, zoodat zij niet kon gaan (niet weg kon). Toen kwam daar een mensch in de nabijheid der Slang. En die Slang riep tot den mensch om hulp, zeggende: "ach! hebt gij geen medelijden met mij? — (n. m. l opdat) die mensch den steen weg zou nemen en de Slang zou kunnen gaan. — Welnu, de mensch (de man) dacht, dat het inderdaad een mensch was (die hem riep), dus liep hij toe om te kijken:

zoodat hij (dan ook) dien steen wegnam. Toen hij nu de Slang bevrijd had, wilde deze hem, dien man, bijten, zoodat het maar goed was dat hij is weggelopen.

Nu! die man was kwaad geworden en ging een klacht maken bij de hoofden en raadslieden, zoodat de man en de Slang er over (moesten) gaan spreken (voor de rechters). Toen (zij) nu voor de hoofden en raadslieden (stonden), antwoordden zij elkander over en weêr (bepleitten ze elk hun recht): maar de man won het (kreeg gelijk). Want de man zeide: „zie nu eens! doe den bek open (dan) zal ik er dezen steen in leggen; en als gij dezen steen (dan) niet doorslikt, dan hebt ge mij ook niet gebeten (of: willen bijten); maar als ik er dezen steen inleg en gij dien doorslikt, dan hebt ge mij ook willen bijten.”

Alzoo (geschiedde het); de man nam den steen en leide dien in haar bek. Toen heeft de Slang dien steen doorgeslikt; zoodat, vooruit maar! hij er nog een steen in leide, dien zij ook doorslikte. Daarop hoopte de man de Slang haar vol bek steenen, zoodat de Slang zeide: „goed, vadtje! gij martelt mij, zoodat ik nu sterf, maar ik zweer op heden: „mijn kinderen en kleinkinderen zullen in de toekomst (vooruit, voor 't aangezicht) als gij ze ontmoet (dan) ulieden weder bijten.” — En daarop is de Slang gestorven.

10. O Lupu déo o Sarawòdéké.

Ma moi o Lupu déo o Sarawòdéké i ma rimàké; dé o Lupu magèna i tèmo: „ja, dodiawo! Sarawòdéké! da dodha-so ani guluhi da pèlèla kòmagèna?” — La o Sarawòdéké magèna i sàngo, i tèmo: „ngāroko ai guluhi da pèlèla, hitilai o njawa manga pòla-è upa ta dola-dola.” — La magèna dé o Lupu magèna i sàngo, i tèmo: „ngāroko o njawa manga pòla-è ta dola-dola, duma hitilai upa i pèlèla maro ngòna-ka.

10. De Muis en de Boomhagedis. ¹

Eens ontmoetten de Muis en de Boomhagedis elkaâr; toen zeide de Muis: „zeg, kameraad! Boomhagedis! waarom hebt ge toch

¹ Een beestje, lichtgroen gekleurd, met grooten kop en een lichaam dat al smaller en smaller toeloopt, tot het in een langen staart eindigt.

zoo'n mager achterste." — En de Boomhagedis antwoordde, zeggende: „al heb ik een mager achterste, indien ik maar niet steeds de rijtschuren der menschen beklim (ik beklim toch niet — zooals gij — der menschen rijtschuren om te stelen).“ — Toen antwoordde de Muis, zeggende; „al beklim ik voortdurend de rijtschuren der menschen, maar als ik maar niet zoo mager ben als gij“.¹

11. O Baikôlêké déo o Ngoðmi.

Ma moi dé o Baikôlêké déo o Ngoðmi magèna i ma si garo, i tèmo: „hijé! mi tàgi o Tarinaté, la o Molaju po ma dôtô!“

Magèna dé o Baikôlêké maèna ma ino o bubūkili o sasawo moi, la ma dodiawo, o Ngoðmi magèna, ma ino o niha o tàgé moi. Magèna dé òna magèna o ino magèna i ma gèsé, la àsa i ma djobo.

Duma o ngèko ma sōa-ka, dé ngokagèna o Ngoðmi ma ino lo da mata-ka-so. La o Ngoðmi magèna ja hika o Baikôlêké-ka, i tèmo: „ai dodiawo! ngohi ai ino da mata-ka, so ngohi to liho, o ino to ma gèsè-kàsi; duma ngòna no gila-gila-so, la ngohi àsa to tuūru.“

Bòlo! ma Ngoðmi magèna i liho-ka-so, la o Baikôlêké magèna i tàgi i gila-gila so ja hòko kodai; dé o Molaju i ma dôtô-ka dé asa i liho, so ja hisa-dé. — La ma wākutu òna magèna i ma rimàké-ka-so, o Ngoðmi magèna i tèmo: „tjé! nàko-so to ni mòté ngòna-ka, tanu to bitjara lo maro ngòna!“

11. Het Kwikstaartje en de groote, blauwe Woudduif.

Op een (zekeren) keer spoorden het Kwikstaartje en de Woudduif elkaâr aan (maakten samen een plannetje), zeggende: „kom, (omhoog)! wij zullen naar Ternate gaan en laat ons (daar) Maleisch leeren (spreken)!“

Het Kwikstaartje (zou toen voor) z'n eten (meênenen) één pakje sprinkhanen en de Woudduif één pakje kanarie-noten. Toen haalden zij zich dat eten en daarop vertrokken zij.

¹ De Galélareesche verhaler laat der Muis het laatste woord en huldigt daarmee de zedeleer van den Galélarees: „beter slecht dan belachelijk“.

Maar onder weg was het eten der Woudduif al op. Toen ging de Woudduif tot het Kwikstaartje en zeide: „mijn vriend! mijn eten is al op, dus ik keêr terug en haal mij nog eerst wat eten; maar (vlieg) gij maar door, dan kom ik straks wel achteraan.”

Goed! de Woudduif is teruggekeerd, en het Kwikstaartje vloog altijd recht door, zoodat zij zeewaarts, naar over zee* (Ternate) ging, en toen zij Maleisch geleerd had, keerde zij eerst terug, zich naar het vaste land richtende. Ten tijde nu, dat zij elkander weder ontmoetten, zeide de Woudduif: „nu, ja! als ik maar met u meêgegaan was, zou ik (even goed) zoo spreken als gij!”

12. O Maidjanga déo o Sisipo.

I dodòma o Maidjanga déo o Sisipo magèna i ma ringamo, sidago i ma bataru, i mau i ma kokitina. — Duma o Maidjanga magèna tjawali ka i ma têngo, duma o Sisipo magèna dé asa i dala. La magèna dé o Maidjanga déo o Sisipo magèna i ma kawākutu-ka, so i ma titina.

Kòmagèna, o Maidjanga magèna i ma gogòra-so, sidago o Maidjanga magèna ða momòdo-ka; so, jato! i ma wòma, gèna o Sisipo magénèna.

Hika! o Maidjanga magèna i ma gogòra-kali; so, jato! i ma wòma, gèna o Sisipo magénèna-li.

Bòlo! magèna dé o Maidjanga magèna ða toòsa-ka-so, la o Sisipo magèna o Maidjanga ja poròto, sidago a Maidjanga magèna ma ingi lo i séwa ða hàka-hàka-ka.

12. Het Hert en de Zeeslak.

In vroeger tijd hadden het Hert en de Zeeslak samen een twist, totdat ze met elkaâr een weddenschap aangingen, ze zouden (n. m. l.) samen om het hardst loopen. Maar het Hert was slechts alléén, doch de Zeeslak, (die eerst) was met vele. Het Hert en de Zeeslak dan stelden met elkander den tijd vast en zoo liepen ze dan om 't hardst.

Aldus rende het Hert voort, tot dat het Hert moê was geworden; dus, zie! hij (zou eens) rusten, (maar) toen was de Zeeslak reeds ter plaatse.

Voort! weêr rende het Hert heen; en zie! (toen) hij zou uitrusten, toen was de Zeeslak weêr ter plaatste.

Welnu! toen werd het Hert zeer boos, en het Hert knapperde (at) de Zeeslak (met horen en al) op, zoodat al de tanden van het Hert uitvielen. ¹

13. O Tuūlulu déo o Bolōlongo.

Ma moi o Tuūlulu déo o Bolōlongo magèna i ma djādji, i tèmo: „abě-hika! ma dōto moi ngogédòké po gogitina; nago-òna ja ado i dōma!”

Bòlo! o Bolōlongo magèna i ma tèngo, i tèmo: „ilaha! dòné una wo sòso 'wi djapàti magèna; dòné ngohi ka to tàsé gèna; dòné to wi dahè-wa-dé! Dòné bilasu o àkàli to ma si sari, la o dodiawo-ka da ngodu to tàgi to si ngangàsù, la òna magèna lo i wi djaga ngokagèna.”

Bòlo! o Bolōlongo magèna i tagi i si hàka-warò magèna ma bi dodiawo-ka da ngodu, i tèmo: „nàko-so o putu tumidingi, dè ngini ni ma fàto inèna o dowòngi-jé.” — La o Bolōlongo ma dala magèna i tèmo: „da lōha! ngomi àsa mi riwo!” — La i ma tèké bitjara da bòlo, maèna ma djongihi-ka i liho-ka, sidago ma wākutu i ma si diado-ka.

La magèna dé o Tuūlulu lo ja hika ngokagèna, so i ma titina. Magèna dé o Bolōlongo i tàsé dé o Tuūlulu i sòso, sidago o Tuūlulu magèna i sòso ja tjobo-tjobo, dé da momòdo-ka, dé o Tuūlulu magèna i mau i tàngi o dowòngi-ku. Duma ma Bolōlongo magèna i ma néré, so, hé! i tàngi lo i dàdi-wa. Hika! ja tjobo-tjobo-kali i sòso-so, dé da momòdo-ka, dé i mau i tàngi-li. Duma ma Bolōlongo ma dala magèna i ma néré-li, so, hé! i dàdi-wa-li i tàngi, so dé sidago o Bolōlongo magèna i ma néré, so o dowòngi lo ka i warò-warò. Ma Tuūlulu magèna, hé! ja poha-kawa, dé o tèwo-ku ka i tura-ku, so i sòné-ka. La ma Bolōlongo ma dala magèna ja hika, so o Tuūlulu ma ròhé déo ma lako ja rèno ja hàka-hàka-ka.

¹ Vandaar — zegt de Galèlarees — komt het, dat het Hert geen snijtanden heeft in den bovenkaak.

13. Het Strandloopertje en de Zeeslak.

Eens maakten het Strandloopertje en de Zeeslak samen een afspraak en zeiden: „kom aan! laat ons om het hardst loopen naar gindsche kaap; wie er het eerste zijn (is)!“

Afgesproken! (toen nu) de Zeeslak alleen was, zeide zij: „verbazend: hij zal dan zoo snel vliegen; ik zal dan kruipen; (neen) dan haal ik hem niet bij! Ik zal er een list op moeten zoeken en naar al m'n makkertjes gaan (en) het ze te kennen geven, dat zij hem dan ook daar (overal op den weg) opwachten.“

Goed! de Zeeslak ging het aan al haar makkertjes aanzeggen; zij zeide: „over zeven dagen, (als er zeven nachten voorbij zijn), stelt u dan hier op het strand op rij.“ — Toen zeiden al die (velen) Zeeslakken: „het is goed! wij zullen helpen!“ — En toen zij met spreken klaar waren keerden ze naar hare verblijfplaatsen terug, (daar blijvende) tot de bepaalde tijd zou zijn aangebroken.

Toen ging het Strandloopertje ook daarheen, en ving de wedloop aan (wedijverden ze met elkander). De Zeeslak ving aan te kruipen en het Strandloopertje vloog; het Strandloopertje vloog altijd maar door, en toen het moê geworden was, wilde het zich (even) op het Zeestrand neêrzetten. Maar de Zeeslakken hieven een gejuich aan, zoodat, zie! het hem niet eens gelukte om neêr te strijken. Voort! daar vloog hij weer, altijd door; en daar hij moê geworden was, wilde hij weêr neêrstrijken. Maar (daar) juichten weder al die Zeeslakken, dus, zie! weêr lukte het hem niet neêr te strijken; en zoo (ging het voort) tot dat er een gejuich van die Zeeslakken ontstond, dat het geheele zeestrand er mul van werd (doordien ze zoo heen en weêr krioelden). Het Strandloopertje (nu), ach! het kon niet meer en het viel in zee en stierf aldus. Toen gingen al die (velen) Zeeslakken toe, en verknaagden het lichaam en de oogen van het Strandloopertje.

14. O Ūlingi déo o Kutu.

Ma moi o Ūlingi magèna o gòta ma idé-ka i tàngi, dé o Kutu moi ja kèlèlo, gèna ka i tàsé-tàsé. Magèna dé o Ūlingi magèna o Kutu jo sano, i témo: „ja, dodiawo!“ 'kia-so no tàgi lo ka no ma lilia?“ — Dé o Kutu, maèna i sàngo, i tèmo: „ngomi mia

biàsa, ka mia èté déo ka mia dopòra, gèna mi tàgi lo ka mi ma lilia."

Magèna dé o Ūlingi magèna i si garo, i tèmo: "hika! po ma titina-wa?" La o Kutu magèna i mòdé-ka, so i tèmo: "ija!" Magèna dé o Ūlingi maèna i tàgi, dé o Kutu maèna lo i tàgi ma dodiawo i ma ngòso. Dé o Kutu maèna i si bèsèso, i tèmo: "hika! ai dodiawo! ka ni djaga! o djiko moi-djiko moi ni gogogé, la nàko-so dé o Ūlingi i ma si diado, dé ni tèmo: "hijé! bobàpo! ngohi nèna."

Bòlo! sidago o Kutu ma dala magèna o djiko moi-djiko moi jo gògé, jo damaha. Dònè o Ūlingi magèna déo o Kutu magèna i ma tètéro-ka, dé i ma titina; dé o Ūlingi i sòso, dé o Kutu magèna i tàsé. Hika! o Ūlingi magèna i sòso ja tjobo-tjobo, dé, jato! huku! i uti; dé o Kutu maèna i tèmo: "hijé! dodiawo! ngohi nèna!" — Hika! i sòso ja tjobo-tjobo, dé, jato! huku! i tàgi; dé o Kutu i tèmo: "hijé! dodiawo! ngohi nèna!" — Hika! i sòso-kali, sidago i sòso ja tjobo-tjobo, dé ma bèto: jato! huku! i tàgi...., dé ka i tura-ku, i sònè-ka!

Magèna dé o Kutu ma dala magèna i dòhé, i ma si tatàdi, so ma guluhi i suwo-ka, dé ma nuka ma guluhi lo i bi tèpi-ka.

14. De IJsvogel en de Zeeslak.

Eens had zich de IJsvogel neêrgezet op den top van een boom, en (daar) zag hij een Zeeslak, die al maar heên en weêr kroop. Toen vroeg de IJsvogel aan de Zeeslak, en zeide: "Zeg, vriend! waarom trekt gij u (ook) steeds voort als gij gaat?" — En de Zeeslak (dezelve) antwoordde, zeggende: "(dat is) onze gewoonte, sedert onze grootouders en overgrootouders gaan wij al, ons voorttrekkende."

Toen sloeg het IJsvogeltje haar voor, zeggende: "kom! zullen we niet eens om het hardst (loopen)?" — De Zeeslak nu wilde wel en zeide: "ja!" Toen ging de IJsvogel weg, en de Zeeslak ging ook en haalde zich hare makkers. En de Zeeslak (dezelve) onderlichtte ze, zeggende: "komt! mijn makkertjes! past goed op! blijft (wachten) in alle bochten en als de IJsvogel komt, zegt gij dan: "omhoog (vooruit)! vriend! hier ben ik!"

Afgesproken! zoodat al die (vele) Zeeslakken, alle bochten (inhammen aan zee) bezetten, en hem opwachtten. Nu, nadat de IJsvogel en de Zeeslak zich gelijk gesteld hadden, wedijverden zij met elkander (begon de wedloop); de IJsvogel, nu, vloog en de

Zeeslak kroop. Vooruit! altijd door maar vloog de IJsvogel, en, zie, omlaag! hij wilde neêrdalen; toen de Zeeslak (dezelve) zeide: „omhoog (vooruit)! makker! hier ben ik!“ — Vooruit! altijd door maar vloog hij, en zie, omlaag! hij wilde neêrstrijken, toen de Zeeslak zeide: „omhoog! makker! ik ben hier!“ — Vooruit! weêr vloog hij, zoodat hij al maar door vloog en hij was (juist) van plan, zie! omlaag! neêr te strijken . . . , toen hij, ja! neerviel; hij was dood!

Toen lachten die (vele) Zeeslakken (dat) zij, (van 't lachen) met het achterst op den grond stootten, zoodat haar achtersten (de punt van haar schelpen) zeer puntig werden en van sommige die punt zelfs afbrak (Daarom hebben deze soort Zeeslakken zulk een puntig hoornschelpje en ontbreekt bij sommige de punt). — ¹

¹ Dat fabels als de drie laatste bij vele volken gevonden worden, bleek mij uit het onderstaande, dat ik vond in „Die Gartenlaube“ jaargang 1889, aflev. 11, bl. 668, onder „Blätter und Blüthen.“ — „Swinegel und sine Fru“ in Kamérun. Wer von uns kennt nicht die alte, lustige Geschichte vom Wettlauf zwischen Hase und Schweinegel, die Bachstein in seinen Märchen so ergötzlich berichtet. An einer ganz ähnlichen Fabel, man möchte fast sagen an derselben, nur dasz sie ins „Afrikanische“ übertragen worden ist, erfreut sich „Jung Deutschland“ in Kamérun. In diese Kolonie giebt es auch „Tiroler,“ Bergstämme, die Viehzucht treiben. Es sind dies die Bakwiri, deren Ringkämpfe Hugo Zöller geschildert hat. Bei diesen Bakwiri hat ein anderer Kamérunforscher, Berthold Schwarz, folgende Fabel erlauscht: „Der Elefant ging einst zum Meeresufer, da zu baden. Da sah er ein Schildkröte über den Sand Kriechen und sprach zu ihr. „Du bist ein faules Thier. Du könntst nur Schritt für Schritt marschieren.“ Aber sie erwiederte: „Was gilts ich komme schneller fort als Du!“ Darauf läuft der Elefant mehrere Wochen ins Gebirge, sich Kraft anzufressen. Die Schildkröte aber geht zu einigen ihrer Schwestern und dingt sie, dasz sie sich von der Küste an in gemessenen Entfernungen, längs des Weges aufstellen, den der verabredete Wettlauf nehmen soll. Sie selbst wählt ihren Platz zu oberst am Ziehle, auf dem Berge. Als der Elefant nach einiger Zeit zurück kommt spricht die Schildkröte am Meere, die er natürlich für die frühere Bekannte hält, zu ihm: „Nun kann's losgehen!“ und alsbald rennt der Elefant blindlings, ohne sich umzusehen, davon, dasz der Boden erzittert. Aber als er schwitzend das nächste Dorf erreicht, hockt die Schildkröte bereits behaglich am Wege. Da ruft er: „Da ist es schon, das élende Thier, ich musz noch besser laufen.“ Und abermals stürmt er pustend davon. Jedoch wie er auch eilt, überall ist seine Feindin schon vor ihm angekommen. Die Wuth stachelt ihn zu wahnsinniger Anspannung aller Kräfte an. Blutiger Schweisz rinnt an seinem Leibe nieder, die Augen treten geröthet aus ihren Höhlen, und als er endlich auf der Höhe ankommt bricht er taumelnd zusammen und verendet angesichts seiner glücklicheren Rivalin.“ — So die Fabel der Bakwiri. Ganz dieselbe Fabel ist noch in Süd-Afrika unter den Betschuanen verbreitet, nur dasz hier der Elefant durch den Rehbock ersetzt ist. — Die Phantasie... enz....

15. O Gumi-lamo déo o Lako-sòné.

Ma moi o Ngihia, ma rônga: o Gumi-lamo déo o Lako-sòné, i ma si garo, i tèmo: "po ma tulada-wa? Ngòna no i tulada, la ngohi lo to ni tulada; duma bilâsu pa lòha-lòha; la upa pa gâsi-gâsi." — La òna sinòto ja mòdé-ka-so. La o Gumi-lamo i tèmo: "ngòna no i tulada no dòma-si." — Sidago o Lako-sòné magèna i mòdé-ka; la maèna ja tulada ja lòha-lòha-so.

La ma Lako-sòné magèna o Gumi-lamo ja tulada ja bòlo-bòlo-ka, tanu o Gumi-lamo i tulada-li: o Lako-sòné ja tulada. Duma ma Gumi-lamo magèna, hé! ja tulada i si diahi-wa, so i tèmo: "tjé! òdé, o muûra nogèna-ka, so hiti ka to si djai-djai." — So hiti ka ja wia-wia-ku; so tjébèlèké! ma lako, hé! jo gàka-wa.

15. Het Dikke-touw en het Blinde-oog,

of:

De Boä-Constrictor en de Asschslang.

Eens sloegen de Slangen, genaamd: het Dikke-touw en het Blinde-oog, elkander voor, zeggende: "zullen we elkaar niet eens uitteekenen? Teeken gij mij uit en (laat) ik u uitteekenen, maar heel mooi (doen) en niet (zoo) foei leelijk (doen)." — En zij tweeën wilden (stemden er in toe). Toen zeide het Dikke-touw: "gij (moest) mij (maar) eerst uitteekenen." — Het Blinde-oog be-willigde er in; en teekende haar keurig netjes.

Toen nu het Blinde-oog het Groote-touw geheel afgeteekend had, zoude het Dikke-touw gaan teekenen en het Blinde-oog uitteekenen. Maar het Dikke-touw, och! zij teekende, (maar) deed er haar best niet op en zeide (eindelijk): "hè! jammer, daar komt (de) regen, dus al is het maar dat ik het in der haast doe (dus laat ik het maar gauw afmaken)." — Dus zij krabbelde er maar wat neêr, zoodat haar oogen (van 't Blinde-oog) o, het scheelde weinig! (of zij) maakte ze in 't geheel niet.

16. O Ido deo o Kakabilanoko.

Ma moi dé o nawo sinòto, ma rònka: o Ido déo o Kakabilanoko, i ma si garo, i tèmo: „po ma tulada-wa?“ — Dé i tèmo: „da lòha! ngòna no i tulada, la ngohi lo to ni tulada.“ — La o Ido magèna i tèmo: „nàko-so kòmagèna, dé ngohi no i tulada no dòma.“ — Bòlo! o Kakabilanoko magèna i mòdé-ka, so o Ido ja tulada: sidago o Kakabilanoko magèna o Ido ja tulada i si dodiahi, ja àka ma duhu ja lòha-lòha, sidago o Kakabilanoko magèna o Ido ja tulada ja bòlo-bòlo-ka.

La magèna dé o Ido ja tulada-li o Kakabilanoko, duma o Ido magèna, hé! ja tulada i si diahi-wa, so hiti ka i si dodotulada-ku; sidago o Kakabilanoko, i tèmo: „tjé! da bòlo! da lòha-ka-so!“ — La o Kakabilanoko magèna ma dulada ja nano, so tjébelèké ma uru lo i hiwa. Sidago o Kakabilanoko kòmagèna-ka.

16. De Tjakalang-visch en de Koffervisch.

Eens sloegen twee Visschen, genaamd: Tjakalang-visch en Koffervisch, elkander voor, zeggende: „zullen we elkaâr niet eens uitteekenen?“ En zij zeiden: „het is goed! teeken gij mij uit, en ik zal u ook uitteekenen.“ En de Tjakalang-visch zeide: „als het zoo is (als we dat dan zullen doen) teeken gij mij dan eerst uit.“ — Goed! de Koffervisch wilde dat wel, dus teekende hij den Tjakalang-visch uit, zóó dat de Koffervisch zich uitsloofde om den Tjakalang-visch uit te teekenen (en) hij hem een buitengewoon mooi fatsoen gaf (maakte), totdat de Koffervisch den Tjakalang-visch geheel afgeteekend had.

Toen (zoude) de Tjakalang-visch (dan) weêr den Koffervisch uit teekenen maar, och! de Tjakalang-visch teekende hem niet met zorg uit, dus als hij er maar zoo wat op los teekende (hij teekende maar zoo wat heen); zoodat de Koffervisch zeide: „hè! het is al genoeg (schei maar uit)! het is al goed zoo!“ — Vervolgens bekeek de Koffervisch zijn beeld en het was bijna zonder bek. Zoo dat (dan ook) de Koffervisch (werkelijk) aldus is.

17. O Namo i ma hiri o Kolano.

Idodòma o Namo da ngodu ma tjètjèké déo bi lalago i ma tèké si kagaro, i tèmo: „dònè manèna ngomi àsa mi sòso i dàku o dipa-ë; la nàko-so nago-òna so i sòso sidago o dipa-ë, dé o dipa ma kahi sutu ja aho, la òna magèna i dàdi o Kolano.”

La magèna dé o Namo da ngodu magèna i mòdé-ka. Duma o Namo, ma rônga o Galaïbiti, maèna i tàgi ma nonòma o gòta moi, ma rônga o Salé, ma kahi ma lèta moi ja dèhè, la ma gòlupupu ma raba-ka ja hado.

Magèna dé o Namo ma dala magèna i sòso-ka, i dàku o dipa-ë. La ja hijé ma sōa-ka, o Galaïbiti magèna, hé! da momòdo-ka, sidago maèna i tèmo: „ngohi ta poha-kawa, so ngohi àsa to pané o Kòsé ma dudu-ku.” — Duma o Kòsé maèna ja malo-wa o Galaïbiti magèna. La magèna dé o Kòsé déo o Namo ma dala magèna lo, da momòdo-ka la maèna i liho ja kahuku. Duma o Galaïbiti magèna i supu o Kòsé ma gòlupupu-ka, la maèna i ma si dòfa-kali i dàku, i tèmo: „tjé! ngini ni kahuku-kali? Hijé! po mòte-wa?” — Duma ma dodiawo, hé! da momòdo-ka. So tjawali o Galaïbiti i ma têngo magèna i dàku; duma lo o dipa ja ado-ë-wa.

La magèna dé o Galaïbiti magèna i liho-ka, la ja huku, dé ma dodiawo-ka i si mané o gòta ma kahi magèna, dé i tèmo: „ni ja nano! ngini ni ja ado-ë-wa, duma ngohi dé asa ta ado kadàku o dipa-ka, sidago o dipa ma lèta lo ta aho-ka!” — La magèna dé o Namo ma dala magèna déo o Kòsé i tèmo: „ka ngònè lo pa ado-ë-wa, dé una, i wi tjètjèké moi, dé àsa wa ado o dipa-ka; sidago una wo dàdi o Kolano gèna?”

La magèna dé o Namo ma dala magèna i ma tèké fakàti dé i tèmo: „po ma tolòmu, la po wi ginihi una-ka! Sébabu una i wi tjètjèké moi; dé sidago wo Kolano gèna!” — La ma wàkutu magèna o Namo ma dala magèna i ma tolòmu, la jo ginihi o Galaïbiti magèna. La magèna dé o Galaïbiti magèna i lòda, la o lupu ma gusu moi ja màké, la maèna i wòsa o lupu ma gusu-ka. La o Namo ma dala magèna ja dododha-wa!

La magèna dé o Namo i dadala i ma tèké tolòmu, tanu o baru-baru moi i si sari; sidago o Namo moi, ma rônga o Gòroko, maèna i dàdi o baru-baru, sébabu ma Gòroko magèna ma làko i lamo-so, la o Gòroko magèna jo djaga o lupu ma gusu magèna.

Kòmagèna o Gòroko magèna jo djaga o lupu ma gusu magèna sidago maèna i kakadu. La o Galaïbiti ja kèlèlo-ka o baru-baru

magèna i kakadu, sidago o Galaïbiti magèna i supu so i lòda-ka.

La magèna dé o namo i dadala magèna ja hino, dé jo sano o Gòròko-ka, i tèmo: „da dodha-so ngòna no djaga-wa?“ — La magèna dé o Namomagèna i ma tolòmu la jo ginihi-kali o Gòròko magèna; sidago o Gòròko magèna ka o gumi i bibitu-ka ka i gògé la sidago o wangé lo, hé! i susupu-wa.

17. De Vogels kiezen zich een Koning.

In den ouden tijd spoorden de Vogels, de kleine en de groote, elkander over en weêr aan en zeiden: „heden zullen we naar boven, naar den hemel (’t uitspansel) vliegen en als er zijn (als er één is) die tot aan den hemel vliegen (vliegt) en een stukje van den bast (wand) des hemels meêbrengen (meêbrengt), die zullen (zal) Koning (over ons) worden. — (Zooals men ziet gebruikt de Galélarees, als hij onbepaald of algemeen spreekt, het meervoud en niet het enkelvoud).

Toen hebben al de Vogels daar in bewilligd. Maar de Vogel, genaamd Kolibrie, die ging eerst een stukje halen van den bast des booms, die Salé genaamd wordt — (een palmsoort met witten, glimmenden bast) — en stak dat tusschen z’n vleugel.

Toen zijn die (vele) vogels opgevlogen, naar boven naar den hemel. En toen ze onderweg naar boven waren, hè! (toen) was de Kolibrie (zóó) moede (geworden), dat (dezelve) hij zeide: „ik kan niet meer, dus ik zal op den Jaarvogel z’n rug gaan zitten.“ Maar de Jaarvogel, die voelde dat Kolibrietje niet. Toen (ten slotte) waren de Jaarvogel en al die vele Vogels ook moê geworden en deze keerden terug naar omlaag (zij daalden neêr). Maar het Kolibrietje kwam tusschen des Jaarvogels vleugels uit en ging weêr verder naar boven en zeide: „hè! gaat gij al weêr naar omlaag? Komt! (omhoog!) zullen we niet volgen? (volgt gij niet?)“ — Maar z’n makkers, neen! zij waren (te) moê geworden. Dus ging slechts het Kolibrietje alleen omhoog; maar hij kwam ook niet tot aan den hemel.

Ten slotte is het Kolibrietje teruggekeerd en vloog omlaag en toonde aan z’n makkers het (stukje) boomschors en hij zeide: „ziet! gij zijt er niet gekomen, maar ik eerst ben tot daar boven aan den hemel gekomen, zoodat ik ook een stukje van den hemel heb

meêgebracht!“ — Toen zeiden al die (vele) Vogels en de Jaarvogel: „zelfs één van ons is er niet gekomen, en hij, (zulk) een kleintje, zou die tot aan den hemel gekomen zijn, zoodat hij Koning moet worden?“

Daarop hielden die vele vogels samen raad en zeiden: „laat ons ons vereenigen en laat ons hem najagen. Want hij is (maar zulk) een kleintje (en zóó dat hij Koning dan) en dan zou hij Koning moeten zijn!“ — Te dien tijde dan vereenigden zich al die vele Vogels en joegen het Kolibrietje na. Toen vluchtte de Kolibrie, en hij vond een muizenhol en kroop er in (en hetzelfde ging in het muizenhol). Toen konden al die (vele) Vogels hem niets doen!

Daarop kwamen die (vele) Vogels bij elkander; ze zouden een politie-dienaar onder zich zoeken; totdat één der Vogels, de Uil genaamd, (als) politie-dienaar (gekozen) werd, omdat de Uil z'n oogen zoo groot zijn en de Uil (zou dan) dat muizenhol bewaken.

Alzoo bewaakte dan de Uil dat muizenhol, totdat hij begon te knikkebollen. Toen nu de Kolibrie zag, dat de Uil knikkebolde, kwam de Kolibrie er uit en vloog weg.

Daarop kwamen die (vele) Vogels en vroegen den Uil (en) zeiden: „waarom hebt gij niet gewaakt?“ Toen vereenigden zich de Vogels en jaagden den Uil weêr na, totdat de Uil bleef (zich verstak) in (een klit) sterk over en door elkander gegroeide lianen. En zoo is het, dat over dag, zie! (de Uil) ook niet meer buiten komt (want hij vreest nog altijd z'n vervolgers en vliegt dus alleen 's nachts).¹

18. O Gosòma déo o Kariànga.

Ma wākutu moi o Gosòma magèna jo sano o Kariànga-ka, i tèmo: „ngòna ani dòku kékia-ka? — La o Kariànga magèna i sàngo, i tèmo: „ngohi ai dòku o àké-ka.“ La o Gosòma magèna i tèmo -kali: „poli-ka! o nguūhi, dé i ni si nguūhi-wa?“ — La o Kariànga magèna i sàngo: „mahiwa! sébàbu ngohi i puturu!“ — La o

¹ Men ziet, dat deze fabel voor een groot deel overeenkomt met de onder ons bekende, van het Winterkoninkje, dat zich tot Koning der Vogels wist te doen kiezen.

Gosòma magèna i tèmo: „nàko-so ngòna ni puturu kòmagèna, abě-hika! po tǎgi po tjànga-wa?“ — La o Kariànga magèna i sàngo, i tèmo: „tjé! to holu, i siri!“ — La o Gosòma magèna i sàngo i tèmo-kali: „poli-ka! ni siri-dé dé no sòne-wa?“ — La o Kariànga magèna i sàngo i tèmo: „sébàbu ngohi ma sōu ta nàko!“ — La o Gosòma magèna i sàngo, i tèmo-kali: „poli-ka! o bi njawa ngòna lo na sōu-wa?“ — La o Kariànga magèna i sàngo, i tèmo: „sébàbu òna magèna i àso-wa gèna! Nako-so i àso, tanu ngohi ka ta sōu!“

18. De Kaaiman en de Léguaan.

Op zekeren tijd vroeg de Kaaiman aan den Léguaan, en zeide: „waar is uw woonplaats?“ — En de Léguaan antwoordde; hij zeide: „mijn verblijfplaats is het water.“ — (hier is blijkbaar met water bedoeld: de rivier). Toen zeide de Kaaiman weêr: „wel! (bij) sterke strooming (als de rivier gezwollen is: als er bandjir is) voert u dan de stroom niet meê?“ — En de Léguaan antwoordde „neen! want ik ben sterk!“ — Daarop zeide de Kaaiman: „als gij zoo sterk zijt, welaan! zullen we dan niet op zeeroofuitgaan?“ — En de Léguaan antwoordde; hij zeide: „neen! ik wil niet, ik ben ziek!“ — Daarop antwoordde de Kaaiman; hij zeide weêr: „wel! zijt gij ziek en sterft ge dan niet?“ — En de Léguaan antwoordde, zeggende: „(neen) want ik weet er de medicijnen voor!“ — Toen antwoordde de Kaaiman; hij zeide weêr: „ei! médecineert gij dan de menschen ook niet?“ En de Léguaan antwoordde, zeggende: „(neen) want zij roepen mij niet! Indien ze mij riepen, zou ik ze wel médecineeren!“ — (De Galélarees houdt veel van débatteren en bewondert — in dezen — den Léguaan, die op alles een antwoord gereed heeft.)

19. O Titi déo o Kàso.

Ma moi o Titi déo o Kàso magèna i ma totàdi da torōu poli, sidago o Kàso magèna da toòsa, so o Titi magèna jo ginihi-so. La magèna dé o Titi magèna i lòda, dé ma ngunu o gòta ma làsu, ka ma nguro, i si tǎdi-so, sidago ma ngunu lo i si gègi-ka.

La magèna dé o Titi déo o Kàso magèna i ma si sàsi, i tèmo:
 „ma bàti manèna! la sidago o gòta, ma rônga o dudu déo o biawa,
 i làsù, àsa po ma tèmo.“

19. Het Everzwijn en de Hond.

Eens sarden het Everzwijn en de Hond elkaâr, meer dan erg, zoodat (eindelijk) de Hond kwaad werd, dus zette hij het Everzwijn na. Toen nu het Everzwijn wegliep stootte het z'n neus tegen den uitstekenden kant van het wortelblad eens booms, zòd dat z'n neus er stomp van is geworden. Toen zwoeren het Everzwijn en de Hond elkander, naar aanleiding daarvan, een eed; zij zeiden: „hier is de grens! (nu is het uit! nu is het genoeg!) en totdat de boomen, genaamd: *Evia amara* *commers* en *Maranta dichotoma* Wall. — (de laatste is geen boom, maar een plant, met hooge, sterke, kruidachtige stengels) — wortelbladen krijgen — (hetgeen nooit zal gebeuren daar zulke uitloopers van den stam, slechts aan groot, zwaar geboomte voorkomt) — (dan) eerst zullen wij (weder) tegen elkander spreken — (zòdlang dus zullen wij in vijandschap tegen elkander leven).

20. O Ngihia ma bèsèso.

Ma moi dé o Ngihia ma dodiawo magèna i tàgi o tòko i gòli. La o Ngihia magèna ma dodiawo-ka i si bèsèso, i tèmo: „to tàgi-so! nàko-so no isè i kalàla gèna, dònè ï toðma, so dònè ï hiwa; duma nàko-so manga ili i hiwa gèna, dònè ï toðma-wa, dé àsa to liho.

20. De boodschap, die de Slang achterliet.

Eens ging de medgezel der Slangen (één der Slangen) uit om kippen te bijten (dooden). En die Slang liet aan hare makkers een boodschap achter; zij zeide: „ik ga! als gij hoort, dat ze leven maken, dan dooden ze me, dus dan (kom) ik niet; maar als

hunne stemmen niet (door u gehoord worden —: als zij stil zijn), dan dooden ze me niet en kom ik straks terug. (Dit doelt op het oorverdoovend lawaai, dat in de kampong ontstaat, wanneer men — 't zij over dag, 't zij des nachts — een' slang betrapt, die op roof uit is en elkaâr roept om haar te dooden).

21. O Gotòla déo o Kutjāwolo.

O wākutu i dodòma o Gotòla lo dé maèna ngokadai o Mira-ka; duma dòné manèna o Gotòla ngokadai i hiwa-ka. Sébàbu ma moi o Gotòla magèna déo o Kutjāwolo i ma ringamo, sidago i ma ringamo ja tjobo-tjobo, dé i lāku moi-wa.

La magèna dé o Kutjāwolo magèna i sàsi, i tèmo: "ngòna o Gotòla, bilāsu no tàgi o dòku ma samōa-ka, la upa, hé! po ma kaādo kanèna; sébàbu nāko-so ngòna èko ani àhéli ngokanèna i ma si diado, dòné mi ja gòli-gòli so i sòné-ka." — La o Gotòla magèna i sàngo, i tèmo: "da lōha magèna! duma nāko-so ngòna èko ani àhéli ngokadina i ma si diado, dòné lo mi ja gogòli-gòli so ma lēlèta lo pa maké-wa."

La magèna dé o Gotòla magèna i ma tuluuru ma somōa-ka, sidago o sàsi magèna dòné manèna i togu-waasi.

21. De Witte-Kakatoeä en de Koetjāwolo. ¹

In den vroegeren tijd (vòdrheen) waren er ook Witte-Kakatoeä's daar, over zee, op (het eiland) Morotai, (te Mira: 't geen de grootste negorij op dat eiland is); maar nu zijn daar over zee geen Witte-Kakatoeä's meer. Want eens waren de Witte-Kakatoeä's en de Koetjāwolo's met elkander aan het vechten en ze vochten maar steeds door en geen van beide kon het winnen.

Toen zwoer de Koetjāwolo, zeggende: "gij, Witte-Kakatoeä, moet naar een ander dorp (land) gaan en o! laat ons elkaâr hier niet weêr ontmoeten; want als gij of uw nakomelingen hier (durft) komen, dan zullen wij ze zoo geducht bijten, dat ze sterven."

¹ Zekere vogel in het bosch op Morotai.

En de Witte-Kakatoeä antwoordde; hij zeide: „dat is goed! maar als gij of uw nakomelingen aan land (op het vaste land: Halmaheira) — durft — komen, dan zullen wij ze zoo hevig en aanhoudend bijten dat de stukjes ook niet meer te vinden zullen zijn.”

Toen verhuisde de Witte-Kakatoeä naar elders, zoodat die eed nu nog niet is opgehouden (nu nog van kracht is).

22. O Waringi ma dadi.

Ma moi o gòta moi, ma rônga o Waringi, i tàgi ja mata-mata o bi gòta-ka i ma si dèmo, i tèmo: „nàko-so ni mòdé dé ngokagèna to ma si golòlo-wa?” — Duma o bi gòta ma somōa magèna i hòlu, i tèmo: „nàko-so i ma si golòlo ngokanèna mia ròhé-ka, dòné bilasu ma ngutu magèna ka ja sàngi, ka ja sàngi, sidago mi sòné-ka.” — La mutuādè o gòta ma somōa i hòlu.

Bòlo! o Waringi i tèmo: „nàko-so to ma si dèmo ni hòlu, dé to tàgi-kali o bi gòta ma somōa-kali.” — Hika! i ma si dèmo-kali, i tèmo: „nàko-so ni mòdé dé to ma si golòlo-wa ngokanèna? — Duma o bi gòta magèna ka i hòlu-li; sèbabu o bi gòta magèna i ma sininga, ka ja nàko, so i tèmo: „nàko-so po mòdé-ka, dòné i na sàngi-sàngi, sidago hé! ka po sòné-ka.”

Bòlo! ka ja nàko ma rèhè-rèhè, so i tàgi-kali o bi gòta ja mata-mata i ma si dèmo, so dé moi ja mòdé-ka, dé ngokagèna i ma si golòlo, sidago, hé! i sòka-ka; dé ma ngutu magèna i ma tèké ritabi dé i tèmo: „dòné sidago, hé! to ni dòha-dòha-wa.”

Magèna dé o Waringi magèna ma ngutu ka ja sàngi, ka ja sàngi, sidago o gòta òkia i ma si golòlo, gèna i sòné-ka.

22. De wording van den Waringin-boom.

Er was eens een boom, de Waringin genaamd, (die) liep al de boomen af, om te verzoeken zich bij hun te mogen voegen; hij zeide: „als gij wilt (zou ik) mij dan daar niet (mogen) omstrengelen (zou ik mij, als 't u belieft, daar om u heen mogen strengelen)?” — Maar die andere boomen wilden niet; zij zeiden: „als hij zich hier om onzen stam strengelt, dan moet 't (rust hij niet of) zijn

wortels winden zich al maar om ons heen, totdat wij dood zijn." En daarom wilden die andere boomen niet.

Afgedaan! de Waringin zeide: "als gij mijn verzoek om mij bij u te voegen niet wilt inwilligen, dan ga ik weêr naar (weêr) andere boomen." — Vooruit! hij (kwam) weêr met zijn verzoek; hij zeide: "Zou ik mij, als 't u belieft, hier om u heen mogen strengelen?" Maar die boomen wilden ook niet, want die boomen dachten er aan, zij wisten het wel, dus ze zeiden: "als men wil, dan windt hij zich al maar om je heen, totdat, zie! men dood gegaan is."

Nu! zij allen wisten het, dus ging hij weêr al de boomen langs met zijn verzoek, en eindelijk wilde één het (stond één het toe) en daar omheenstrengelde hij zich totdat hij, zie! bladeren maakte; toen vlochten zich z'n wortels door elkander en zeide hij: "nu totdat, zie! ik u niet meer loslaat (nu laat ik u tot in der eeuwigheid niet meer los)."

Toen wond die Waringin z'n wortels al vaster en vaster, zoodat, welke boom hij (ook) omstrengelde, die is gestorven.

23. O Guludu déo o Kalubàti.

Ma moi o Guludu moi ja huku kudàhu o Kalubàti-ku, i kulai, i tèmo: "òdé, ni ja hijé-si! o muūra daku, éna!" — La magèna dé o Kalubàti magèna ja dakòlo gèna i gogōu, so ja hijé ja kurumi-dé. Duma o Guludu i kulai, so ka o wangé da sahu-so, sidago o Kalubàti magèna ja wòhé, so i sòné-ka. La magèna dé o Guludu magèna ja hijé, so ma Kalubàti ja òdo-ka.

Magèna dé o Kalubàti magèna ma dodiawo ja huku o Guludu-ku, la i tèmo: "ja, Guludu! ni ja hijé-si! o wangé da sahu daku-dé!" — La magèna dé o Guludu ja dakòlo gèna i gogōu, sò ja hijé, ja kurumi; sidago o Guludu magèna, jato! ja hijé, gèna o Kalubàti i kulai-so, sidago o muūra i lamo, la o Guludu ma igu i si hadja-hadja-ka.

23. De Mieren en de Aardwormen.

Eens daalde een Mier af, omlaag naar de Aardwormen en zeide, jokkende: "neen maar, kom eens boven! regen (dat er) boven (valt), van geweld!" De Aardwormen nu dachten dat het ernst

was, dus zij gingen naar boven, zij (wilden) het (eens) zien. — Maar de Mier loog, de zonneshijn was zeer warm (de zon scheen fel), zoodat zij de Wormen droogde (blakerde) en zij stierven (dus zij zijn gestorven). Toen kwamen de Mieren naar boven dus (en) hebben (zij) de Wormen opgegeten.

Daarna ging een makker der Wormen (een andere Worm) naar beneden tot de Mieren en hij zeide: „zeg, Mieren! kom eens boven! de zon schijnt toch zoo fel!“ Toen dachten de Mieren, dat het ernst was, dus ze gingen naar boven, ze (wilden) het zien; zoodat, zie! de Mieren kwamen boven, toen had de Worm gelogen, want het regende hard (de regen was groot), en verwoestte (deed uit elkaâr spatten) het nest (de loopgraaft) der Mieren.

(Door deze fabel heeft men getracht het verschijnsel te verklaren, dat men — vooral 's ochtends, na een regenachtigen nacht — als de zon schijnt, zooveel wormen op den weg vindt liggen ten prooi aan roode mieren; en dat men na regenbuien vaak zooveel verwoeste mierenloopgraven aantreft).¹

24. O Tuma déo o Kobowo.

Ma moi o Tuma i ma tèké-bitjara o Kobowo-ka, i tèmo: „ngohi, éna! ai tòlo maro o jaïti déo ai dòhu lo maro o mumu moi; duma po si dahaké-si, hijé! o téwo pa udo.“ — La o Kobowo isàngo: „tjèdèké! maro ngòna déo ngohi po ma téro-wa!“ — Duma o Kobowo i modé-ka-so la òna sìndò ja hòko o téwo-ko.

Ngokagèna o Tuma i udo i dòma; o Tuma magèna i udo, gèna i torònu-dé; la ma ingi i si bèlo, gèna ka o dèkénàko-ka; la, hòko! ma téwo i toru, gèna éna ma ingi i si bèlo ja tuluru. La o Kobowo magèna i udo i tuūru; gèna ka o hàdé ja kahisa, so i udo sidago ma pòko i wèdo, so i sòné-ka, la o téwo ja mata-waasi.

La magèna dé o Tuma magèna i tèmo: „inn... dja! i làku ngohi bai!“

24. De Reiger en de Buffel.

Eens sprak de Reiger eens samen met (tot) den Buffel; hij zeide: „ik, ziet ge! mijn hals is als een naald (zoo dun) en mijn pooten

ook (die) gelijken wel (bladnerven der palmbladen) bezemrietjes (de bezems bestaan uit zulke bladnerven); maar laat ons eens beproeven (wie het 't verst brengt), laat ons zeewater drinken (of: de zee leëg drinken). — En de Buffel antwoordde: „och, stakkerd! Zoo (èèn) als gij en ik stellen zich niet gelijk!“ Doch de Buffel bewilligde toch, en zij beide gingen zeewaarts naar den zouten plas.

Daar zou de Reiger eerst drinken; toen nu de Reiger dronk was het de tijd der ebbe en hij plantte z'n snob in 't zand als een kenteeke; en voort! (zeewaarts!) als het zeewater terugliep, dan plantte hij z'n snob weder, die verplaatsende (steeds maar de ebbe volgende). — En de Buffel dronk, hij later (na den Reiger); toen kwam de vloed (echter) landwaarts, dus hij dronk tot z'n buik vol was, zoodat hij is gestorven en de zee had hij nog niet op (leëg) gedronken.

Toen zeide de Reiger: „hoera! ik heb het toch gewonnen!“

25. O Lupu déo o Bolòlongo.

Ma moi o Bolòlongo déo o Lupu i ma si kagaro, so o Bolòlongo i tèmo: „dodiawo! sidago ma dèka to ni kèlèlo-wa; hijé! nàko-so no mòdé, dé po tagi po hau!“ — La o Lupu magèna i mòdé-ka-so, la òna magèna i ma hau; so o déru moi i si hòru, la i hòru ja hika ja dodòngiraba-ka; la o Bolòlongo i si doduūru, la o Lupu magèna ma nòma-ka, so i hau. Duma o Bolòlongo i si doduūru gèna, ka ma déru ja rèno; la ngāroko o Lupu magèna i si dapano, duma o Bolòlongo magèna i ma pòngo-pòngo, ka ja rèno ja tjobo-tjobo.

Duma o Lupu magèna da toḍsa, dé i ma tèké-tagàli; so o Lupu magèna i si doduūru, la o Bolòlongo ma mòma-ka, dé i hau. Duma o Lupu ma bétò i si doduūru, gèna lo ka o déru ja rèno-kali. Bòlo! dònè maro kangano o Lupu i si dapano o Bolòlongo-ka, la i tèka-lowaāli o Lupu magèna ja rèno-kali, ja mòté maro o Bolòlongo-ka. La magèna dé o Lupu magèna ja rèno, sidago o déru magèna i si gilàro.

La magèna dé o Lupu déo o Bolòlongo da lutu, duma o Bolòlongo i dina i bawo-ka, la o dudūdu-ē i dola-ka; la o Lupu magèna ka i tobo. La ma lòha o Ori moi ja kahino, la o Lupu magèna o Ori ja àso, i tèmo: „ja, dodiawo! Ori! nàko-so no

mòdé dé no riwo-si, sadina o dududu-sa no i tòta!" — La o Ori magèna i mòdé-ka so o Lupu magèna o Ori ma duduku jo bané-ka, i si dobo o dududu-sa.

La magèna dé o Lupu magèna i ma òko o Ori ma duduku, i kabàta, i tèmo: "ani lako da pèpèsa, no i si dobo o dududu-sa". — Duma magèna dé o Ori i isè magèna, da toosa, la i tèmo: "dòné to ni umo-ka." — La o Lupu magèna, i tèmo: "tjé! no i si dobo, so to kabàta bai." — La magèna dé o dududu, jato, hé! ja ado, i kabàta-kali, i tèmo: "ani lako da pèpèsa!" — La magèna dé o Ori magèna i tumu, la o Lupu magèna i ma palàta, so ngokudina o dududu-ku i tura-ka, i tèmo: "ani lako da pèpèsa!" — La o Lupu magèna i dola-ka, la 'wa àso! kékia-naga i tagi, gèna po si hòda-kawa.

25. De Muis en de Zeeslak.

Eens waren de Zeeslak en de Muis elkander aan 't bepraten (overhalen), dus zeide de Zeeslak: "kameraad! tot zeer lange zag ik u niet (wat heb ik u in lang niet gezien)! kom! (omhoog!) als ge wilt, laat ons dan gaan visschen (met lijn en angel, op zee!)" — En de Muis wilde ook gaarne, (zoo zouden) zij (dan) gaan visschen; dus roeiden ze met een prauwtje en voeren voort naar het midden (diep in zee); en de Zeeslak stuurde (zat op den achterstevan) en de Muis op de voorplecht, en aldus vischten zij. Maar de Zeeslak, die op den achterstevan zat, knaagde aan de prauw en òf de Muis haar al verbood, de Zeeslak hield zich maar stil en knaagde maar steeds door.

Maar de Muis werd boos en zij wisselden om; dus zat nu de Muis op den achterstevan en de Zeeslak op de voorplecht en (zoo) vischten zij. Maar de Muis (die) quasi stuurde, die (ging) nu ook weêr aan de prauw knagen. Daar, nu! nu was het weêr als daar straks (toen) de Muis der Zeeslak vermaande, en het duurde niet eens lang of de Muis knaagde (de prauw) weêr, zij deed even als de Zeeslak gedaan had. Toen knaagde de Muis (maar steeds aan de prauw) tot dat het vaartuig met hen zonk.

Toen zonken Muis en Zeeslak, maar de Zeeslak kwam bij 't land weêr boven en klom tegen het droge op en de Muis zwom. Gelukkig kwam er (juist) een Schildpad aan en de Muis riep de Schildpad,

zeggende: "hé! vriendin Schildpad! help (mij) als 't u belieft, en breng mij naar het land, op het droge!" — De Schildpad heeft (er in) toegestemd; dus laadde de Schildpad de Muis op haar rug en zwom er meê naar het droge.

Toen ging de Muis op den rug der Schildpad staan en zong, zeggende; "(gij met) uw natte oogen (traan-oogen), zwem mij naar het droge heen." — Maar toen de Schildpad dat hoorde werd zij boos en zeide: "dan smijt ik je af!" — En de Muis zeide: "hé! gij zwemt mij (voort), dus ik zing maar wat zoo voor de maat van 't roeien!" — En, zie! bijna waren ze bij het droge toen zong de Muis weêr, zeggende: "(gij met) uw natte oogen..." — Dààr dook de Schildpad (naar de diepte), maar de Muis nam een sprong, dus viel zij daar landwaarts, op het droge neêr, en zeide: "(gij met) uwe natte oogen!" — Daarna is de Muis (het strand) opgeklommen, en, wie weet! waar zij is heên gegaan, dat weet men niet meer.

26. O Titi déo o Gilida.

Ma moi o Titi déo o Gilida i ma ringaho i tàgi, la ma sōa-ka o bàko moi ja maké. La o Gilida magèna ja hika, mo dodòmo-ka i ma tami-ë; duma o Titi magèna da mòdo-ka so ja kahika i hòlu.

Magèna dé o Gilida magèna i si garo, i témo: "Òdé, dodiawo! upa no mòdo! no i nano ngohi; to ma si wagu lo i dodòha-wa." — Dòné o Titi magèna jo domòdé-ka, so ja kahika, dé o bàko magèna ja dipo, sidago o Titi magèna i sòné-ka. La magèna dé o Gilida magèna i témo: "no ma rihi-rihi, la to ni bada." — Duma o Gilida magèna ka i kulai, so ka ja hòho, sidago o Titi magèna da gai-ka.

Magèna dé o Titi magèna ma ngòpa ma awa ja sari; la i ma rimaké o namo o Mèléo-ka, jo sano, i tèmo: "dodiawo! ni mi kèlèlo-wa mia mèmè?" — La o Mèléo magèna i tèmo: "awa-àso! to mi kèlèlo-wa, duma tèkadé mo sòné-ka." — Magèna dé o Titi ma ngòpa magèna i tàgi ja sari, sidago ja maké-ka.

La, siòko! o Titi ma ngòpa magèna i ari, i tèmo: "ngoi awa ami ngunu maro ka o djidjibobo, duma ka to mi sininga."

26. Het Everzwijn en de Bromvlieg.

Eens gingen het Everzwijn en de Bromvlieg samen uit, en onder weg vonden zij een varkenswip (bàko: zie Woordenl.). De Bromvlieg nu ging toe en zette zich op het touw, daar de wip meê gespannen was; maar het Everzwijn was bang geworden en wilde er niet dicht bij gaan.

Toen (trachtte) de Bromvlieg haar (we zien verder op, dat het een' zeug was) te bepraten, zeggende: "neen maar, kameraad! wees nu niet bang! kijk eens naar mij; ik zit er mij zelfs op heen en weêr te wiegen (en) er overkomt mij niets." — Nu bewilligde het Everzwijn er in, dus ging zij naderbij en de wip trof haar, zoodat het Everzwijn gestorven is. Toen zeide de Bromvlieg: "lig heel stil, dan zal ik je eens betasten." — Maar de Bromvlieg loog, zij bevuilde haar, zoodat het Everzwijn met maden kwam.

Daarna gingen de kinderen van het Everzwijn hun moeder zoeken; en zij ontmoetten den vogel Hoopenvormer (*Megapodius*-soort) en vroegen hem, zeggende: "vriend! hebt ge onze moeder niet gezien?" — En de Hoopenvormer zeide: "weet ik het! ik heb haar niet gezien, maar misschien is zij (wel) dood." — Toen gingen die bigjes en zochten haar, totdat zij haar gevonden hebben.

En ach! die bigjes weenden en zeiden: "mijn moedertje haar neus lijkt wel op een sauslepeltje, maar ik denk toch met smart aan haar."

27. O Titi ma màko déo ma èsa déo o Maidjanga.

Kòmagèna: ma moi o Maidjanga, o Titi ma màko déo ma èsa magèna i ma tolòmu so i ma tèké-bitjara.

La ma màko magèna i bitjara i dòma; i tèmo: "ilaha! ngohi èna bilàsu ka i si wangé-siwa, la mi ma kokanano." — Maro gèna dà tomolè-so i bitjara.

Duma ma èsa magèna i tèmo: "ilaha! ngohi èna, to hòlu; lèbé-laha ka i si mingihu-ka: la upa ai ngòpa i biau. Gèna o bàko-wa? La dé ja dipo-ka!" — Dé upa ma ngòpa i biau sidago i sisa-ka.

Duma o Maidjanga magèna i bitjara i tèmo: "ilaha! ngohi èna, to hòlu; ma ngunu siwo gèna, àsa ka to ma ngado-ku; to lòda gèna." — Ma dà mòdo-so i bitjara.

Kòmagèna: nàko-so o njawa ja kélèlo dé i lòda ja roròfu éna, so i tèmo: "ma ngunu siwo gèna, asa ka i ma ngado-ku" i lòda.

27. Het Beer- en het Zeugzwijn en het Hert.

Aldus was het: eens vergaderden het Hert en het Beer- en het Zeugzwijn samen en spraken met elkaâr.

De Beer sprak eerst: hij zeide: "hâââ! wat mij aangaat, helder moet de zon schijnen (klaar lichten dag moet het wezen), dan kijken we elkaâr over en weêr in de oogen (dan eerst meet ik mij met m'n vijand)." — Alsof hij zeer dapper was, zoo sprak hij.

Maar de Zeug zeide: "verbazend! wat mij betreft, ik wil niet (ik zou u danken); (ik blijf) liever in 't verborgene; dat mijne kinderen niet verstrooid raken. Zijn daar geen varkenswippen? En als men daar eens door getroffen werd!" — Dat toch haar kleintjes niet verstrooid raakten (wanneer n. m. l. moeder gedood was door de varkenswip) en verloren gingen.

Maar het Hert sprak, zeggende: "ho, maar! wat mij betreft, ik wil niet (ik zou u danken); eerst (over) negen bergribben (als ik negen ravijnen door en negen ribben over geloopt heb) leg ik mij neder; ik loop weg." — Hij sprak als een vreesachtige.

Zoo is het (spreekwoord ontstaan): als de menschen het (Hert) zien, dat het zoo pijlsnel wegloopt, dan zeggen zij: "hij loopt weg, "de na negen ribben eerst zich neder leggende."

28. O Gomòma ma àsàli.

I dodòma o Gomòma magèna maro o Kòsé ma lalago. Duma ma moi o njawa moi wo ma idu-ka-dé, la o Gomòma magèna ja hino, awi ngau jo dodumuru-so, sidago i wi toòsa-ka-dé, la o gago wo ma gèsè, so ka wa hira-è.

Magèna dé una magèna wo si dàtu, so o diaru ma raba-ka i wòsa-ka-dé, la o gago magèna wa aho so wo si dutupu. La o Gomòma magèna òa uku; dé ma ngabo, gèna i ma àka maro sutu bi lalago; la ma kuru, gèna o Gomòma ma bi uúdu gèna.

28. De oorsprong der Muggen.

Vroeger was de Mug zoo groot als een Jaarvogel. Maar eens was er een man, die was gaan liggen slapen, en toen kwam de Mug en begonste maar aldoor z'n ooren (en gonsde hem voortdurend om de ooren), zoodat hij boos is geworden, en zich (bossen) palmharen haalde, en die op een hoop lêi.

Toen wachtte hij de gelegenheid af, zoodat (toen de Mug) een hol (in de zijde eener helling) binnen ging, hij de (hoop) palmharen (daar vóór) bracht en haar tevens daarmede verbrandde. Zoo verbrandde dus de Mug: en haar gloeiende deeltjes (de gloeiende kolen van haar), dat werden (de Muggen) die zoo een weinig groot zijn; en haar roet (de roetdeeltjes die uit haar ontstaan waren), dat werden die heele kleine muggen (die in de Molukken: agas genoemd worden en zich slechts als zeer fijne roetstipjes aan het oog voordoen.)

29. O Namo mànga halo.

Ma moi o Gotòla, o Wògo, o Měléo déo o Tjiba i ma tèké si kagaro i tàgi i halo. Magèna dé o Wògo i si garo, itèmo: "èna, kòmagèna: o tano magèna ma gòla-no pa pusuné, la pa tòté, dé ma péda i tura." — Duma o Gotòla magèna i tèmo (nàko-so o Wògo ma si garo ja mòté): "nāgala o bi njawa i hahalo ja àka kòmagèna!?" — Duma o Gotòla i mau i ruba-sa la ma sahè ja kakadu: sidago ngònè lo pa àka kòmagèna.

La magèna dé i ma tèké si gimina-ka; o Gotòla magèna ma gimina i halo déo o Měléo magèna ma gimina o kuwèsò i totòta déo o Wògo magèna ma gimina i ramo. Duma o Gotòla déo o Wògo i ma ributu, sidago o Wògo magèna itèmo: "kanèna ngohi to si garo pa mòté tanu, nāgala po kangèla-wa; duma ngòna ani sigaro pa mòté-so, sidago po kangèla." — La magèna dé i ma ringamo.

La i dodòma o Wògo da aré déo o Gotòla da taro; la i ma datai dé i làku o Wògo-so, dé o Gotòla magèna o gèko-ku i si dumu-so, sidago da aré-ka. La o Gotòla magèna i ma òko, dé o Wògo magèna i si rudju o pèpèké-ku-so, dé o Wògo magèna lo da taro-ka.

Duma o Měléo magèna o kuwèsò i totòta sa ja hino dé ja màké-so i ma ringamo. La o Tjiba magèna jo ngòho, dé o Wògo èko o Gotòla magèna i ma dodha-kawa. Duma o ngangalo ma uho ja dèhè, so o Tjiba ma ngau ma gòla-no i si ngàpo-so; la o Tjiba magèna, sidutu manèna, gèna i sòso lo i kokòlé-ka.

29. Het sagokloppen der Vogels.

(De Vogels, die sago gingen kloppen).

Eens haalden de Witte Kakatoeä, de Kraai, de Boschkip (Hooopen-vormer) en de Parkiet elkaâr over om te gaan sago-kloppen. Toen raadde de Kraai aan, zeggende: „ja, zóó zij het (laat ons nu aldus doen): laat ons den sagopalm onder aan den stam doorboren (er een gat in maken) en laat ons (dan) kloppen (rondom tegen den stam) dan valt de sago (het merg van onder er uit.)” — Maar de Kakatoeä zeide (als ze den raad van de Kraai wilden volgen): „misschien doen de menschen, die sago kloppen, het òók zoo (ge denkt zeker, dat die het ook zoo doen)!?” — Doch de Kakatoeä wilde (dat de boom zou) liggen en dat ze met de hoofden knikken zouden (de sago zouden uithakken, waarbij het hoofd onwillekeurig een knikkende beweging medemaakt): zòò als gij en ik (zegt de verhaler) het ook doen (zie Woordenlijst op: halo).

Daarop verdeelden zij den arbeid onder elkander: het werk van den Kakatoeä was te kloppen en dat der Boschkip om het fijngeklepte merg aan te dragen en dat van de Kraai om het uit te persen (met water te kneden). Maar de Kakatoeä en de Kraai bleven het oneens (spraken elkaâr tegen), tot dat de Kraai zeide: „als we gevolgd waren (gedaan hadden) zooals ik straks aanraadde, zouden we waarschijnlijk geen moeite hebben; maar (nu) volgen we uw raad, zoodat we er moê van worden (zoodat het ons zwaar valt.)” — Toen raakten ze met elkaâr aan 't vechten.

Nu was vroeger de Kraai wit en de Kakatoeä zwart; ze pakten nu elkaâr aan en de Kraai kreeg de overhand en dompelde den Kakatoeä in het schuim (van het water waar de sago in uitgeperst was) zoodat hij wit werd. Vervolgens stond de Kakatoeä op en wreef de Kraai door het slijk, (zoodat) nu ook de Kraai zwart geworden was.

Maar de Boschkip liep finge-klopte sago aan te dragen en vond hen daar vechtende. En de Parkiet hield ze van elkander, zoodat noch de Kraai noch de Kakatoëa meer in staat waren (elkander iets te doen) Maar zij haalden den steel van den sagoklopper (het werktuig waarmêe men het merg uit den stam hakt) en sloegen er den Parkiet mede achter het oor; en tot heden toe, houdt (nog) de Parkiet, als die vliegt, den kop scheef.

30. O Lupu déo o Guludu.

Ma moi o Lupu i si garo dé o Guludu i ma kokogðli. Bðlo! o Guludu magèna lo i mòdè-ka-so. Magèna dé o Guludu maèna i dadala, so o Lupu magèna jo dolðmu so ja gðli, sidago o Lupu magèna ða siri ja poha-kawa; sidago o Lupu magèna i oré dé i subà, i tèmo: „subà, Guludu! àsa o niha ma làké ti ni busuné, la ni ja òðo.” — Bolo! o Guludu magèna lo i mòdè-ka-so, o niha ma làké magèna ja òðo, so ja dðha o Lupu magèna, i oho-kali.

30. De Muis en de Mieren.

Eens haalde de Muis de Mieren over om elkander over en weêr te bijten. Goed! de Mieren wilden ook wel. Toen vereenigden zich de Mieren, die met vele waren, op de Muis en beten haar, zoodat de Muis een pijn leed, dat zij het niet uit kon staan; totdat de Muis schreeuwde en smeekte, zeggende: „genade, Mieren! straks zal ik kanarie-vruchten voor u open maken, dan kunt ge die eten.” — Goed! de Mieren wilden dat ook, ze aten het binnenste der kanarie-vruchten, en lieten dus de Muis loopen, die weêr opleefde.

31. O Bðki déo o Lupu.

Ma moi o Bðki moi i sisi, la o Lupu moi magèna ja hino i tomina. Magèna dé o Lupu magèna i pàndara, i kabàta, i tèmo: „ma dudu déo ma raba, o ngðra ma bàti o hângi-ku!”

Magèna dé o Bðki magèna i isè dé ða toðsa-ka-so, o Lupu magèna jo ginihi-so, sidago o Lupu magèna o bolé ma tingidu-no

i wòsa, gèna ma sahè-ku ja gòli-ka, sidago i làku o Bòki-so. Bòlo! o Bòki magèna o Lupu ja odo-ka.

Sidago manèna, gèna bilàsu, o Bòki o Lupu ja gòli, gèna bilàsu ma nonòma ma sahè ja odo.

31. De Kat en de Muis.

Eens was de Kat aan het dansen (den dans ter vereering van den djini) en de Muis kwam daar heen om toe te schouwen. Toen hief de Muis (de wijze van) den djini-zang (zooals dat bij de Mohamedanen gewoonte is) aan en zong, zeggende: „buiten en binnen; de grens van de deur is tot beneden op den balk (die den grondslag van 't huis vormt)!“ — (de beteekenis van dezen zang vat ik niet).

Toen nu de Kat dit hoorde werd zij kwaad en joeg de Muis na, totdat de Muis de afhangende, dorre bladeren der bananen binnen piepte, toen beet zij haar in den kop, zoodat de Kat overwon. Nu! de Kat heeft de Muis opgegeten.

(Zòd is het) tot op heden, als de Kat een Muis bijt (te pakken krijgt) dan moet zij eerst den kop (der Muis) opeten.

32. O Dòdé ma guūlè ma bétò.

O Dòdé magèna ma ngihi o àké-ka, duma maro o àké bi uūdu -ka, ngokagèna i gògé; la nàko-so o ogo, dé sidago o àké da òa-ka, maèna i ma guūle kòmanèna: „o àké kadina da òa-ka; o dòdé ka jo dodowòngi; siòko! o putu muruwo dé àsa i ma tolòmu-kali?“

32. De Tekst van den zang der Garnaal.

De Garnaal (houdt) haar verblijf in (zoet) water, maar in wateren, die zoo wat klein zijn (namelijk in kleine beekjes), daàr houdt zij zich op; en als het droog weêr is, zoodat de beekjes opdrogen, dan zingt zij aldus: „het water landwaarts - in is opgedroogd; de Garnalen gaan te voet (zitten op het rivierzand; kunnen niet zwemen); helaas! hoeveel nachten nog (zal het nog duren) eer zij weder bij elkander kunnen komen?“

33. O Kumo ma guūlē ma bēto.

O Kumo ma biāsa bilāsu gēna o àké-ka i gogògé. La ma moi o àké magēna kudina ma hutu-ku jo domuūra, so o àké magēna i nguūhi, i wèdo-so.

La i tèka-lowaāli, o Kumo magēna i gogògé ngokagēna o àké ma daté-ka-so, la o àké magēna i nguūhi ja kahòko, dé o Kumo magēna ja tulu so da dàsi. Magēna dé o Kumo magēna o kilòti-ku i pané, la maēna i ulè, ma bēto kòmagēna: „nguūhi hòko, dé ta mòté; o kilòti-ku to pané; ai dòku-sa ta nano; gēna ai sidé lo da lutu-ka, so tanu to liho ai dòku; duma ai dòku lo da lutu-ka, ai dòku lo da lutu-ka, so kolaha ka to tàgi to gila-gila.

33. De Tekst van den zang der Krabben.

De Krabben hebben de gewoonte in de rivier(beddingen) te verblijven. Eens nu was de rivier, landwaarts, in haar bronnen, be-regend (er regen gevallen in het binnenland aan de bronnen der rivier), dus de rivier stroomde sterk (er was bandjir) — want — zij was vol (sterk gezwollen).

Het duurde niet lang of de Krab, die daar dicht bij het water (het weinigje, dat in de bedding was) neerzat, werd, toen het water (zwol en) naar zee stroomde, aangestroomd (meêgesleept) en zij dreef dus weg. Toen klom die Krab op een drijfhout en (dezelve) zij zong; haar woorden (waren) aldus: „vloed, stroom naar zee, en ik ga meê; op het drijfhout ben ik gestegen; ik zie achterom; daar is mijn zeil ook (al) gezonken; ik zou dus wel naar mijn verblijfplaats terugkeeren; maar mijn verblijf is ook verzonken, mijn verblijf is ook verzonken; dus is het maar beter, dat ik recht door ga!”

34. O Gòho-i-dodòma i tàgi i tjànga.

Ma moi o bi gòho-i-dodòma i ma tèké si kagaro i hòru o dòku ma somōa-ka, i tjànga. La magēna dé òna magēna o maru i ma àka-so, dé o maru magēna i ma gàka ja bòlo-bòlo-ka so i ma si bané dé i ma djobo.

Duma ma wàkutu magèna, òna magèna i ma sosihito-ko, dé o rigu moi ja dèhè so mànga déru-ka i si dopiliku, dé ma ngogu ja dèhè-li so ngokadina o balitako-ka i si dopiliku-ka.

Bòlo! dònè òna magèna mànga sidé i si gòko-ka dé i daju-si, duma ka sutu-lowaali i pòsa, sébàbu mànga rigu kadina i tau-tau; so i ma pòsa i ma dodòha? Duma òna magèna i daju ka kòmagèna, sidago o putu i sai wàngé-wàngé; so dé da ginità-ka, la òna magèna i tèmo: "po uti-wa? pa ado-ka-so!" La òna magèna i uti, gèna ka mànga dòku-sa i uti; so ja hisa dé to òna mànga pèdèka déo mànga ngòpa ka ja toòma ja hàka-hàka-ka. Gèna òna magèna, i tèmo: o njawa ma somò, so ka ja toòma-ka.

34. Het ' Voorgeslacht gaat op zeeroof uit.

(Hoe het Voorgeslacht op zeeroof uitging).

Eens spoorden eenigen der Voorvaderen elkander aan, om op zeeroof uit te varen naar een andere stad (om een andere stad te gaan overvallen). Daarop maakten zij zich teerkost, en (toen) zij zich dien teerkost kant en klaar gemaakt hadden, laadden zij zich dien (in het vaartuig) en (zouden) vertrekken.

Maar op het oogenblik dat zij zich (hun vaartuig) in zee zouden duwen, haalden zij een kabeltouw en bonden dat vast aan het vaartuig en daarop namen zij het andere uiteinde en bonden dat aan land aan een bintangor-boom (*Colophyllum Inophyllum* L.)

Goed! daarna hebben zij het zeil opgezet en roeiden daarbij nog, maar zij kwamen ook zelfs niet een weinig vooruit, want hun kabeltouw daar aan land stond strak, dus hoe zouden ze hebben kunnen vooruit gaan? Maar zij roeiden toch zoo maar door, tot dat de nacht geheel verstreken was; en toen het nu dag geworden was, zeiden zij: "zullen we niet aan land gaan? wij zijn er al!"

Zij dan gingen uit het vaartuig en landden toen, bij hun eigen stad; toen gingen zij landwaarts (de stad in) en vermoordden hun eigen vrouwen en kinderen tot de laatsten toe. Dat (kwam omdat) zij zeiden (dachten): het zijn andere menschen; dus hebben zij ze vermoord.

¹ Met „Voorgeslacht” zijn wel bedoeld de „Vòòr-historische menschen”, die men meent, dat zèer dom moeten zijn geweest en ten wier koste men allerlei anekdote's opdischt.

35. O Gòho-i-dodòma o déru i àka.

O Gòho-i-dodòma ma moi i ma tèké si kagaro, i tàgi o pònga-ka, la ngokagèna, o dura ma dòku-ka o déru, o djuànga moi, ja àka.

Bòlo! o Gòho-i-dodòma-ka òna magèna mànga dala i mòdé-ka, so i tàgi o pònga-ka o ifa i pàko. Bòlo dé o kawàsa, so o wàngé moi dé o ifa ma bi dadala; la i tèka-lowaāli o déru magèna ma manara moi-moi ja bòlo-ka. Duma òna magèna o déru magèna ja àka lo o dura ma dòku-ka-so, dé o déru magèna lo ka i si datau, la ma ngogu o déru-ka la magèna o gòta i lalamo-ka i si dopiliku. Bòlo! ma manara moi-moi i si dodiahi da bòlo-ka, la o kawàsa òna magèna i ma tolòmu dé i tèmo: "ni ja hino, la po pané po ma hàka-hàka-ka, la, hika! po ma si dahàké!" Bòlo! o kawàsa òna magèna o déru-ku i pané, ma bèto àsa i ma djobo.

Kòmagèna: tjawali ma soōhu ka o njawa moi wo pané-waāsi; la una magèna wo ma si dèmo, wo tèmo: "dédé ngohi, to mète!" Duma o déru-ka ma njawa i sàngo, i tèmo: "ngòna no gògé!" La una wo sano-kali, wo tèmo: "dédé ngohi; la ti ni mète!" Duma o déru-ka ma njawa i sàngo-kali, i tèmo: "no gògé, la ma moi àsa no mète."

Bòlo! magèna dé una magèna wo si mèté-ka, so una wo gògé-ka. La ma wàkutu magèna, o déru-ka ma njawa i si dahàké i daju, i ma èèha. Duma magèna dé i pòsa i hòlu, so i wi sulo o njawa janau, wo gogògé gèna, una magèna bilàsu wa òto o déru ma bobiliku. Magèna dé wa tola-so, la o déru-ka ma njawa mànga dala magèna dé mànga déru-si i ma si duturaba-ka ngokudàhé o dura ma raba-ku; sidago o njawa mànga dala magèna i sòné i ma haka-hàka-ka. La ma déru, o djuànga magèna, lo i biau-ka.

35. (Hoe) het Voorgeslacht een prauw maakte.

Eens opperde het Voorgeslacht het plan onder elkander, (dat) men naar het bosch (zou) gaan, en daar, boven aan den afgrond, een prauw, een kòra-kòra, (zou) maken.

Goed! velen der Voorvaders wilden, dus ging men naar het bosch, planken-hakken. Nu, daar ze met (veel) volks waren, zoo hadden zij in één dag reeds een menigte planken en het duurde

niet lang of al het voor het vaartuig (benoodigde) houtwerk hadden ze klaar. Maar nu zetten zij het vaartuig ook (daar) boven aan den afgrond in elkaar en (daarom) spanden zij het vaartuig ook vast, het uiteinde (van den kabel) werd aan het vaartuig (bevestigd) en (voorts) bonden zij dien om een dikken boom. Goed! zij maakten al het werk (dat aan het vaartuig te doen was) zeer netjes klaar en (toen) vereenigde zich al het volk (de werklui) en zeiden: „komt hier, en laat ons met ons allen in het vaartuig klimmen, en, komt! laten we het eens beproeven!” — Goed! al dat volk klom in de prauw, juist doende, alsof ze (zoo aanstonds er meê) vertrekken zouden.

Zoo deed men; slechts was nog één mensch overig, die nog niet aan boord gegaan was; en hij verzocht zich bij hen te mogen voegen, zeggende: „met mij, ik ga (dòk) meê!” — Maar de menschen in het vaartuig antwoordden, zeggende: „gij (moet) blijven!” — En hij vroeg alweêr, zeggende: „met mij; (laat mij dòk) met u medegaan!” — Maar de menschen in het vaartuig antwoordden weêr zeggende: „blijf, dan gaat gij een anderen keer meê!” —

Goed! hij heeft er toen in toegestemd en hij is dus gebleven. Op dat oogenblik nu beproefden de menschen in de prauw te roeien: zij bewogen zich (daarbij) voortdurend achterover. Maar toen wilde (het vaartuig) niet voort, dus bevalen zij dien man, die achter bleef, dat hij den kabel moest door hakken, waarmede het vaartuig (aan den boom) was vastgebonden. Toen hakte hij dien door en (daar) storten al die (vele) menschen, die in het vaartuig zaten, met de prauw er bij, te zamen naar beneden in den afgrond, zoodat al die (vele) menschen tot den laatsten toe stierven. En hun prauw, die kòra-kòra, lag ook uit elkaar.

36. O Gòho-i-dodòma mànga hòru.

• I dodòma ma moi o bi njawa ja dadala, kadàhu o Sōa-Taburudé i daku o Sèki-ë i hòru. Duma òna magèna, i dodòma gèna, ja goolè-ko, sidago mànga ngoðsa ja mo-moi àsa ja ado.

La ma moi dé i daku o Sèki-ë i hòru, dé o putu moi i sai-wàngé-dé, la mànga dodiawo moi wa poha-kawa, so wo kakadu-dé, sidago ma sari ma baha ja kahòko-so. Magèna dé o déru i pòsa-dé, la wo tèmo: „èna! ja, ai dodiawo! bilàsu gèna pa àka maro ka ngohi!”

La magèna dé o Gòho-i-dodòma lo ka ja nàko i hòru maro ngòné.

36. Het Voorgeslacht hun (wijze van) scheppen (pagaaien).
(Hoe het Voorgeslacht pagaaide).

In den vroegeren tijd roeiden (pagaaiden) eens vele menschen van daar beneden, te Soa-Tabaru, naar het hooger gelegen dorp, Sèki. Maar zij, die uit den vroegeren tijd, haalden (de pagaai) met den scherpen kant (door het water) — (in plaats van met den platten kant: hielden haar dus verkeerd) —, zoodat ze iederen keer hun (een) maand (noodig hadden) eer ze er waren, (voor een afstand die anders in een uur wordt afgelegd).

En eens, dat ze weêr, naar boven, naar Sèki roeiden, hadden ze al een heelen nacht (gevaaren), en een der medgezellen kon niet meer en knikkebolde (van slaap), zoodat (en daarbij raakte) zijn pagaai, met den platten kant, tegen het water. Toen schoot het vaartuig voort, en hij zeide: „ja! zeg eens, vrienden! men moet dat doen zooals ik!”

En toen wist het Voorgeslacht ook te roeien, zooals gij en ik (zooals iedereen het nu doet).

37. O Gòho-i-dodòma o péda i si toru.

O Gòho-i-dodòma òna magèna ma moi i ma tèkè si kagaro i tàgi i halo. La òna magèna o dèmo i ma si komdèté, so i tàgi i halo. La magèna dé òna magèna ja kahika ngokagèna, o tano o hutu moi ja tòda dé ja lèta-ka. Ma nuka i tàgi o pòko-lamo ma riho i ma sari, la ma nuka i halo, ma nuka i tòta, la ma nuka i ramo.

La ma wākutu òna magèna i halo da bòlo, so ma soōhu ka o ruru i tòpa, tanu òna magèna i hado. La magèna, i halo da bòlo-ka, dé òna magèna ja sawo to òna mǎnga péda, la i ma tèké-bitjara i tèmo: „to ngóné nǎnga péda manèna kolaha po si toru o Tarinaté-ka; la o péda ma nuka po ma mamala, la pa ma si ino.

La mǎnga dala magèna i mòdé-ka, so i tàgi mǎnga déru ja sihito, la ǎsa mǎnga péda ja totòta, o déru-ku i si bané.

Bòlo! òna magèna mǎnga dala i ma kiriwo ja totòta mǎnga péda, sidago o déru magèna ma raba o péda ma rèhè-rèhè. Magèna dé òna magèna i ma hōi to òna mǎnga dòku-ka, i si toru to òna mǎnga péda.

La òna magèna ja hika ma sōa, dé òna magèna i hòru ja tèpa-tèpa. La i tèka-lowaali, la o namo moi, ma rônga o Suûku, i tèmo, ja àka kòmanèna: "kum-kumu!" La magèna dé o Gòho-idodòma-ka i isè o namo magèna i tèmo, ja àka kòmagèna. Duma tjawali ma nuka i isè, ma nuka magèna i isè-wa. Sidago i si ngangàsu, i tèmo, ja àka kòmanèna: "ja! ni isè-wa? Kogèna o huru ma raba-ko i tèmo, gèna nànga péda pa kòmo-kòmo." Bòlo! òna magèna jo ngàku-ka, so i si supu to òna mànga péda, o déru ma raba-ka, so ma ruru ja biau, la o téwo-ka jo dobiau o péda magèna, sidago o téwo ma sonònga moi ka òa aré.

37. Het Voorgeslacht gaat met sago ter markt.

(Hoe het Voorgeslacht met sago ter markt ging).

Eens spoorden de Voorvaderen elkaâr aan om te gaan sago-kloppen. En zij bewilligden met elkander in het woord (dat gesproken was) en gingen dus sago-kloppen. Toen zij ter plaatse gekomen waren, velden zij één sago-palmboom en hakten dien in stukken (spleten dien). Daarop gingen eenigen een geschikten bak zoeken om het water waarmee de sago wordt uitgekneed op te vangen, en eenigen klopten (de sago), eenigen brachten (het fijn geklopte) aan en eenigen kneedden (het met water uit).

Ten tijde nu, dat zij gereed waren met sago-kloppen (sago-meel bereiden), bleef nog slechts overig om de baaltjes ter verpakking aan een te hechten en dan zouden zij het sago-meel leggen (er in doen). Toen waren ze geheel klaar met het sago-meel-bereiden en emballeerden hun (in de pakken gevulde) sago, en (daarbij) spraken ze met elkander en zeiden: "het beste is, dat we onze (gezamenlijke) sago naar Ternate ter markt brengen; en laat ons dan eenige pakken bewaren (om er) voor ons eten (van te maken)."

En zij met hun allen wilden (stemden toe) dus gingen ze en stootten hun vaartuig af en brachten daarna hun sago aan, die ze in de prauw laadden.

Goed! ze hielpen met hun allen elkander om hun sago aan te dragen, tot dat er in het vaartuig niets was dan sago (tot dat het vaartuig geheel — vol — sago was). Daarop vertrokken ze van hun woonplaats, om hun sago ter markt te gaan brengen.

En onderweg voortgaande, voeren zij dicht langs de kust op. Het duurde nu niet lang, toen was daar een vogel Soeëkoe genaamd (ongeveer als onze Ekster), en die schreeuwde; zò deed hij: „koem-koemoe!“ Toen hoorde de Voorvaders dien Vogel schreeuwen, (het) aldus doende. Maar slechts eenigen hoorden het, sommigen hoorden het niet; zoodat zij het te kennen gaven, zij zeiden, zij maakten het (zeggen) aldus: „zeg! hoort gij het niet? Daar van uit het boschaadje (zeewaarts), zegt men, dat we onze sago zouden kòm o-kòm o (tot een pap maken: eigenlijk doet men dat in 't dagelijksch leven slechts van gebakken sago; die weekt men dan, zoodat zij zwelt en verbrokkelt en kookt die dan gewoonlijk met klappermelk tot een brij).“ — Goed! zij geloofden het, en brachten dus hun sago uit (boven) op het vaartuig en maakten de pakken los en kneedden de sago fijn in het zeewater, zoodat een heel gedeelte zee (aldaar) er wit van werd.

38. O Gòho-i-dodòma mànga òsi.

O Gòho-i-dodòma ma moi i ma tèké si kagaro, i tàgi i ma òsi, i tèmo: „po ma òsi-wa?“ La mànga bi dodìawo ma nuka, lo i mòde-ka so i tèmo: „ija! po tàgi po ma òsi!“

Duma o Gòho-i-dodòma i ma òsi o àké-wa-so, duma òna magèna ja hika o kàka i toturasi-ka, dé i tèmo: „èna! ngokanèna po ma òsi-so!“ — La ja hika ngokagèna ma dalàto-ka, dé i tèmo: „po ma uùmò!“ — La magèna dé ona magèna i ma uùmò, ma bèto i tumu, gèna: ngo kudahé ka i tàsé-tàsé. La òna magèna ja huku; jato! i ma bi umo, dé mànga sahè i si tàdi, so i bi sònè-ka: mànga bi risi ka i pipiri-ka.

La ma nuka ja hino, dé i tèmo: „polika! dodìawo! po ma òsi dé ma kia ni jo ihé?“ Gèna momòngo; 'ma i bi sònè-ka! so mànga bi risi i bi kèlèto-ka.

38. Het baden der Voorvaderen.

(Hoe de Voorvaderen baadden).

Eens haalden de Voorvaderen elkander over om te gaan baden; ze zeiden: „zullen we niet eens gaan baden?“ — En eenigen

hunner wilden ook en zeiden: „ja! laten we ons gaan baden!“ —

Maar het Voorgeslacht baadde zich niet in zoet water (in de rivier), maar zij gingen heen tot de steilten der koraalriffen (aan zee) en zeiden: „hè, ja laat ons ons hier baden!“ — Zij gingen dus daar dicht aan den kant en zeiden: „laten we (om beurte) omlaag springen!“ — Toen sprongen zij om beurte omlaag, juist doende alsof ze doken (het zeggen was: ze doken) dat wil zeggen: daar beneden zouden ze dan heen en weêr kruipen. Toen zij nu naar beneden, zie! zich omlaag wierpen, stootten zij hun hoofd (op de riffen) zoodat ze stierven: hun tandvleesch lieten ze zien (n. m. l. hun lippen waren op de scherpe koraalriffen afgescheurd).

Toen kwamen eenigen daarheen en zeiden: „wel, kameraden! als men zich baadt, waarom moet ge dan zoo verbazend lachen?“ — (omdat namelijk de lippen weg waren, waren de tanden der dooden zichtbaar, 't geen kon schijnen of ze lachten). Daar (beneden was echter) stilzwijgen: ze waren immers dood! (ja) hun lieder tandvleesch was (zelfs) afgescheurd.

39. O Gðho-i-dodòma mànga hau.

Ma moi òna magèna-i-dodòma i ma si kagaro, i tàgi i hau. La ja hika ngokagèna o kàka ma dòku-ka; sidago ngokagèna mànga njimo o kàka-ku ja umo, so mànga gumala i kalaté-ka.

La magèna dé ja lilia-so, mànga njimo i labi-ka-so, sidago ma nuka i tèmo: „ija! ni jo dumu-wa?“

La magèna dé ma nuka jo dumu, so ma kàka-ku i ma si pàka, so i sòné. Dé mànga dodiawo i tèmo: „po hau dé òkia ni jo ihé?“

39. Het Voorgeslacht hun (wijze van) visschen.

(Hoe de Voorvaderen vischten.)

Eens bepraatten zij, uit den ouden tijd, elkander om te gaan visschen (met de lijn en angel in zee). Zij gingen nu daar (ter plaatse ergens) boven de koraalrotsen (dus waarschijnlijk staande op den zee-oever); zoodat zij daar hun lijn omlaag wierpen op de koraalsteen, zoodat hun angel er aan bleef vasthaken.

Toen zij (dus wilden) optrekken zat hun lijn vast, zoodat eenigen zeiden: „ja, maar! duikt ge er niet naar!”

Toen doken eenigen naar (den angel), en wierpen zich dus op de koraalsteen, zoo dat zij stierven. En hunne makkers zeiden: „als men vischt, waarom hebt ge dan zoo te lachen?” (Lees ter verklaring de vorige anekdote).

40. Ma Namo o Garuda.

I dodòma o njawa o para moi, òna magèna i tàgi i kau-kau, dé o maidjanga moi ja maké. La o maidjanga magèna òna i ma kinihi, i ma kinihi, sidago ja nihi ja tjobo-tjobo, dé o tewo-ka ja si supu. Duma magèna dé o maidjanga magèna o téwo-ko i tobo-ka; tanu òna magèna, jato! ja nihi o maidjanga magèna, duma mànga déru i hiwa. La ma lòha òna magèna o kilòti moi ja kèlèlo, dé wi moi gèna wo tèmo: „o kilòti magèna ni ja aho-no, la pa suma, la po si hòru-so, pa nihi, hiti nànga maidjanga magèna madàdé pa todma!”

Bòlo! o kilòti magèna òna magèna ja tidé-no, so ja suma, dé ngokagèna ma kilòti ma dòku-ka i ma fàto, dé i hòru. Magèna dé o maidjanga magèna ja nihi, sidago òna magèna ja nihi-nihi, duma ja dahè-wa, sèbàbu o bawo ja si nguūhi, dé ma maidjanga magèna lo o bawo i si nguūhi, sidago, hé! ka ja ado o téwo ma wuti-ko, dé ngokugèna ja si gudju-ka.

La ma njawa o kilòti moi magèna ja si gudju-ka, sidago tjawali o njawa moi dé àsa wo salāmàti. Duma mànga dala magèna ja si gudju ja hàka-hàka-ka. Duga-duga wi moi gèna, ma nonòma ngokadina o maidjanga magèna ja ninihi, dé o galäiti moi wo ma gaho; so dé magèna, ja si gudju, dé o gòta ma ngutu moi i siha ja huku, la ngokagèna awi galäiti wo si galàté, so wo ma si lia, dé igèna ma gòta-ë wo dola.

Wo ma todòka! una magèna wa nano, o Namo i lalamo moi i mòtu! La magèna dé o Namo magèna i wi sano, i tèmo: „kia-no no kahino?” — La o njawa magèna wo tèmo: „òdé, mi ja maké o susa, so nonèna to kahino.” — Duma o Namo magèna i tèmo: „a! no lòda, de kòmana-si; doné ai ròka déo ai ngòpa ja hino, dé i ni gòli.” — Duma o njawa magèna wo tèmo: „ilaha! la manèna o gòta ma idé-ka, dé ’kia-ka po lòda po kahika?” — Dé o Namo

magèna i tèmo: "nàko-so kòmagèna, dé na hino, la kanèna ai gòlupupu-ka no ma mingihu." — (Òdé o Namo magèna i lamo i tjara-wa; ngāroko o njawa moi po ma mingihu lo i na kēlēlo-wa!) So ngokagèna wo ma mingihu.

La i tèka-wa ma ròka déo ma ngòpa magèna i bòla-no: o si-hodé ja bi aho i tjara-wa: o njawa ja bi utu, so, i tèmo, ma idé-ka magèna, èna bai! ka o njawa ma kòbo ma rèhè-rèhè, ka ja bi liko-ku. La magèna dé o njawa, wo ma momingihu magèna, ma ròka awi bōu wa hamé, wo tèmo: "ufūū! maro o njawa ma bōu!" — Duma ma pèdèka mo wi ngihu, so mo si ngangàsū-wa, so mo témo: "la! 'ma ngokanèna gèna maro o njawa 'kia-no i kahino?" — Duma ma ròka magèna ka wo si gégègo, so wo tèmo: "wé! la, èna naga, maro o njawa ma bōu!" — Duma ma pèdèka magèna mo tèmo: "la! ngokanèna, maro o gòta ma idé-ka la o njawa 'kia-no i kahino?" — Duma ma ròka magèna ka wo si gégègo-li, dé ma pèdèka magèna, hé! ma poha-kawa mo wi ngihu, so lèbé-laha mo si ngangàsū, wo tèmo: "o njawa moi, una magèna wa màké o susa so nonèna wo kahino, ngokèna wo ma si dodogu." — Bòlo! dònè ma ròka, una magèna, i wi galusiri, so i wi dòdha-wa.

Duma o Namo i momòtu magèna ma gògo ja ràpu-ka, so ma ròka wo tèmo: "bòlo! nàko-dé no tamaha o putu tumidingi-dé, la ami gògo i oho-ka, dé ani dòku-ka àsa mo ni tòta." — Sidago dé o putu tumidingi ja ado-ka i wi tòta-so, sidago una i wi si sòso, i wi si sòso, dé awi dòku ja ado, dé ngokagèna i wi hado, dé o Namo magèna i liho-ka.

Jato! una magèna wo tagi, wa hisa, dé wa nano, wéwé! la o tahu-kāwa, dé o njawa sutu-lowāli: òdé o Namo magèna ja utu ja mata-ka, so ma njawa ja hiwa!

Duma ngokagèna to òna mànga tahu moi wo wòsa; jato! wa hika ngokagèna ma raba-ka, dé wa nano, wéwé! la òdé! mànga àrèta dahè, ka i hira-è, duma ma njawa ja hiwa!

Dé ngokagèna mànga bi àrabàna-si ka ja hado-ku, dé wa dèhé, so wo ma dàko. La ngokagèna o njawa, o djodjaru moi, muna magèna mo ma ngihu, so o tòra-ka mo ma si bolòté-ka; dé mo wi ngamo, mo tèmo: "upa na tatako, dònè o Namo magèna i isè dé ja hino, i na gòli!"

Duma, jato! idàké wa nano, duma wo mi kēlēlo-wa. Hika! una wo ma dàko wa tjobo-tjobo; dé mo wi ngamo-kali, mo tèmo: "upa dònè dé o Namo magèna i isè dé i na gòli."

Jato, hijé! idàké wa nàno, gèna.... wé! la, òdé! muna magèna

dàké; o tòra-ka mo ma si bolòté-ka. Dòné una magèna wo tèmo: "wé! la, òdé! ngomi mi ma tèké-bobàpo-ka, so i na dodha-wa!" — La mo isè o dèmo magèna, la muna magèna lo mo uti-ka; so ngokagèna òna magèna i ma dodiawo, ja sinòto.

Duma una magèna lo wo ma gaho o tòko ma bòro moi, dé to muna lo ami tòko ma bòro; sidago i tèka-wa o tòko ma bòro magèna i tutu-so; dé to una awi tòko ma bòro i tutu ma bédèka, dé to muna ma nau.

Dé o tòko magèna o bi lolòha-ka i odo, so i ma dodiawo sinòto; dé i ma bàta, so ma bi gògo i tura-ka; gèna una wa dèhè, so wa diahi-ka. Hika! o tòko ma gògo magèna i tura-kali, una wa bi kòbu, so wa bi diahi-kali; so, dé i dala-ka, una magèna o borūa-ku wo ngado-ka-so. Dé o tòko magèna i lamo-ka, dé maèna i soré i ma dòto; sidago o tòko magèna àsa ka i soré ma moi, gèna, hiti o tatanaman moi-moi, ngokanèna o dunia ma dòku-ka, gèna i dàdi òa hàka-hàka-ka. Hika! so, dé o tòko magèna i soré ma moi-li, dé, hiti o tòko ma gògo magèna, una wa dodiahi gèna, i ma dàdi o njawa-ka. Ma nonòma kàka i ma sinòto, duma o wàkutu magèna o tòko i soré, dé magèna i ma dàdi o njawa, sidago òna magèna i dàdi o kawàsa i lalamo-lamo; dé òna, ja sinòto magèna, i dàdi o Kolano ja parèta òna-ka.

40. De vogel Garoeda.

Vroeger waren er (eens) zekere menschen, die gingen op drijfjacht en troffen een hert aan. Dat hert vervolgden zij (zich), vervolgden zij (zich), ja, zaten dat voortdurend maar na: totdat het hen aan zee deed uitkomen. Maar toen is het hert de zee in gezwommen; zij zouden (nu) zie! het hert wel (nog langer) vervolgd hebben, maar hun prauw was niet (zij hadden geen prauw). Goed echter, dat zij daar een omgevallen (of aangespoelden) boom zagen, waarop één (hunner) zeide: "breng dien boom hierheen en laten we er vlerken aan maken en er meê varen, om te vervolgen; als we er maar ons hert daar ginds in zee (door) kunnen dooden!" —

Goed! zij tilden dien boom naar zich heen, maakten er vlerken aan en daar boven op dien boom zetten zij zich op rij en voeren (weg). Toen zetten zij dat hert na, zoodat zij niet aflieten hetzelfde te vervolgen, maar (toch) kregen zij het niet, want de stroom

voerde hen meê en het hert werd ook door den stroom meegesleept, totdat, ach! zij in den maalstroom in zee kwamen en daarin werden zij neêrgetrokken.

(De maalstroom) verzwolg (vulde zich op met) dien geheelen boom met menschen, zoodat er slechts één mensch (was) en (die) eerst ontkwam. Maar die velen hunner (zij allen — die ééne dan uitgenomen —) werden tot den laatsten toe verzwolgen. Slechts die ééne had, in den beginne, aan land, toen zij dat hert waren gaan vervolgen (vervolgende waren), zich een werpspies met weêrhaak meêgenomen; dus nu, (waar) zij verzwolgen werden en er een boomwortel naar beneden afhing, haakte hij daarin zijn spies met weêrhaak, zoodat hij zich daaraan optrok en daar op den boom omhoog klom.

Wat schrikte hij! hij keek (en zag daarboven) een grooten Vogel, die zat te broeden. Toen vroeg die vogel hem en zeide: „Van waar komt gij hierheen?“ En die man antwoordde: „ach, ons is tegenspoed ontmoet en zoo ben ik hierheen gekomen.“ Maar de Vogel zeide: „O! vlucht, onverwijld; anders komen mijn man en jongen hierheen (te huis) en zullen u bijten (dooden)!“ — Maar die mensch zeide: „onmogelijk! hier op den top des booms, waarheen (zou) men zich dan wenden om te vluchten?“ — Nu zeide de Vogel: „als het zòdè (gesteld) is, kom (dan maar) hier, en verberg u hier onder mijne vleugelen.“ — (Die Vogel toch was ontzaglijk groot; al was het ook een mensch, als men zich — onder dien Vogel — verbergde, zag men u niet!) Dus daar verbergde hij zich.

Het duurde (nu) niet lang of haar man en haar jongen kwamen terug: ze brachten onnoemelijk veel vleeschspijs mede: ze grepen (plukten, zegt men van roofvogels) menschen, dus, zoo zegt men, daar boven in dien boom, neen, maar, heusch! daar zag men louter menschenbeenderen, die ze daar hadden opgehangen.

Toen rook het mannetje den reuk van den mensch, die zich verborgen had en zeide: „hè! 't is alsof ik menschenvleesch ruik!“ — Maar het wijfje verbergde hem (den mensch), dus gaf zij het niet te kennen en zeide: „och! maar hier, en dat een mensch, van waar zou die hierheen moeten komen!“ — Maar het mannetje hield vol en zeide: „och! ja, zeker! het is als reuk van menschenvleesch!“ — Maar het wijfje zeide: „och, maar hier, boven in den boom, van waar zou een mensch hierheen komen!“ — Maar het mannetje hield nog aan; en het wijfje, neen! zij kon het niet meer volhouden hem (den mensch) te verbergen; dns (vond zij het) maar beter het

te kennen te geven en zeide: „het is een mensch, wien tegenspoed ontmoet was, en hierheen gekomen is, om hier een onderkomen te vinden.“ — Goed! nu had het mannetje (ook) medelijden met hem, dus deed het hem niets (leeds).

Maar den Vogel, die zat te broeden, waren de vederen uitgetrokken, dus zeide het mannetje: „goed! als ge zeven nachten (dagen) wacht en haar veêren zullen zijn aangegroeid, dan zal zij u naar uwe woonplaats brengen.“ — Zoodat, toen de zeven dagen vervuld waren, zij hem wegbracht, met hem vliegende, vliegende, tot ze zijn' woonplaats bereikt hadden en daar zette zij hem neêr en de Vogel keerde huiswaarts.

Eilieve! (toen) hij nu het land in ging en rondzag: geducht! huizen waren er ook mààr niet (wat stonden daar veel huizen) en (maar) mènschen: er was er ook niet tot één toe (tot een weinigje toe); die Vogel toch had ze tot den laatsten meêgevoerd (geplukt), dus waren er geen menschen!

Maar hij ging daar in één hunner huizen; zie! toen hij daar binnen kwam en rondzag, geducht! neen, maar! schatten dat dààr neêr (lagen); opgehoopt lagen ze! maar de menschen waren er niet.

Daar hadden ze nu ook hun rabana's (een soort tamboerijn, bij de Mohamedanen in de Molukken veel in gebruik) neêrgelegd, en hij nam die en speelde (zich) daar op. Nu was daar een jonge dochter, die zich verbergde, en zich daartoe had ingespleten in een dakspaar (d. w. z. een der daksparren, die van bamboe waren zou zij gespleten hebben en er zich hebben ingewerkt, zóó dat het daarna niet meer te zien was); zij nu bestrafte hem, zeggende: „speel (toch) niet, anders hoort die Vogel het en komt hier en bijt (doodt) ons!

Maar, eilieve! hij keek omhoog, doch hij zag haar niet. Vooruit! hij klopte maar rustig voort; toen bestrafte zij hem weder, zeggende: „trommel (toch) niet, anders hoort die Vogel het en doodt ons.“

Wel kom aan! omhoog ging zijn blik, daar: wel! ja, maar! zij was daar boven; in een dakspaar had zij zich ingespleten (verborgen). Nu zeide hij: „wel! stil maar! wij hebben samen vriendschap gesloten (hij en de vogels), dus ze doen je (ons) niets!“ — Als zij nu dit woord hoorde, is zij terstond naar beneden geklommen; en zoo werden zij beiden daar elkaâr tot (levens) gezellen.

Hij nu had (ook) een hoenderei met zich gebracht en harer was (zij had) ook een hoenderei; tot niet lang (en niet lang daarna)

kwamen deze eieren uit: uit zijn ei kwam een hennetje en uit het hare een haantje.

Die kippen nu aten (liepen rond en zochten hun eten) op de erven, en bleven steeds bij elkaar; als zij zich nu (in de veëren) pikten, zoo viel er (van tijd tot tijd) een veër uit; die haalde hij en bergde ze op. Toe maar! (zoo ging het voort) weër vielen er veëren en weër raapte hij ze op en bergde ze; en toen hij er vele had legde hij ze neder in zijn' kist. Toen nu die kippen groot geworden waren, leerde (de haan) zich (zelven) kraaien; zoodat (toen) die haan pas voor de eerste maal kraaide, toen sproot alles wat plant en gewas is op deze wereld, (op eens) tot het laatste toe uit (den grond). Toe maar! (voort! of: en zoo weder) als nu die haan nog een keer kraaide, toen werd, al wat er van die kippenveëren was (werden al die kippenveëren) die hij opgeborgen had, (op eens) menschen (deden zich menschen worden). — Eerst waren zij slechts met hun beiden, maar ten tijde (op dat oogenblik) toen de haan kraaide, werden (maakten zich) op eens menschen, totdat (zòdveel dat) zij tot een zeer groot volk werden en zij die twee, werden Koning (en Koningin) en regeerden over hen.

41. „Ja, mèmě! ani rika ngogénèna.”

„Ja, mèmě! ani gòta ngogénèna.”

„Ja, mèmě! ani igo ngogénèna.”

I dodòma o njawa ja sinòto i oho; gèna ma ròka déo ma pèdèka, la òna magèna ja màké o ngòpa-janau moi. La o ngòpa magèna ka i wi tjètjéké-si, gèna bilàsu wo odo ka i lamo. Duma o ngòpa ma bàba déo ma awa i wi palihara, sidago i wi lamo. La o ngòpa magèna i wi lamo, gèna una bilàsu o tamo o pipa moi déo o maidjanga òa aàsu moi wa odo dé wi punu-waàsi.

Magèna dé ma bàba déo ma awa magèna, hé! i ma poha-kawa; sidago òna magèna i tèmo: „ngomi àsa òkia mi wi si tòpo, sèbàbu una magèna wo odo bilàsu ka i lamo!” — La magèna dé ma ròka déo ma pèdèka i ma fakàti, i tèmo: „lèbé-laha ngomi àsa mi wi sisa-ka o ngòpa magèna.”

Magèna dé ma awa mo wi sulo, mo kulai, ma ngòpa-ka, mo tèmo: „ai ngòpa! no tàgi o tèto moi no i gèsè, la to ma si rika.” — La o ngòpa magèna wo tàgi, o tèto wa dèhè; duma ma

bàba lo wo mòté-ka. La òna magèna ja sinòto ja hika o pònga-ka, la ngokagèna o dura moi. Magèna dé ma bàba o dura ma dòku-ë wo dola-ka déo ma ngopa magèna awi litimi-ka wo tamaha. Magèna dé ma bàba kudàké o dura ma dòku-ku wo àso, wo tèmo: "ai ngòpa, ngonì mèmě ami rika na gubaré!" — La ma ngòpa magèna wa dakòlo i gogōu, sidago una wa gubaré. Duma ma bàba wa sihito o tètò moi i lalamo, la maèna i lòlo i wi dabàbu o ngòpa magèna awi sahè-ku, sidago wo soné-ka.

Bòlo! ma bàba wi nali-ka, wa dakòlo i gogōu ma ngòpa wo soné-ka. Duma i tèka-lowaāli o ngòpa magèna wo oho-kali, la o tètò magèna una magèna wa aho, wo liho ma bàba déo ma awa-ka, wo tèmo: "ja, mèmě! ani rika ngogénèna."

Duma ma awa mi nali-wa. Mutuādé muna mo wi sulo-kali, mo tèmo: "ai ngòpa! ngòna no tàgi o gòta no i gèsè la to ma si muduku." — La o ngòpa magèna wo tàgi, dé ma bàba lo wo mòté-ka. La òna magèna ja hika o pònga-ka, dé ngokagèna ma bàba, una magèna, wo dola-kali i dàku o dura ma dòku-ë. La ma bàba wo tèmo: "ngonì mèmě ami gòta, so na gubaré!" — La o ngòpa magèna wa dakòlo i gogōu-so, sidago una magèna wa gubaré magèna. Duma ma bàba o kilòti i lalamo moi wa sihito, sidago maèna i wi bàbu; so o ngòpa magèna wo sòné-kali.

La ma bàba magèna i wi dolòda-ka ma ngòpa, wo liho to una awi tahu-ka, dé wo tèmo ma pèdèka-ka: "dòné una wo liho-wa; sidago i wi dòta o dura-ku" — Duma i tèka-lowaāli o ngòpa magèna lo, hé! wo ma si diado o tahu-ka, wo tèmo: "ja, mèmě! ani gòta ngogénèna."

La o wākutu magèna ma bàba déo ma awa i tèmo: "manèna gèna o àkàli òkia po si sari po wi sisa o ngòpa òa tèsèré magèna!" — Bòlo! dòné manèna òna, ma bàba, ma awa déo ma ngòpa magèna, o déru moi i pané la i hòru o dòku moi ma somōa-ka o igo i dèhè. La ngokagèna i ma si diado-ka, dé o ngòpa ma bàba déo ma awa i wi sulo una magèna o igo wo dola, la ma bàba déo ma awa, òna magèna, o igo ma gòla-ka i tamaha. Bòlo! o ngòpa magèna wo si mòté-ka, so wa dola, dé o igo moi wa tura-ka, dé wo àso, wo tèmo: "moi-si?" Magèna dé ma bàba dèo ma awa i sàngo, i tèmo: "moi-si!" Duma magèna dé ma bàba déo ma awa, òna magèna, ja hòi a àto déo o gani moi, la o àto déo o gani magèna o igo ma ròhé-ka i si gòto-ka. La o ngòpa magèna wo àso-kali, wo tèmo: "moi-si?" La o àto déo o gani magèna i palu, i tèmo: "moi-si!" — Duma o ngòpa magèna ma bàba déo ma

awa òna magèna i liho to òna manga dòku-ka; tjawali o àto déo o gani magèna i gògé o igo ma ròhé-ka.

La o ngòpa magèna o igo wo dola òa bòlo, so, jato! una wo uti, gèna ma bàba déo ma awa lo ja hiwa, tjawali o àto déo o gani magèna una wa màké, o igo ma ròhé-ka i si gòto. La una magèna wa kahika, o igo ma ròhé-ka wa daàté-ka o àto déo o gani magèna. — Duma o ngòpa magèna ma sininga i sisa-wa, sidago o igo magèna wa toldumu-ka, ngāroko una magèna wo liho wo ma ngāku-wa, sébābu o déru i hiwa, dé o taïto déo o moi-moi i hiwa so. Kòmagèna, ma dèka una magèna wo gògé ngokagèna, sidago ma moi una magèna wo mi kèlèlo o ngòpèdèka moi, la muna magèna lo, hé! mi pèrèki-ka. La magèna dé o ngòpa magèna wo mi si dàsé muna-ka, sidago o ngòpèdèka magèna ami taïto moi wo si lòda-ka. Dònè una magèna o taïto magèna wa aho, wo tàgi o gòta wa toda, wa àka o déru moi, sidago òa bòlo-bòlo-ka. Magèna dé o igo magèna wa puni-ka, wo si bané to una awi déru-ku déo wo liho ma bàba déo ma awa mànga tahu-ka, wo tèmo: "ja, mèmè! ani igo ngogènèna."

Bòlo! magèna dé ma bàba déo ma awa mànga sininga i ruba; sidago lo, hé! i wi si bòso-ka. Magèna dé o ngòpa magèna o lòha ma rèhè-rèhè wa màké-ka, sidago to una awi pàkéang déo awi moi-moi ka o guratji.

Bòlo! dònè o ngòpa magèna wo gògé ma bàba déo ma awa mànga tahu-ka; sidago ma moi o gòh'i-duūru ja ruàngi, òna magèna o téwo ma dòku-ka i tàgi-so, i ma si diado-ka. La o gòh'i-duūru, una magèna awi pàkéang déo awi moi-moi o guratji gèna, i wi sulo o nawo moi, ma rōnga: o nawo Nunū, wa òto: sidago o nawo magèna lo i sònè-ka. La magèna dé awi dodiawo ja sinòto i wi sulo una-ka, i tèmo: "o nawo magèna bilāsu ngòna na dèhè la na umo o dòku ma somōa-ka, la ngokagèna na dòha-ka, dònè òa mēla-so. La nàko-so na umo, dé o dòku ma somōa i tura-ka, dé àsa mi nì si giūja." — Bòlo! o gòh'i-duūru una magèna wa dèhe, so wa umo, sidago o nawo magèna o dòku ma somōa-ku i tura-ka, la magèna dé òna magèna i wi si giūja una-ka.

Duma o gòh'i-duūru ja ruàngi, o téwo ma dòku-ka i tàgi: òna magèna àsa i tàgi ma nonòma, gèna to òna manga maru tjawali o kupa i ma tèké sosaàngi; la òna magèna i tàgi-ka, sidago ja ruàngi magèna, i ija i ma mata-ka. Duma o gòh'i-duūru moi, wo ija wo 'ma doduūru, una magèna ma pèdèka i mi kokitòka, so o njawa

ma somōa ja kahino, gēna ma ma bi dago. so ma bi kurunga-ka; la o njawa magēna ja sàki, la ma òdo, sidago to muna ami ngōpa lo ma bi kurunga-ka, la ma òdo.

41. "Moeder! dit hier is (hier is) uw haardsteen."

"Moeder! hier is uw (brand-)hout."

"Moeder! hier zijn uw kokosnoten."

In vroegeren tijd leefden er twee menschen; die waren man en vrouw en zij kregen een zoon. Dat kind nu, van dat het nog klein was, moest (kon) heel veel eten. Maar het kind z'n vader en moeder verzorgden hem, tot hij groot was. En toen dat kind groot was, moest (kon) hij een vat rijst en een geheel hert opeten en was (dan) nog niet verzadigd.

Ten slotte konden z'n vader en moeder het niet meer volhouden, zoodat zij zeiden: "waarmede zullen wij hem voortaan voeden, want als hij eet moet hij zòdveel (hebben)!" — Toen hielden man en vrouw te zamen raad en zeiden: "het beste is dat wij dat kind trachten te verliezen (kwijt te raken)."

Toen beval zijn moeder, voor de leus, hem, haar kind, zeggende: "mijn kind! ga mij een steen halen, dat ik er mij een haardsteen van make." — (De haard bestaat uit drie, dicht bij elkander, op den bodem, opgerichte steenen). Het kind nu ging om dien steen te halen; maar zijn vader volgde hem (ging met hem meê). Zij beiden dan gingen naar het bosch, en aldaar was een afgrond. Toen klom de vader op, boven den afgrond, en z'n kind wachtte (beneden) onder hem. Toen riep z'n vader, van boven den afgrond, omlaag, zeggende: "mijn kind! vang den haardsteen uwer moeder op!" — En z'n kind meende dat het (goed) gemeend was, zoodat hij opving (zich gereed hield om te vangen). Maar z'n vader stiet een grooten steen af en die rolde omlaag en kwam neêr op het hoofd van het kind, zoodat hij (voor) dood bleef (liggen).

Goed! z'n vader was blij; hij dacht, dat z'n kind inderdaad dood was. Maar niet heel lang daarna leefde het kind weer (kwam hij weer bij kennis) en dien steen meenemende, keerde hij tot z'n vader en moeder terug, zeggende: "Moeder! dit hier is (hier is) uw haardsteen!"

Maar z'n moeder was niet blij. Daarom zond zij hem weêr uit,

zeggende: „mijn kind! ga eens hout voor mij halen, dat ik er mij een vuurblok van make.” (Hier is bedoeld een zwaren drogen tak of boomstam, dien men aan het uiteinde door vuur aan brand maakt en dan in z'n geheel laat voortglimmen). — Het kind nu ging en z'n vader ging ook meê. Zij dan gingen naar het bosch en daar klom de vader weêr omhoog, boven den afgrond. En z'n vader zeide: „(hier is) het vuurblok voor uwe moeder, dus vang het op!” — En het kind meende, dat het (goed) gemeend was, zoodat hij zich gereed hield dat op te vangen. Maar z'n vader duwde een grooten boomstam af, zoodat die op hem neêrviel; dus (bleef) dat kind weêr (voor) dood (liggen).

De vader nu liet z'n kind achter en keerde terug naar z'n huis, en zeide tot z'n vrouw: „nu zal hij niet terugkeeren: want hij is in den afgrond gevallen.” — Maar het duurde niet lang of het kind, zie! òðk hij was t'huis gekomen, zeggende: „Moeder! dit hier is (hier is) uw hout.”

Te dier tijde nu zeiden vader en moeder: „welke list zullen we nu toch zoeken om dien vreetzak van een jongen kwijt te raken!” Goed! nu zouden zij, vader, moeder en kind in een prauw gaan en naar een andere plaats varen om kokosnoten te halen. Toen zij daar aangekomen waren, bevalen z'n vader en moeder hem klappers- (kokosnoten) te klimmen (klimmende te halen), en z'n vader en moeder, zij, zouden aan den voet des klapperbooms wachten. Goed! het kind stemde er in toe, dus klom hij ze (klom hij in den boom en plukte ze), en toen hij een klapper afgegooid had riep hij, zeggende: „nog een?” Toen antwoordden z'n vader en moeder; ze zeiden: „nog een!” — Maar daarna namen (haalden uit- n. m l. uit hun goed en hun haar) zij één kleêr- en één hoofdluis en die kleêr- en hoofdluis hakten ze in (d. w. z. ze maakten een hak met het kapmes en klemden ze daar in) den stam van den klapperpalm. Het kind nu riep weêr, zeggende: „nog een?” — En die kleêr- en hoofdluis gaven antwoord; ze zeiden: „nog een!” — Maar vader en moeder van het kind, zij, keerden terug naar hun' woonplaats; slechts de kleêr- en de hoofdluis bleven achter in den klapperstam.

Toen nu het kind klaar was met klappers-klimmen, en zie! afklom, .. toen waren z'n vader en moeder er (zelfs) niet, slechts vond hij die kleêr- en die hoofdluis, ingeklemd in den klapperstam. Toen trad hij toe en knapte kleer- en hoofdluis op dien klapperstam. Maar dat kind werd niet verbijsterd, zoodat hij (zelfs bedaard) de

(afgegooide) klappers bijeen raapte, al kon hij nu ook niet terugkeeren, daar hij geen vaartuig had, en een kapmes en alles was er niet (en hij zelfs een kapmes, ja alles miste). Alzoo bleef hij daar langen tijd, totdat hij eens een' vrouw zag, die, zie! ook al oud was. Toen besloop dat kind haar, zoodat hij met een harer hakmessen kon wegsluipen. Nu nam hij dat kapmes meê en ging een boom omhakken, en maakte een vaartuig, totdat het kant en klaar was. Daarop ontdeed hij de klappers van de schil, laadde ze in zijn prauw en keerde terug naar vader en moeder hun huis, (waar) hij zeide: „Moeder! dit hier zijn (hier zijn) uw klappers!”

Nu! toen viel vader en moeders zin om (werd hun hart verteederd; lieten zij hun boos opzet varen), zoodat ze, zie! hem zelfs liefhadden. Toen heeft dat kind al wat maar mooi was gekregen, zoodat zijn kleêren en zijn alles (alle zijne benoodigdheden) van goud waren.

Goed! nu bleef (voortaan) dat kind ten huize van z'n vader en moeder; totdat eens drie jongelingen daar aankwamen, die op de zee gingen (over de zee wandelende daar aankwamen). Zij nu bevelen den jongeling wiens kleêren en al wiens benoodigdheden van goud waren, dat hij zekeren visch, Noenoe genaamd, een hak moest geven; zoodat die visch ook gestorven is. Toen bevelen zijn twee makkers hem — (wien is hier niet duidelijk, waarschijnlijk den derde, die over zee was komen wandelen, omdat er van z'n twee makkers gesproken wordt; dus wellicht hem, die den jongeling in goud gekleed bevelen had den visch te hakken) —, zeggende: „dien visch moet gij nemen en wegwerpen (zoo dat hij) in eene andere stad (terecht komt)! en daar moet gij hem laten, anders is er stank (gaat het hier stinken). En als gij hem wegwerpt, en hij in een andere stad is neêrgefallen, dan zullen wij u uithuwen.” — Goed! die jongeling nam dien visch en wierp dien weg, zoodat die vich in de andere stad is neêrgefallen en toen hebben zij hem uitgehuwd.

Maar de drie jongelingen gingen (weer) op (over) de zee; toen zij pas voor het eerst (over de zee) gingen hadden zij voor teerkost ieder slechts drie, in gevlochten klapperbladen gekookte, pakjes rijst (meê genomen); en zij zijn gegaan (hebben hun reis voortgezet) tot zij alle drie tot den laatsten toe gehuwd zijn. Maar de eene jongeling, die het laatste huwde, diens vrouw was een heks (weêrwolfde), zoodat als er vreemde menschen (onder haar bereik) kwamen, dan greep zij zich die, en zette ze in een kooi (of hok); als dan die

mensen vet waren at zij ze op; totdat zij (ten slotte) ook haar eigen kinderen in een hok sloot en ze opat.

(Het laatste gedeelte van dit verhaal, van daar waar de drie over zee wandelende jongelingen optreden is tamelijk duister en staat dunkt mij in niet 't minste verband met het verhaal van den jongeling, die zooveel kon eten. Waarschijnlijk heeft de verhaler een stuk van een tweede verhaal, dat hij niet juist meer had onthouden, bij het eerste aangeknoopt).

42. Ma Kolano o Kariànga.

I dodòma o njawa ja sinòto i oho-si, la òna magèna i ma modòka, sidago òna magèna ja màké o ngopa-janau moi. Duma o ngòpa magèna i ma àka maro o njawa-wa, duma maro o Kariànga. La ngàroko kòmagèna ma bàba déo ma awa ja piara o ngòpa o Kariànga magèna, sidago i wi lamo-ka. Magèna dé o ngòpa magèna i wi lamo-so, una magèna o àké mo dòku-ë o tjàpàka o hutu moi wo dola-ka; sidago ma moi o Kariànga ma ngòpa magèna o tjàpàka ma idé-ë i dola-ka, i ma todòka! o djodjaru ja ruha i tàgi i ma òsi. La o djodjaru ja ruàngi mànga nongoru, muna magèna o tjàpàka magèna ma litimi-ku mo ma òsi. La o Kariànga magèna ja òhéhé o tjàpàka ma bòro, la i mi si pàka muna-ka, sèbàbu o Kariànga magèna ma sininga dédé o djodjaru magèna. La magèna dé muna magèna ma nano dé ka mo òhéhé. Duma o djodjaru ami ria jo doòsa o Kariànga magèna, sidago òna magèna o tètò i si pàka.

Kòmagèna ma moi o ngòpa o Kariànga magèna wo mi sulo ma awa-ka, wo tèmo: „ja, mèmě! no tàgi no suku o djodjaru magèna.” — Duma ma awa, muna magèna, mo tèmo: „ai ngòpa! upa magèna mi ja àka, sèbàbu i na hòlu-so, dòné o njawa i na si ihé.” — Duma o Kariànga magèna i mi gègègo ma awa-ka, sidago ma awa magèna mo mòdé-ka dé mo tàgi-ka. La ma nonòma mo ma si diado ngokagèna, o djodjaru mànga tahu-ka, magèna dé o djodjaru ja ruàngi i mi kèlèlo o Kariànga ma awa, òna magèna o gaàpo i mi suga o Kariànga ma awa-ka. La magèna dé muna magèna mo liho to muna ami tahu-ka, dé mo tèmo: „ai ngòpa! i na hòlu, so i na kèlèlo dé o gaàpo lo ka i na suga.” — Duma ngàroko ma awa mo dèdèmo kòmagèna o Kariànga magèna i lahi ma bàba déo

ma awa-ka, i tèmo, ja àka kòmanèna: "ai bàba déo ai awa! tanu òha lèh dé ka ngohi to tàgi to ma si mané." — Duma ma bàba déo ma awa i hòlù, i tèmo: "upa ai ngòpa! i na hòlu-so!" — Duma o Kariànga magèna i gégègo, sidago ma bàba déo ma awa i si mòtè-ka.

Bòlo! o Kariànga magèna, ka o wangé-si, dé i ma si dailàko; i tàgi i ma òsi, la i mada-ku, dé o Kariànga magèna i ma lia, so i tàgi o djodjaru-ka. Duma o Kariànga magèna ja kahika o djodjaru ami ria-ka-wa, duma ja hika mànga nongoru-ka. Magèna dé o Kariànga magèna i wòsa-ka o djodjaru magèna ami ngihi-ka, la ngokagèna o Kariànga magèna ma sòpa ja hòi-ka; sèbàbu o Kariànga magèna o njawa ma lòha; tjawali maèna i ma sòpa o Kariànga ma kahi-so, la o djodjaru ami ria magèna ja dakòlo ka o Kariànga, so ja hòlu. — Bòlo! o Kariànga magèna, hé! wo ma idu ngokagèna, o djodjaru magèna ami ngihi-ka, la awi sòpa, o Kariànga ma kahi magèna, wa hòika, wa hado o gogèrèna, ma litimi-ku, la wo ma idu-ka. Duma magèna dé o njawa magèna i wi kiòlo-ka, dé o djodjaru magèna ma sari awi sòpa, o Kariànga ma kahi magèna, sidago muna magèna ma màké-ka. La ma sòpa magèna, muna magèna ma òsu o silo-ka, sidago o Kariànga ma kahi magèna òha uku-ka, so ma bòu, sidago ma bobai wa hamé o Kariànga ma kahi ma bòu magèna. La una magèna wo mòmi, dé wo tèmo ma bobai-ka: "tjé! òkia ngòna na àka?! — Ngòna no ma àka kòmagèna, dònè bilàsu sihika ani sima-ka o susa déo o dubara." — Bòlo! o goginita-no dé una wo supu, dé wo ròta ma torò-ka. La ma bobai ami ria ja ruàngi magèna i wi kèlèlo: to una awi hutu i si totola, la o guratji, o salàka, o itam déo o folori una magèna wo ma si pàké, sidago awi gitipi lo kòmagèna-ka.

La magèna dé ma bobai ami ria, òna magèna dònè i wi njà-fusu mànga nongoru ma bobai-ka. Duma janau magèna ma bobai ma bàba magèna, wo mau mànga ngòpa ma subà, gèna ka o kàpàli o guratji; sidago una magèna wo tagi wo hòru wa sari o subà magèna. Duma una magèna, hé! wa dangadé wo hòru, so wo tàgi o dèna wo dola, la o dèna o parémongi moi magèna déo o tòko ma bòro moi una magèna wo mi hiké ma bobai-ka! dé wo tèmo: "ja, bobai! ngohi àsa to hòru ani subà to sari, duma o dèna deo o bòro magèna upa na sisa èko na umo, duma bilàsu magèna na ihu-ka, la nàko-so ngòna kèkia-ka-naga no tàgi, gèna ka na aho-aho, ani baro ma idéka na hado."

Bòlo! magèna dé una magèna wo hòru-ka, dé ma bobai ami ria i wi njàfusu mànga nongoru ma bobai-ka, sidago òna magèna i riria magèna, i ma tèké si kagaro i tàgi o ponga-ka, la ngokagèna o lōu i bitogu. Kòmagèna òna magèna i tàgi, ja hika ngokagèna, sidago mànga nongoru magèna mo tèmo: "o lōu manèna! so po bitogu-wa?" — Duma ami ria magèna i tèmo: "pa hika -lo-si, àsa po bitogu; pa ado-waasi-so." — Bòlo! mànga nongoru, muna magèna lo mo mòté-ka, sidago ja hika ngokagèna. La ngokagèna ami ria, i ma tèké kètèmo-ka, so i mi si gilòli mànga nongoru, la muna magèna i mi sihito o saha ma raba-ko, sidago muna magèna i mi dōta-ka. Magèna ami ria ja ruàngi magèna i liho-ka to òna mànga tahu-ka.

La ngokagèna to òna mànga bàba déo mànga awa jo sano, i tèmo: "ma nia nongoru, bé?" — La òna magèna i sàngo, i tèmo: "awa àso! muna magèna kangano-si mo liho-ka!" Bòlo! ma bàba déo ma awa magèna i tàgi i mi sari; to òna mànga riho i si bitu, sidago ja kahika ngokagèna; ja sari, sidago ja màké o saha magèna. La ngokagèna ma bàba déo ma awa i mi àso mànga ngòpa ami rōnga, sidago muna magèna mo palu o saha ma raba-ka. Magèna dé òna magèna o gumi moi ja dèhè, la mànga ngòpa i mi si lia, la i mi ngaho o ngòpa magèna, i liho mànga tahu-ka.

Duma ami ria ja ruàngi magèna i mi si garo-kali mànga nongoru -ka, i tèmo: "ni ja hino-wa, la i dàku o tala-è o sòka po utu?" La mànga nongoru, muna magèna, ma mòté-kali ami ria mànga dèmo, sidago òna magèna i ma djobo-ka. La magèna dé òna magèna i ma si diado-so o tala-ka, dé mànga nongoru mo tèmo: "o sòka manèna! so po utu-wa?" Duma ami ria magèna i sàngo, i tèmo: "na hika-lo-si, o tala ma dòku-è, ngokagèna àsa ka o sòka po utu." — Bòlo! mànga nongoru magèna lo ma mòté ami ria mànga dèmo, sidago ja hijé ngokagèna o tala mo dòku-è.

Ia magèna dé òna magèna i ma si diado ngokagèna dé o sòka lo hé! i utu-wa, duma ami ria magèna i si garo i ma dididé, sidago mànga nongoru magèna lo mo mòdé-ka-so. La i riria magèna i ma didé i dòma la mànga nongoru àsa mo tuūru. Bòlo! òna ja ruàngi magèna i ma didé da bòlo, ma soōhu ka ma nongoru. La muna magèna, hé! ma dangadé mo ma didé, dé ami ria magèna ja tèkénako-ka o dididé ma gumi magèna: la muna magèna mo ma didé. Magèna dé òna ja ruàngi magèna i mi sihito mànga nongoru; la o dididé magèna ja sihito ja kahika. Mamoi.... hiwa -si, ja kahino; mamoi.... lo i hiwa-si, ja kahika; mamoi.... dé

o dididé magèna ma bobiliku i tola, sidago mànga nongoru magèna i mi dòta-ka o téwo ma dòngraba-ku.

La magèna dé muna magèna mi lutu-ka, dé to muna ami dèna moi déo o tòko ma bòro moi, ma bobai wo mi hihiké muna-ka, gèna lo òa lutu-ka. Duma o dèna magèna déo o tòko ma bòro òa lulutu-ka, i sisa-wa; duma o dèna magèna i oho sidago i supu o téwo ma dòku-ë, la o tòko ma bòro lo i tutu-ka, la ma ngòpa magèna lo i lamo-so, sidago o tòko magèna i dola-ka o dèna ma idé-ë, la maèna kagèna i gògé-ka.

La ma moi o tòko magèna ja kèlèlo o kàpàli moi ja kahino o tòko magèna ma dalàto-no. Magèna dé o tòko magèna jo sano: "tuturuūwa! ma Kolano o Kariànga, una magèna 'kia-ka?" — La o kàpàli-ka ma njawa i sàngo i tèmo: "nonaga mia dudu-no!" La o kàpàli magèna i pàsa-ka, dé o kàpàli moi-li ja hino-kali, la o tòko magèna jo sano-kali, i soré: "tuturuūwa! ma Kolano o Kariànga, una magèna 'kia-ka?" — La o kàpàli-ka ma njawa i sàngo-kali, i tèmo: "nonaga mia dudu-no!" — La kòmàgèna, sidago o kàpàli butànga i pàsa-ka, so ma soòhu ka o kàpàli kakamoi-ka. Magèna dé o tòko magèna i soré-kali, jo sano: "ma Kolano o Kariànga, una magèna 'kia-ka?" — La magèna o tòko ma duhutu, ma Kolano o Kariànga, wo sàngo: "una nèna!" — La magèna dé o tòko magèna i sòso ja kahika, ma Kolano o Kariànga awi ugu ma dòku-ku i ma tami-ë. La ma Kolano o Kariànga ma bobai, i mi lulutu gèna, ka mo oho-so, sébàbu muna magèna mo wòsa-ka o tòko magèna ma gòlupupu ma raba-ka-so. La magèna, o tòko magèna i ma tami-ë ma Kolano o Kariànga awi ugu ma dòku-ka, àsa ka i mi hado-ku ma Kolano o Kariànga ma pèdèka magèna. La magèna dé ma Kolano o Kariànga wo mi tèmo ma bobai-ka: "bai! kanèna to hòru-waàsi dé to tèmo: upa na àka kòmàgèna; duma ngòna no hòlu; so magèna bai." — Bòlo! magèna dé ma Kolano o Kariànga, una magèna wa dèhè ma bobai ami borūa o guratji moi, la ma bobai ka wo mi ngòso, ngokugèna o borūa o guratji ma raba-ku wo mi ngado-ka.

La magèna dé ma Kolano o Kariànga magèna wo uti-sa, wo tàgi wo gila-gila ma torōa-ka, wo tèmo: "djòdjo! 'ma nia ngòpa?" — Duma ma torōa wo sàngo-lowaàli; òna magèna tjawali, hé! ka i ari. La mànga ngòpa ja ruàngi magèna i ma toldmu, ma bèto: gèna i wi gòdra ma Kolano o Kariànga. Duma magèna dé ma Kolano o Kariànga magèna wo tèmo awi torōa-ka: "bòlo! ka nia ngòpa ami dingo kadai o kàpàli-ka, so ai òràngi ta sulo ja dèhè-si." —

La o dingo magèna o diha o borūa moi déo o jaïti lo o borūa moi; duma o diha ma ngalé, gèna, nàko-so òkia naga i ma si àka, la mànga gia ka sutu ja ugu-ka, i sòné; kòmagèna o jaïti magèna lo, nàko-so o baro i ma si uri, la mànga gia ka sutu ja suru, gèna ka i sòné.

Bòlo! ma Kolano o Kariànga magèna, ma torōa wo dundo ma ngòpa ami subà; bilàsu gèna ka o kàpàli o guràtji moi. Magèna dé ma Kolano o Kariànga magèna wa hiké-ka ma pèdèka ami dingo ami ria ja ruàngi magèna. La èna! magèna o borūa magèna ja pèlènga, so ja nano mànga dingo, magèna o diha déo o jaïti: duma o diha magèna ka ja ugu dé o jaïti magèna ka ju suru, so sòné ja mata-mata-ka i riria magèna.

La magèna dé ma Kolano o Kariànga wo mi si guti ma pèdèka o kàpàli-ku. Dé o kàpàli o guràtji magèna ja si làngi i riria magèna: mànga kòbo i ma àka maro o gàhu-ka.

42. Koning Leguaan.

In vroegeren tijd leefden er eens twee menschen en die waren met elkaar gehuwd, zoodat zij een zoontje kregen. Maar dat kind had niet de gedaante van een mensch, maar van een Leguaan. En al was dat nu zoo, toch brachten z'n vader en moeder het Leguaan-kindje groot, totdat hij volwassen was geworden. Toen nu dat kind volwassen was (had hij de gewoonte) boven het water in een tjampàka-boom te klimmen; totdat eens, toen het Leguaan-kind in den top van den tjampàka-boom geklommen was, tot zijn schrik, vier jonge dochters zich (in de nabijheid) gingen baden. En de jongste der vier jonge dochters baadde zich juist onder den tjampàka-boom Daarop nam de Leguaan knoppen der tjampàka-bloemen en wierp haar daar mede, want de Leguaan stelde zijn zinnen op dat meisje. Toen keek zij en werkelijk zij lachte. Maar de oudere zusters van het meisje werden boos op den Leguaan, zoodat zij met steenen naar hem wierpen.

Zoo dan beval eens het Leguaan-kind zijne moeder, zeggende: „moeder! ga toch en verbindt dat meisje voor mij door den verlovingsprijs (suku zie Woordenl.).” — Maar z'n moeder zeide: „mijn kind! laat ons dat niet doen, want ze willen van ons niet weten,

dan lachen de menschen ons uit." — Maar de Leguaan hield vol bij z'n moeder, totdat z'n moeder bewilligde en gegaan is. Toen zij nu voor de eerste maal daar aan kwam, aan het huis der jonge dochters en toen die drie (oudste) meisjes haar, des Leguaans moeder, zagen, schepten zij asch op (en wierpen daarmede) naar des Leguaans moeder. Toen keerde zij weder tot haar huis en zeide: "mijn kind! ze willen van ons niet weten, zoo ze ons zien, werpen ze zelfs met asch naar ons." — Maar al was het ook dat zijne moeder hem aldus berichtte, de Leguaan smeekte z'n vader en moeder; hij zeide: "vader en moeder! het zou goed wezen, dat ik zelf ging om mij te vertoonen!" — Maar z'n vader en moeder wilden niet, ze zeiden: "neen, kindlief! Ze willen van ons niet weten!" — Maar de Leguaan hield aan, totdat z'n vader en moeder er in bewilligden.

Goed! het was nog dag toen de Leguaan zich al gereed maakte; hij ging zich baden en toen het avond geworden was trok de Leguaan zich op (het droge) en ging naar het meisje. Maar de Leguaan richte zijn schreden niet naar de oudere zusters der maagd, maar hij begaf zich tot haarlieder jongere zuster. Toen is de Leguaan gegaan in het kamertje der jonge maagd en daar heeft de Leguaan zijn omhulsel uitgedaan; want de Leguaan was een wezenlijk mensch; hij was alleen maar omhuld door een Leguane-huid, en de oudere zusters dachten dat hij een Leguaan was, dus wilden zij hem niet (verachtten zij hem). Goed! de Leguaan sliep haast, in de maagd haar kamer, toen hij (nog eerst even) zijn omhulsel, die Leguane-huid, die hij had uitgedaan, onder z'n kussen legde, en daarop is hij gaan slapen. Maar toen nu die mensch ingeslapen was, zocht die maagd zijn omhulsel, die Leguane-huid, totdat zij haar gevonden had. En dat omhulsel gloeide (schroeide) zij aan den fakkel, zoodat de Leguane-huid verbrandde, en dat gaf zulk een sterke geur, dat haar aanstaande de geur van de Leguane-huid rook. En hij ontwaakte en zeide tot zijne aanstaande: "och! wat doet gij? gij doet (u dat) alzoo, nu is het onvermijdelijk, dat er in de toekomst moeite en verdriet (over u komt)." — Goed! den volgenden morgen ging hij uit (het slaapvertrek) en gebruikte een pruimpje met z'n schoonouders. En de drie oudere zusters van zijn' aanstaande zagen hem; zijn haar hing in vlechten langs het hoofd en hij was gekleed met goud, zilver, juweelen en edelgesteenten, tot zijn nagels zelfs waren zoodanig.

Toen begeerden de drie oudere zusters, van z'n aanstaande, den

aanstaande harer jongere zuster. Maar de vader van de aanstaande van dien (jongen) man wilde als bruidschat voor zijn kind een gouden schip hebben, zoodat hij op reis zou gaan om dien bruidschat te zoeken. Maar toen hij, zie! haast heenreisde ging hij (eerst) areeknoten klimmen (halen), en een dier welriekende areeknoten (een bizonder soort) en een hoenderei gaf hij aan zijne aanstaande, en zeide: „liefje! ik ga straks op reis om uw bruidschat te zoeken, maar deze areeknoot en dit ei moogt gij niet verliezen of wegwerpen, maar gij moet die verbergen en als gij uitgaat, waarheen dan ook, gij moet die steeds medenemen, geknoot (gelegd) in de punt van uw sarong.” —

Goed! toen hij nu op reis gegaan was begeerden de oudere zusters, van zijne aanstaande, den aanstaande harer jongere zuster, zoodat zij, die ouderen, elkander — (en hare jongere zuster) — overhaalden om naar het bosch te gaan en daar bamboe (voor watervaten) af te hakken (te halen). Zoo gingen zij dus en geraakten daarheen, zoodat hare jongste zuster zeide: „dit hier is de bamboe voor watervaten, zullen we (ze) dus niet afhakken?” — Maar hare oudere zusters zeiden: „laat ons nog verder gaan en (ze) straks afhakken; we zijn er nog niet.” — Goed! hare jongere zuster ging ook mede, zoodat zij aldaar (waar de zusters wilden) heengingen. En aldaar, zòò hadden hare oudere zusters het met elkaar afgesproken, omringden zij hare jongere zuster en stootten haar in een kuil, zoodat zij (daar in) gevallen is. Toen keerden hare drie oudere zusters weder naar haar huis.

En aldaar vraagden haar vader en hare moeder, zeggende: „maar waar is uwe jongere zuster?” En zij antwoordden, zeggende: „wie weet het! zij is daar straks (een poos geleden al) teruggekeerd!” — Goed! haar vader en hare moeder gingen haar zoeken: zij drukten (volgden) hare (der dochteren) voetsporen, zoodat zij aldaar heen kwamen; (toen) zochten zij, totdat zij dien kuil vonden. En aldaar riepen vader en moeder hun kind haar naam, zoodat zij (van) uit den kuil antwoord gaf. Toen haalden zij een liaan en trokken daarmede hun kind op, en namen haar, dat kind, mede, wederkeerende naar hun huis.

Maar (daarna) haalden hare drie oudere zusters hare jongere zuster weêr over; zij zeiden: „kom jelui niet (ga jelui niet meê)? laat ons naar boven op den berg gaan om bladeren te plukken!” — En hare jongere zuster, zij volgde weêr het woord harer oudere zusters, zoodat zij op weg gingen. Toen zij nu op den berg aan-

gekomen waren, zeide hare jongere zuster: „(dit) hier zijn de bladeren! zullen we ze (dus) niet plukken?“ — Maar hare oudere zusters antwoordden, zeggende: „kom nog verder op, boven op den berg, laat ons aldaar eerst de bladeren plukken!“ — Goed! hare jongere zuster volgde (ook) het woord harer oudere zusters op, zoodat zij opklommen, aldaar, naar boven op den berg.

Toen zij nu daar aangekomen waren, zie! bladeren plukten zij zelfs niet, maar hare oudere zusters stelden voor, zij (zouden) elkaar schommelen, totdat hare jongere zuster er ook in bewilligde. De ouderen zouden eerst schommelen en daarna eerst hare jongere zuster. Goed! (weldra) hadden die drie gedaan, met elkander te schommelen, er restte nog slechts hare jongere zuster. Toen nu, zie! zij zich bijna zou schommelen, hadden hare oudere zusters in het schommeltouw een sneê gegeven; daarop ging zij op den schommel. Toen duwden zij drieën hare jongere zuster op; zij gaven den schommel een duw vooruit: één keer ... nog niet; hij kwam achteruit; (nog) één keer ... ook nog niet; hij ging vooruit; (weder) één keer ... en daar brak het touw van den schommel, zoodat hare jongere zuster midden in zee gevallen is.

Toen is zij gezonken en haar areeknoot en hoenderei, die haar aanstaande haar gegeven had, zijn ook gezonken. Maar toen die areeknoot en dat ei zonken gingen ze niet verloren; maar de areek schoot op (omhoog) boven de zee uit en ook het hoenderei brak open (kwam uit) en het kuiken er van was ook (in eens) groot, zoodat die kip boven in den areek-palm klom en daar bleef.

Eens nu zag die kip ('t blijkt een haan te zijn geweest) een schip naderen dat dicht langs den kip heen kwam. Toen vroeg de kip: „kukuluku! Koning Léguaan, waar is hij?“ En de schepelingen antwoordden; ze zeiden: „ergens achter ons, komt hij aan.“ Toen nu dat schip gepasseerd was, naderde er weêr een schip, en die kip vroeg weer; hij kraaide: „kukuluku! Koning Léguaan, waar is hij?“ En de schepelingen antwoordden weêr, zeggende: „ergens achter ons, komt hij aan!“ — En aldus (ging het voort) totdat er zes schepen gepasseerd waren, en er nog maar één enkel schip overbleef. Toen kraaide die kip weêr en vroeg: „Koning-Léguaan, waar is hij?“ — Toen antwoordde de eigenaar van den kip, Koning-Léguaan: „hier is hij!“ — Daarop vloog de kip heen naar Koning-Léguaan en zette zich op zijn dij (schoot) neder. De aanstaande nu van Koning-Léguaan, zij die gezonken was, leefde, want zij was ingegaan (had zich verborgen) onder de vleugels van

dien kip. En toen die kip zich op Koning-Léguaan's schoot had geplaatst, had hij dààr eerst Koning-Léguaan's vrouw neêrgezet. Toen verweet Koning-Léguaan (het aan) zijne aanstaande: „ziedaar! hier, toen ik nog niet op reis gegaan was (toen zij de Leguanehuid verbrand had) heb ik gezegd: dat moogt ge niet doen; maar gij wildet niet; dus dat hebt ge er nu van.” — Goed! Koning-Léguaan haalde nu de kist zijner aanstaande, een gouden, en nam zijn' aanstaande en legde haar in die gouden kist neêr.

Toen ging Koning-Léguaan aan land, en begaf zich regelrecht naar zijn' schoonvader, hij zeide: „oude heer! waar is uwlieders kind?!” — Maar zijn schoonvader antwoordde heel niet; zij (de schoonouders) ach! zij weenden slechts. En hunne drie kinderen kwamen bijeen, met het doel om (elk voor zich) Koning-Léguaan weg te kapen (voor zich te winnen). Maar Koning-Léguaan zeide toen tot zijn schoonouders: „goed! het geschenk (van de reis meegebracht) voor ulieder kind is aan de kust in het schip, ik zal dus mijn menschen gelasten het te halen.” — Dat geschenk nu bestond uit één kist met mesjes en ook één kist met naalden; maar de mesjes hadden deze eigenschap, dat, als men er iets meê deed en men zich slechts een weinig in de hand sneed, men (dan) stierf; aldus was het ook met de naalden, als men er zich een sarong meê naaide en men zich slechts even in de hand prikte, dan stierf men.

Goed! de schoonvader van Koning-Léguaan drong aan op den bruidsschat van zijn kind, dat moest een gouden schip zijn. Toen heeft Koning-Léguaan het geschenk voor zijne vrouw aan hare drie oudere zusters gegeven. En ja! toen hebben zij die kisten geopend om hun geschenk te zien; dat waren mesjes en naalden: maar de mesjes sneden haar en de naalden prikten haar, dus die drie ouderen stierven allen, (dus zij doodden die drie ouderen tot de laatste).

Toen bracht Konin-Léguaan zijne vrouw van het schip af. En dat gouden schip (rolden zij op het land) en gebruikten daarbij de drie ouderen tot rollen: hare beenderen werden geheel tot poeder.

43. O ngo Kàsomòmo.

Ma moi o njawa ja ruàngi mànga bira kakamoi. La muna ami rônga o ngo Kàsomòmo. La muna magèna déo o ngihia moi i ma

mané. La muna magèna mo si pòngo-so magèna. Magèna dé ma moi muna déo o ngihia magèna i ma bitjara, la ami hira i isè magèna. Magèna dé ona magèna ja hika ja kurumi, ja kèlèlo o ngihia moi i ma alé-alé-ka, sidago òna magèna i supu-kali. Duma i tèka-lowaali dé i ma bitjara-kali o ngihia déo o njawa magèna, sidago òna magèna jo léga-kali: duma tjawali ja kèlèlo o ngihia moi. Magèna dé òna ja ruàngi i ma tèké bitjara, i tèmo: "lèbé-laha o ngòra-ka mi djadjaga-ka, la o ngihia magèna i supu dé mi ja toðma."

Kòmagèna; òna magèna jo djadjaga, sidago i tèka-lowaali, o ngihia magèna i supu, dé o ngòpèdè-ka magèna mo si ðahu o gosòso ja dodiahi, sidago o ngihia ma ròhé magèna i siru ða hàka-hàka-ka. La o ngihia magèna i supu, la òna magèna ja ruàngi o gogusūmutu moi ja òsu, la o ngihia ma ròhé-ka i si suru, sidago o ngihia magèna i sònè-ka.

La magèna dé o ngo Kàsomòmo, muna magèna mo podso-so, mo tèmo: "ija! o giki mànga ngòpa, dé ni ja toðma-ka; so dònè ngohi to tàgi to ma lutu; so àsa ni ja nanano." Magèna dé o ngo Kàsomòmo magèna mo tàgi o Tiabo ma làko-ka mo tobo: ma nonòma ma bàti ami dòi-no. La to muna ami ngòpa, i àso, i tèmo: "mèmè!" Duma muna magèna mo tobo ma tjobo-tjobo, sidago ma bàti ami mamata. Magèna dé o ngòpa magèna i àso-kali, i tèmo: "mèmè!" — La muna magèna mo sàngo, mo tèmo: "ai ngòpa! ni gògé ngokagèna, sidago o ngòdsa ma bané: ai gani ma awa, ai gani ma guru déo o ai àto ni jo damaha!" — La magèna dé muna magèna mo tumu dé ka mi hiwa-ka.

43. Kàsomòmo.

Eens hadden drie menschen (mannen) hun' (ééne) eenige zuster. En haar naam was Kàsomòmo. En zij en een' slang (slang is wel vrouwelijk, maar voor dit geval is dat niet goed vol te houden) hielden vrijage met elkander. Nu had zij dat stil gehouden. Toen nu zij en die slang eens met elkander praatten, hoorden hare broeders dat. Toen gingen zij er op af om te kijken, (maar) zagen (niets dan) een slang, die zich had opgerold, zoodat zij weêr naar buiten gingen. Maar (in 't geheel) niet lang - daarna - praatten zij weêr met elkander, die slang en die mensch (vrouw); zoodat

zij weêr een kijkje namen: maar zij zagen slechts een slang. Toen spraken die drie met elkander en zeiden: „t zal het beste wezen dat wij aan de deur de wacht blijven houden; als dan die slang naar buiten komt, zullen wij dien dooden.”

Zoo deden zij; zij wachten hem op, tot niet lang daarna die slang buiten kwam, en de vrouw had hem met welriekende olie gezalfd, zoodat die slang over het geheele lichaam glom. Toen nu de slang buitenkwam, maakten zij drieën een priem gloeiend, en staken dien den slang in het lichaam, zoodat de slang is gestorven.

Toen was Kàsomòmo daarover zeer gebelgd en zeide: „ja wel! iemands kind — (waarschijnlijk hebben we dus hier weêr te denken aan een werkelijk mensch, zich slechts als slang voordoende, zooals dat in de vorige geschiedenis met den leguaan het geval was) — (durft) gij lieden (wel) te dooden; dus nu ga ik weg en verdrink mij; zoo aanstonds zult gij het zien!” — Toen ging Kàsomòmo en waadde door de monding van de rivier Tiābo: eerst reikte het water tot haar middel. En hare kinderen riepen; — (’t schijnt dus, dat zij weduwe was —; of wellicht waren het ook haar broer’s kinderen) — ze zeiden: „moeder!” Maar zij waadde steeds voort, zoodat het water tot hare borst reikte. Toen riepen de kinderen weder, zeggende: „moeder!” — En zij antwoordde; zij zeide: „mijn kindertjes! blijft daar, tot de opkomst van de nieuwe maan: wacht op mijn luizen, mijn neten en mijn kleerluizen!” — Toen dook zij en was niet meer.

(Daarom, zoo zegt men, verschijnen op zekere tijden des jaars, bij nieuwe maan, zekere kleine, zeer kleine vischjes in de monding der rivier de Tiābo en wel: de dadūa-, de guru- en de kapu-nani-vischjes, respectievelijk: de luizen, de neten en de kleerluizen van Kàsomòmo.)

44. O ngo Rombia déo o Makara.

I dodòma o ngòpèdèka moi; la muna magèna ami ngòpa ja sinòto: o ngòpèdèka moi déo janau moi; la to òna mànga rònga: o ngo Rombia déo o Makara. La magèna dé ma moi òna magèna ja tago o nawo moi, ma rònga o Lèbo; la o ngo Rombia ma awa, muna magèna, ma paāri o nawo magèna, sidago òna òsa. La magèna, dé o nawo magèna òna òsa-ka, dé muna magèna mo tàgi o

dòro-sa, mo si bèsèso ma ngòpa o ngo Rombia-ka, mo tèmo : nàko-so o Lèbo manèna ni ja òdo, dé ngini ma làké, la ngohi ma bòro nī mala." — Bòlo! magèna dé muna magèna mo tàgi-ka, dé o ngo Rombia déo ma hira o Makara òna magèna ja odo o Lèbo magèna. Duma o Makara una wo gari sidago o Lèbo ma bòro magèna lo wa odo-ka.

Magèna dé i tèka-lowaāli ma awa mo bòla-no, dé mo-sano, mo tèmo : "to ngohi ai mala, magèna 'kia-ka?" — La magèna dé o ngo Rombia mo si ngangàsu mo tèmo : "òdé! o Makara wo gari, so wa òdo-ka." — La magèna dé ma awa mi toḏsa, sidago mo poḏso; so ma dèhè to muna ami baro, sidago muna mo ma sisa, mo tàgi ma hika ma dòto-ka. La magèna dé o ngo Rombia ma kèlèlo, dé muna mo àso, mo tèmo : "mèmě! no tamaha-si; o Makara wo ari-so!" — Duma ma awa magèna ka mo tàgi mo gila-gila, sidago muna magèna ma màké o kàlèngè ma kahi moi; dé o susu ma dabu ngokagèna mo dého-ka, dé o tona-ka ma hado-ku-so; la o ngo Rombia ma dèhè, so o Makara mo wi si udo.

Duma o Makara magèna ka wo ari wa tjobo-tjobo-so, sidago o ngo Rombia mo àso-kali mo tèmo : "mèmě! no tamaha-si; o Makara wo ari-so!" — Duma muna mo tamaha-wa; sidago muna magèna ma hika ma sōa-ka-dé, la o tètò moi ma màké, la muna magèna ma pòka o tètò magèna, sidago mo tubabi; la o tètò magèna i pèlènga maro o tahu ma ngòra, sidago muna mo wòsa-ka, mo ma sisa o tètò ma raba-ka, sidago o tètò ma ngòra i pèrèsu-kali.

Duma ma ngòpa o ngo Rombia déo ma hira o Makara i liho-wa; duma ka kagèna i gogògè, sidago o Makara i wi lamò. La una o tahu, o fàla-gàku, moi wa àka; duma o tahu magèna ma ngutè lo ka o ràté. La o Makara magèna o tòko ma nau moi wo ma dòpo, sidago o tòko magèna i biàsa-ka-so; la o Makara, una magèna, 'kia-ka-naga wo tàgi, gèna ka i wi mòté. La ma moi o Makara wo tàgi, dé wo si bèsèso o ngo Rombia, wo tèmo : "o ngo Rombia, ani ngutè na siha nàko-so ta hino, la to dola." — Bòlo! o Makara, una magèna, wo pàsa-ka, dé o njawa ma somōa moi wo ma si tagàli, dé wo àso : "o ngo Rombia! ani ngutè na siha, la to dola!" — Bòlo! o ngo Rombia, muna magèna, ma dakòlo o Makara ngokagèna, dé o ngutè magèna ma siha, so o njawa ma somōa, una magèna, wo dola-ka. La o njawa ma somāa, una magèna, wo ma-idu-ka o ngo Rombia ami ugu ma dòku-ka, la muna magèna awi gani mo léga.

Duma i tèka-lowaāli o Makara, una magèna, wo mā si diado,

so una wo àso, wo tèmo: "o ngo Rombia! ani ngutè na siha, la to dola!" — Duma o ngo Rombia, muna magèna, mo sàngo, mo tèmo: "siòko! o gòta i lalamo i bàbu-ka, so to ma ngàku-wa!" — Bòlo! o Makara, una magèna, wo isè o ngo Rombia mo sàngo ma àka kòmagèna, dé una wo ari-so. La awi kòngo i tura; ma moi-li, gèna ja hijé awi pupuku-ka; la kòmagèna, sidago o Makara, una magèna, wi lutu. La magèna dé o Makara awi tòko magèna i soré; ja àka kòmagèna: "tuturuūwa! o Makara i wi lutu-ka!"

La o ngo Rombia, muna magèna, mo isè magèna, dé muna ma dèhè o diha ma tjètjéké moi, la muna mo wi si ogu o njawa ma somōa magèna, wo ma iīdu gèna, sidago o njawa ma samōa magèna wo sònéka. La muna magèna ma dèhè o gàbi ma bōro tumidingi, la o lèru magèna muna ma umo o àké-ku. La magèna dé o àké magèna lo da ōa-kali. Magèna dé o tòko magèna i soré-kali, ja àka: "tuturuūwa! o Makara wo sòné wo liho!" — La o Makara una magèna wo bawo-ka, la wo àso-kali, wo tèmo: "o ngo Rombia! aní ngutè na siha, la to dola." — La magèna dé o ngo Rombia ma siha to muna ami ngutè, so o Makara, una magèna wo dola.

44 Rombia en Makara.

Vroeger was er eene vrouw en die had twee kinderen: een' dochter en een zoon, en hunne namen waren: Rombia en Makara. Eens nu vingen zij een visch: Lèbo genaamd (een zoetwatervisch: *Ophiocephalus*), en de moeder van Rombia kookte dien visch, zoodat hij gaar was. Toen nu de visch gaar geworden was, ging zij heen naar den tuin, en bestelde aan haar dochter Rombia, zeggende: "als gij dezen Lèbo (wilt) eten, (neemt) gij dan de visch en bewaart mij dan de kuit." — Goed! toen zij weg gegaan was, aten Rombia en haar broertje Makara den Lèbo op. Maar Makara dreinde, totdat hij de kuit van den Lèbo ook opgegeten had.

Toen duurde het niet lang meer of de moeder kwam terug en vroeg, zeggende: "waar is mijn bewaard aandeel?" — Toen gaf Rombia het haar te kennen, zeggende: "ja, Makara dreinde er om, dus hij heeft het opgegeten." — Toen werd haar moeder boos, ja zeer gebelgd; zij nam dus haar sarong (hier bedoeld: de sarong, die vrouwen gewoon zijn om hals en schouders te slaan om zich het bovenlijf te bedekken), want zij wilde zich verloren maken

(voor goed weggaan, verdwijnen), en zij ging heen in de richting van de kaap (zij woonde dus aan de kust). Toen nu Rombia dat zag riep zij; zij zeide: „moeder! wacht toch; Makara huilt zoo!” — Maar hare moeder ging zonder om te zien voort, totdat zij een schelp vond en daar (op) drukte zij melk uit haar borst en zette dat toen op den grond neêr; en Rombia haalde het en liet er Makara van drinken.

Maar Makara hilde maar altijd door, zoodat Rombia weder riep, zeggende: „moeder! wacht toch; Makara huilt zoo!” — Maar zij wachtte niet; eindelijk, onder weg (ter helfte van den weg) gekomen, vond (genaakte) zij een (grooten) steen (een rotsblok), en dien steen sloeg zij met de vlakke hand en maakte daarbij een zuigend, piepend geluid, met de lippen; toen opende zich die steen, als de deur van een huis, waarop zij er in ging (en) zich verloren maakte (verdween) in den steen, want de deur des (de opening des) steens sloot zich weder.

Maar haar kind Rombia en haar broêrtje Makara, keerden niet terug, doch daar ter plaatse bleven zij, tot Makara groot werd. Toen maakte hij een huis, een paalwoning, maar tot trap had die woning slechts een ketting. Makara nu fokte zich een kip op, zoodat die kip zeer tam werd, en waar Makara ging, daar volgde die kip hem (steeds). Eens ging Makara uit en bestelde aan zijn' zuster, zeggende: „Rombia als ik weêrkom laat dan uw trap af, dat ik opklimme.”

Goed! toen Makara weg was, verstellde zich een vreemde (door Makara's stem na te bootsen) en riep: „Rombia! laat uw trap af, dat ik opklimme!” — Goed! Rombia dacht dat Makara daar was, en liet de trap af, zoodat die vreemde omhoog geklommen is. En die vreemde legde zich neder (met het hoofd) op Rombia haar schoot en zij zocht (hem) zijn luizen (af).

Doch niet lang duurde het of Makara kwam daar aan, en riep, zeggende: „Rombia! laat uw ladder af, dat ik opklimme!” — Maar Rombia antwoordde, zeggende: „helaas er ligt een grooten boom op mij, dus ik kan (mij) niet (oprichten).” — Goed! toen Makara hoorde, dat Rombia hem antwoordde, aldus doende (met zulke woorden) weende hij zeer. En zijn tranen droppelden neêr; weêr (droppelde er) een (traan neer) . . . , toen reikte het (water-volume van dien traan) hem tot aan de knieën; en zòð (ging het voort) totdat (eindelijk) Makara verdronk. Toen kraaide Makara's haan; zòð deed hij: „kukuluku! Makara is verdronken!”

Toen nu Rombia dat hoorde, nam zij een klein mes en sneed er den vreemdeling mede, die slapende was, zoodat die vreemdeling gestorven is. Daarop nam zij zeven knoppen van den gambirbloemheester (*jasminum grandiflorum* L.) en wierp die bloemen omlaag in het water (dat door Makara's tranen was ontstaan). Toen is dat water ook weêr droog geworden. Daarop kraaide die haan weder; hij deed (aldus): „kukuluku! Makara keert weder van het sterven (keert uit den dood weder)!“ — En Makara was boven gekomen (daar het water waarin hij verdronken was droog geworden was) en riep weder, zeggende: „Rombia! laat uw ladder af, dat ik opklimme!“ — Toen liet Rombia haar ladder af, en Makara klom er tegen op.

45. O Gòho-i-dodòma mànga dòku dà lutu.

O Gòho-i-dodòma-ka mànga dòku moi dà lòha i tjara-wa. Duma ma moi o nawo i lalamo moi sadai o dongiraba-sa ja kahisa to òna manga dòku ma raba-sa. Magèna dé o njawa mànga dala magèna ja kèlèlo o nawo magèna, dé òna magèna i ma tolòmu, so ja tudu, so o nawo magèna i sònè-ka.

Magèna dé òna magèna mànga dala gèna ja nali, la i ma tolòmu so o ramé moi ja àka. La o lipa déo o gosòma ja dèhè, so o ramé gèna o putu ka i sasai-wangé dé o wangé gèna ka i sasai-lobi-so, i guùlè, so ja rôngi. Magèna dé o ngopèdèka moi, to òna mànga dòngriraba-ka, mo puwo to muna ami tahu-ka; gèna ka i mi dòha-ka, i mi faduli-wa. Magèna dé o putu magèna i sai-wangé-wangé, gèna o muūra magèna i tòna-tòna; gèna o ramé magèna ka i si dogidòha-ka-so, i ma guùlè maro òkia-naga. Gèna o muūra magèna lo i ogo-ka-so.

La magèna dé i lòfo dà ginita o toko ma nau moi, gèna i soré; ja àka kòmagèna: „tuturuūwa! i tèka-wa! tuturuūwa! i tèka-wa!“ — La o tòko ma nau ja àka kòmagèna, dé o ngòpèdèka magèna mo isè-so dé mo témo: „hé! kawàsa! ni isè-si! o tòko moi gèna i soré, ja àka kòmagèna.“ — Duma o kawàsa magèna i mi si sàngo muna-ka, i tèmo: „wéwé! no ma ràhu-wa la no bàka!“ — Hika! o tòko magèna i soré-kali, ja àka kòmagèna; so o ngòpèdèka mo si ngangàsù-kali o kawàsa-ka; duma òna magèna jo gèha-kira-kira-wa, so òna magèna ka i raramé moi.

Magèna dè o ngòpèdèka magèna mò pupuwo gèna, hé! ka ami

ngòpa ma tjètjéké magèna ma dèhè so ma pàpa, dé mo ma djobo, o pònga-sa mo lòda, sébàbu o dòku magèna, hé! ða lutu ja dangadé-so. Dé mo tàgi mo tèmo: „ngohi-wa, hè, òna! ngohi-wa, hè, òna!” — La o ngòpèdèka magèna mo lòda, so ngokagèna ma pito gèna, kagèna i waro, sébàbu idahu o tònà ma raba-è o àké i supu, so o dòku magèna ða lutu-so. La ma duūru dé o dòku magèna ða lulutu gèna, ma rònga o Gàmu-djaha.

Tanu nàko-so — o ngòpèdèka magèna mo isè o tòko i soré, ja àka kòmagèna, so muna mo si ngangàsù o kawàsa-ka — la nàko-so òna magèna i si gisè-ka to muna ami dèmo, tanu nāgala o dòku magèna ða lutu-ka, duma òna magèna dé àsa ja lutu-wa.

So o ngòpèdèka, muna magèna, o ponga-sa mo lòda, dé i mi lutu-wa, sidago o bi njawa i dàdi, gèna ma gòla muna-no; sébàbu muna magèna i mi lutu-wa, so o bi njawa ma si dàdi, gèna kaka muna mo ma tèngo.

45. (Hoe) de stad der Voorvaderen is verzonken.

De Voorvaderen hadden een stad, die buitengewoon schoon was. Maar eens kwam er een groote visch van uit zee naar land, naar hunne stad. Toen nu al die (vele) menschen, dien visch zagen, kwamen zij te zamen en harpoeneerden hem, zoodat die visch is gestorven.

Toen waren zij met hun velen (allen) daar blijde over en kwamen bijeen en maakten een feest. — Zij haalden gongs en trommen en dat feest hield nacht en dag aan, zij zongen dat het daverde. Toen was er eene vrouw in hun midden, die in barensnood was in haar huis; doch zij lieten haar alleen en gaven niets om haar. Dien nacht, toen regende het, den geheelen nacht door, alsof het met bakken van den hemel gegoten werd; doch het feest ging maar altijd zoo door, zij zongen als iets (als er aan toe). — En die regen duurde den ganschen nacht en toen de dageraad bijna aanbrak is die regen eerst opgehouden.

Toen nu de dag bijna aanbrak kraaide er een haan; zòd deed hij: „kukuluku! niet lange meer! — kukuluku! niet lange meer!” Als nu die haan aldus deed, hoorde die vrouw dat en zeide: „hei! menschen! luistert eens! die haan kraait en doet (zegt) aldus!” — Maar dat volk antwoordde haar daarop, zeggende: „och, jij! warm

jij je (niet, dan) anders verrot je!" — (Blijf stil boven je vuur zitten, anders verrot je -: zie ook Woordenl. op r à h u) —. Vooruit! daar kraaide die haan weêr, en deed alzoo (en zeide weêr 't zelfde); dus gaf de vrouw het weêr aan het volk te kennen, maar zij stelden er hun gedachte niet op, (gaven er niet om), zij deden niet anders dan (zij bleven maar steeds door) feestvieren.

Toen, zie! nam die vrouw, die gebaard had, haar klein kind op en droeg het in een doek, en zij vertrok en liep het bosch in, want die stad, zie! bijna zonk zij weg. Toen zij voortging, zeide zij: "ik niet, ach, zijlieden! ik niet, ach, zijlieden!" — Toen nu die vrouw vluchtte versmolt het (werd de grond slijk) waar zij trapte (bij elken voetstap), want het water (borrelde) van uit den grond omhoog, dus die stad verzonk. — In later tijd was de naam van die verzonken stad "G à m u - d j a h a": de verzonken stad.

Als maar — (toen) die vrouw hoorde dat de haan kraaide, aldus doende (zeggende), en zij het volk er kennis van gaf — als zij toen naar haar woord geluisterd hadden, dan zou misschien de stad verzonken zijn, maar zij waren ten minste niet verdronken.

Dus die vrouw vluchtte landwaarts het bosch in en zij verdronk niet, zoodat de menschen, die werden, hun afkomst (oorsprong) van haar hebben; want zij verdronk niet, dus de menschen deed zij worden, dat was geheel van haar alleen.

46. O Tàla o Tarakân ma pitua.

I tèmo o tàla madàké, gèna kadai o dipa ma gòla-ka dé ja nano ja hisa, gèna i tèmo o tàla madàké ma soõhu o hāsita moi-si, tanu o dipa-ë i tiki-ka. Déo lo ja kélèlo, i tèmo, o njawa moi wo ma òko o tàla i lalamo déo ma tjetjéké ma soa-ë, gèna awi gia o girina o tàla i lalamo ma tubu-ku wo ma si bitu déo awi gia o gubali o tàla ma tjetjéké ma tubu-ku wo ma si bitu. La awi dòhu-ka, gèna awi kawàsa ma rèhè-rèhè. La magèna dé òna magèna i tèmo o dòku manèna i bàrakàti i tjara-wa.

La o wākutu magèna ja dakòlo i gogōu, so ja hisa ja kudòti. La kadai o téwo-ka i uti-ka dé sadai o sòro òa aàsù-sa ja kahisa. La magèna dé ja kahisa ngokagèna o sòro òa aàsù-ka dé ja si duputu, la òna magèna o putu magèna ngokagèna i ma idu. Dé òkia-wa i ma si kokōa, so o gòta moi, ma rônga o sòro, magèna

ma sòka i ngòha, so ja dèhè i ma si kokōa; sidago o putu magèna òna magèna mànga ròhé òna hàko, sèbàbu o gòta ma sòka magèna òna hàko-so. La magèna dé ma goginita-no òna magèna i tèmo: „i laha! òna manèna ka mànga gòta ma sòka lo i bisa, ka manèna pa ūkuru pa poha-wa!”

Duma òna magèna i liho-wa; duma i gila-gila sadàdé o Ngidiho-sa; la o Ngidiho-ka ma njawa òna magèna kadai to òna mànga séri i ma tuluru-ka. La magèna dé o njawa nago-òna i mau i kokuddòti gèna, o Ngidiho-ka mànga tònna ma dèpi ja puàé, i mau ja tola, sidago, hé! ja dangadé ja tola-ka. Duma o Ngidiho-ka ma njawa to òna mànga kàso moi ja toðma, dé o galau ma idé-ka i si tòku-sa o au magèna, kékia-ka o tònna ja popuàé-ku ngokugèna jo gopòla. La magèna dé òna magèna i liho-ka.

La magèna dé o bi njawa ma somōa i si dagàli-li, ja hino o tònna ja puàé. Duma o wākutu magèna òna o tònna ja puàé, dé òna magèna ja kèlèlo o au magèna, dé i tèmo: „ilaha! òna manèna mànga gòta ma sòka lo ka i bisa déo mànga tònna lo ka òna aāu! èna, nāgala pa kudòti pa poha-wa, so kolaha po liho.” — La magèna de òna magèna i liho-ka to òna mànga dòku-ka.

46. De overlevering aangaande den berg Tarakan.¹

Men zegt dat de berg dàar noordelijk — als men van over zee, aan den gezichtseinder, hierheen (landwaarts) keek — men zegt dat dan aan den berg dàar noordelijk slechts een' elleboogslengte (scheen) te ontbreken of hij stiet tegen het hemelgewelf. Ook zag men (dan), (zòd) zegt men, boven tusschen den grooten en den kleinen berg een man staan, die met de rechterhand op den top des grooten en met de linkerhand op den top des kleinen bergs rustte. En aan zijn voeten (die dàar woonden, waren) allen zijn volk (onderdanen). En toen, (zoo) zegt men, (bezat) deze landstreek een onbeschrijfelijk grooten zegen (wonderkracht).

Te dien tijde nu dachten zij — (wie onder die zij te verstaan zijn ben ik niet te weten kunnen komen) — dat het werkelijk zoo was, dus kwamen ze van over zee hierheen, om (het land) te beoorlogen (dus waarschijnlijk om te zien of men niet over de

¹ (Zie ook: Wordenl.).

beroemde wonderkracht van dat land zou kunnen zegevieren). Daar aan zee aan de kust landden zij en trokken landwaarts in, in de richting van dat geheel van sòro-boomen (van dat bosch van louter sòro-boomen), en daar overviel hen het duister, en dien nacht sliepen zij aldaar. Daar zij echter niets hadden om als kokōa te gebruiken (een mat die men 's nachts over zich heen zet als men in de open lucht of op het vaartuig slaapt om beschut te zijn tegen dauw of regen), zoo namen zij (bladeren) van den boom, sòro genaamd, die breêde bladeren heeft, en gebruikten die als dekmatt, zoodat dien nacht hunlieder lichaam jeukte (zij hevigen jeuk leden), omdat die boombladeren zeer jeukverwekkend zijn. Toen zeiden zij den volgenden morgen: „verbazend! de boombladeren van (de menschen) die hier (wonen) zijn zelfs venijnig (giftig); hen hier, achten we niet te overmogen.

Maar zij keerden (toch) niet terug; maar zij gingen recht door landwaarts in tot aan het nog (van verhaler) zeewaarts gelegen Ngidiho; en de inwoners van Ngidiho hadden zich verplaatst (teruggetrokken) in hun zeewaarts (op een landtong in het meer) gelegen dorpstempel. Toen groeven die menschen, die oorlog wilden voeren een stuk van Ngidiho's grond (bedoelde landtong) af, zij wilde (de landengte) doorgraven (waarschijnlijk om de daarop gevluchten geheel door water te omringen en hen door belegering uit te hongeren); zoodat zie! haast was de doorgraving voltooid. Maar de menschen van Ngidiho doodden een hunner honden en — (waarschijnlijk toen de gravers zich verwijderd hadden om te verpoozen en door anderen vervangen te worden) — kropen met het bloed (van dien hond) over de toppen der gala u-bamboe — (die zooals blijkt over de plaats waar de doorgraving werd gemaakt heen hingen) — en stortte het uit op de plaats waar men aan het doorgraven was.

Toen kwamen andere menschen, die (de vorigen) weder afwisselden om den grond uit te graven. Maar toen zij nu den grond uitgroeven en dat bloed zagen, zeiden zij: „verbazend! de boombladeren van hen (de menschen die) hier (wonen) zijn zelfs venijnig en hun grond is zelfs bloedende! neen maar! waarschijnlijk kunnen wij hen met oorlogen niet overmogen, dus is het maar beter dat wij terugkeeren.” — Toen zijn zij teruggekeerd naar hun land (stad).

47. O sahè moi wo ma totogòsa-so.

Ma moi o sahè magèna o upatì wa tolòmu la o pipi magèna wa tòta o bi dodiawo o bi sahè-ka; duma o upatì magèna lo wa lutu-ka. La magèna dé i wi si sala una-ka. Duma una magèna wo bitjara wo ma totogòsa-so, wo tèmo: "i laha! o tatàngu da lutu, o bèlo i tola, o rigu i tèpi, o tèto i bawo; o uto da lutu, o tòko da lutu déo o kàbi i sòso."

La magèna dé o bi sahè déo o bobàto ja dakòlo gèna ka i wi togòsa; so, hé! i wi sala-lowaali.

47. Het hoofd, dat zich gek hield.

Eens zamelde een hoofd de belasting (het hoofdgeld) in en dat geld bracht hij aan z'n collega's, de (daartoe gestelde) hoofden; maar hij liet dat geld in 't water vallen (hij heeft dat ook doen verdrinken). Toen werd er een klacht tegen hem ingebracht. Maar hij sprak slechts gekkenpraat (hij praatte, hij hield zich gek), en zeide: "verbazend! het dakje (dat in 't midden op de vrouwen is aangebracht) zinkt, de staak breekt (tola, zegt men echter slechts van touw en dergel.), de kabel breekt (moet zijn tola; tèpi had hij bij 't vorige moeten gebruiken), de steen drijft, de droge palmtak zinkt, de kip verdrinkt, de geit vliegt!"

Toen dachten de hoofden en raadslieden dat hij gek was; dus, zie! ze hebben hem geen eens straf gegeven.

48. O njawa ja sinòto, i ma bobataru gèna.

Ma moi o njawa ja sinòto magèna i ma bobitjara. Dé i wi moi gèna wo tèmo: "ngòna magèna kolaha o uku èko o gomòma?" — La una magèna wo sàngo: "ngohi kolaha o gomòma!" — Dé i wi moi gèna i wi sano-kali: "hika! ngòna kolaha o uku èko o gomòma?" La una magèna wo sàngo: "ngohi kolaha o uku!"

Magèna dé una magèna, o gomòma wa hihiri gèna, i wi popiliku-ka, dé o dowòngi-sa i wi ruba-sa, sidago o wàngé magèna wo sai-lobi lobi-so; dé da putu, dé wa hòko awi bobiliku wa hòi,

gèna awi bïju lo ða aré-ka, sidago o goginita; òdè! o gomòma i wi pusa gèna!

Bòlo! magèna dé una magèna i wi moi ka o gòta wo ma gèsè-si; sidago wa ūkuru: manèna gèna, hé! ða lðha-ka; dé o ngodowo ka moi wa àka. So dé wa àka ða bòlo-ka, dé o uku wa hihiri magèna i wi popiliku-ka, dé ngokagèna o ngodowo-ë i witami-ka: wa àka maro o titi wa dòpo. Dé una magèna o uku wa tahu awi litimi-ë, dé ma gòta wa ðèhè so wo dingira, dé maèna i huwa. La una magèna o ngodowo ma dòku-ka wo oré: òdè! i wi sahu-so; gèna una magèna ka wo dingira wa gogōu, sidago, hé! ka wo sòne.

48. De twee menschen, die een weddenschap aangingen.

Twee menschen hadden eens een gesprek met elkaâr. De één zeide: „(wat hebt) *gij* liever: vuur of muggen?” — (de beteekenis is, zooals verder blijkt, waar zijt *gij* liever door gekweld: door 't vuur of door muggen?) — En hij antwoordde: „ik liever muggen!” Toen vroeg hij (de andere) den eenen weder: „kom aan! (wat hebt) *gij* liever: vuur of muggen?” — En hij antwoordde: „ik liever vuur.”

Toen heeft hij den eenen, die de muggen gekozen had, vastgebonden en op het zand (aan zee) neêrgelegd, tot die geheele dag voorbij was, (liet hij hem liggen); (eindelijk) toen het duister was kwam hij zeewaarts en maakte z'n banden los; toen was zijn gelaat (zelfs) wit (bleek) tot den volgenden morgen; immers, hadden de muggen zich uit alle macht op hem geweerd!

Goed! toen haalde zich die ééne hout, totdat hij achtte: dit (hier) zie, zal wel goed (genoeg) zijn; daarop maakte hij een rookzoldertje. Toen hij dat afgemaakt had, bond hij hem vast, die het vuur gekozen had, en plaatste hem boven op het rookzoldertje: hij handelde alsof hij varkensvleesch zou rooken. Daarna maakte hij vuur onder hem aan. en het hout halende bouwde hij dat op, zoodat het (vuur) begon te loeien. Hij, boven op het rookzoldertje, nu, schreeuwde; immers, was het hem heet! toen hoopte hij (het hout op het vuur) terdeeg op, zoodat zie! hij (de ander) stierf.

49. O momòlo dé ma pipi-ka.

Ma moi o njawa moi wo tàgi wo roda, la wa hika kagèna o pònga ma raba-ka, dé o ngolòla i lalamo moi o ponga-ka i oho. La o ngolòla magèna ma gòla-ë o momòlo moi i ma òko-ë. Magèna dé una magèna wa hika wa kurumi, la o momòlo ma raba o pipi ma rèhè-rèhè. La una magèna awi pisa wa hòi, so awi tuàla wo ma si sabéba, wa tahi.

La una magèna wo tàgi wa tjobo-tjobo; i wi momòdo, wo ma wòma-so; jato! wo ma si tàdi-ku, gèna ma gòta mag gòla-ku; gèna ka ma ngolòla ma gòla wo ma si minaro! La una magèna wo ma wòma-ka, dé wo ma djobo-kali, duma awi tahu lo wa ado-wa.

La magèna dé wo tàgi-kali so da putu dé o pipi magèna wo si pàka dé wo dongòsa. Òdé! ma nonòma gèna, tanu sutu ma làko-ka pa ròku, la po si hàdja-ka, àsa o pipi magèna pa aho; duma una magèna wo si hàdja-lowaali, dé ka wa aho; so ma pipi ma duhutu da toòsa-ka so maèna ja tjoho-ka, so wo tàgi lo ka 'wi riho-riho-ka.

La una magèna ma pipi magèna ma riho-ka wo dongòsa. Tanu magèna awi ròhé ma utung. Duma una magèna wo ma àka-so, ma pipi magèna ma làko-ka wa ròku-wa: i wi nali-so! La wo kangèla i parasàdja: o pipi magèna wa màké-lowaali.

49. De pul (porseleinen pot) met geld.

Een mensch ging eens jagen en drong door tot diep in het bosch, en daar in het bosch stond een groote dadap-boom (*Erythrina* sp.). En daar aan den voet van den dadap-boom, stond een pul overeind. Toen trad hij toe om het te bezien, en (bevond, dat) in de pul louter geld was. Daarop ontdeed hij zich van zijn lendewindsel, en maakte van zijn hoofdhoek een schaamtebedeksel (en in z'n lendewindsel) droeg hij (de pul, bij wijze van ransel) op den rug.

En hij liep al maar door; (eindelijk) was hij moede en zou eens uitblazen, zie! toen hij zich op de hurken zette, was het tegen den voet eens booms; dat was de voet van den dadap waar hij tegen leunde! Toen hij nu (even) uitgeblazen had, vertrok hij weêr, maar hij kwam maar niet t'huis.

Toen ging hij weêr voort, eindelijk werd het duister en smees hij het geld weg en liet het in den steek. Ja maar! eerst had hij ook een weinig (van het geld) aan den mond (der pul) met de handen moeten opscheppen en rondstrooien, en dan eerst het geld moeten meenemen; maar hij had er in 't geheel niets van rondgestrooid en het (zòò maar) meêgenomen; dus was de eigenaar van het geld (de verborgen boschgeest) boos geworden en had het (geld) vastgehouden; dus, al ging hij ook, hij bleef steeds op z'n plaats.

Hij dan liet het geld achter, op z'n plaats. Het zou het geluk zijns lichaams geweest zijn (hij zou er anders een fortuintje aan gehad hebben). Maar hij deed het zich (zelf) aan (dat hij er geen voordeel van had); hij schepte ook het geld niet uit den mond (der pul): hij was zoo blij (en dacht er daarom niet aan). Hij had zich te vergeefs vermoeid: hij kreeg het geld niet eens.

50. O Momòro-ka o Djodjaru wa si tjatjatu gèna.

Ma moi dé o Djodjaru ja sinòto i tàgi o gòta i ma gèsè. La magèna dé o Djodjaru ja sinòto, òna magèna, ja hika o godōa ma raba-ka, dé o Momòro-ka ma njawa, o gòh'i-duūru moi, wa àso, wo tèmo: "hé! ni ja hino-si!" La magèna dé o Djodjaru ja sinòto, òna magèna, lo ja nali-so, mǎnga palaūdi ja hado-ku, dé òna magèna wa àso, so ja hika-dé o Momòro-ka ma njawa.

La una magèna wo tèmo: "hé! ai pira! nàko-so ni mòdé-dé, dé o àrèta ti ni hiké, la ni ma gaho; duma bilàsu kodai ma sōa-ko dé upa ni ja tàko." Magèna dé o Momòro-ka ma njawa, una magèna o lipa sinòto wa hiké-so, sidago òna magèna, o djodaru, ja sinòto, ja nali-so, sidago mǎnga palaūdi lo jo dongòsa, so o lipa sinòto òna magèna i ma ridōi. La ma sōa-ka ja nali ja poha-kawa; so o Djodjaru ja sinòto, òna magèna, o lipa ja tàko, sidago o lipa magèna o Djodjaru ja sinòto i ma roridōi gèna, mǎnga bēlèka-dé ka i hiwa-ka-so; ma dodōi lo ka mǎnga bēlèka-ka.

La magèna dé òna magèna i liho, so ja hòko mǎnga awa déo mǎnga bàba-ka, dé i si ngangàsu, i tèmo: "ilaha! kangano o gòta mi ma gèsè-dé dé o njawa moi wo mi àso; mi ja hika-dé dé o lipa sinòto wo mi hiké, so mi ja aho dé wo si bēsèso, wo tèmo: "ma sōa-ka dé upa ni ja tàko!" Dé ngomi mi hòlu, so ma

sōa-ko mi ja tākō-so, sidago o lipa magēna ka i hiwa-ka-so." Magēna dé o Djodjaru mǎnga awa déo mǎnga bāba i ngamo. La o Djodjaru ja sinđto magēna i tǎgi mǎnga palaūdi ja hisa āsa ja dēhē. La òna ja sinđto i ma toduba: o lipa i hiwa; la i ari, sēbābu o ngēko ma sōa-ka dé òna magēna ja tākō o lipa magēna, sidago ka i hiwa-ka.

50. De Boschgeest ¹, die de (twee) Jonge Dochters begiftigde.

Eens gingen twee Jonge Dochters (Maagden, Meisjes) hout voor zich halen. Toen nu die twee Meisjes de (onbebouwde) tuinen (die men eenige jaren laat braak liggen en waar dan jong opgaand hout staat) in liepen, riep haar een Boschgeest, een jongeling en zeide: „hei! kom eens hier!” — Toen vonden die twee Meisjes dat ook heel aardig, legden hare draagmanden af en, daar hij haarlieden riep, gingen zij naar den Boschgeest toe.

Hij nu zeide: „zeg, zusjes! als ge het goed vindt, zal ik jelui een schat (een geschenk van waarde) geven; maar op voorwaarde (het moet) dat gij, zeewaarts gaande, onderweg er niet op klopt.” — Toen gaf de Boschgeest haarlieden twee gongs, zoodat zij, die twee Meisjes, recht blij waren; zij lieten zelfs hare draagmanden achter

¹ of Aardgeest - of eigenlijk in het geheel geen geest; het zijn de oorspronkelijke bewoners van het eiland Morotai, die deels uitgemoord, deels verdwenen zouden zijn, maar naar het volksbijgeloof, nog altijd op dat eiland, in het bosch of onder den grond, in onzichtbare dorpen, voortleven. Slechts wanneer zij zich aan den mensch willen vertoonen, krijgen zij een' zichtbare gedaante en herinneren ons in hun treken en goede daden soms aan de Elfen of Rūbezah. Men beschouwt ze als menschen en niet als geesten, want immer gebruikt men, ten hunnen opzichte, de pers. v. n. ww. en niet het onzijd. zakel. v. n. w.; ook voegt men „ma njawa”, „de mensch”, bij hun eigennaam. — Mōro zegt men even dikwijls als Mōrotai; o Mōro-ka, zou men dus zeggen als men van gewone menschen (bewoners) van Morotai sprak; maar de reduplicatie duidt in het Gal. ongeveer hetzelfde aan, als wat men, door verdubbeling van het geheele woord, soms in het Mal. uitdrukt: een er iets van hebben, een in geringen graad iets zijn, een er een beeld van zijn; als: njawa = mensch, njanjawa = beeld, schilderij; ngihia = slang, ngongihia = slang (gemaakt van hout, koper, ijzer); dēru = prauw, dēdēru, prauwtje in 't klein, beeld van een prauw, prauw zooals de kinderen zich maken om meē te spelen; enz.: zoodat dan Momōro-ka zou moeten beduiden; de, den Morotaiër verbeeldende, mensch.

en droegen de gongs, aan een stok, tusschen elkander in, op de schouders. Onderweg (echter) konden zij het van blijdschap niet meer uithouden; dus die twee Meisjes klopten op de gongs, zoodat die twee gongs, welke die twee meisjes aan een stok, op de schouders, tuschen zich in droegen, op hare schouders niet meer waren (eensklaps van hare schouders verdwenen waren); zij hadden nog slechts den draagstok op hare schouders.

Toen keerden zij huiswaarts en zij kwamen, zeewaarts gaande, bij hare moeder en haar vader en gaven het te kennen, zeggende: „verbeeldt u! daarstraks gingen wij brandhout voor ons halen, toen een mensch ons riep; wij gingen er heen (naar hem toe) en hij gaf ons twee gongs, die wij medenamen, terwijl hij beval, zeggende: „onder weg moogt gij er niet op kloppen!“ — En wij hebben niet gewild (hechtten geen gewicht aan den ernst van het gegeven bevel), dus onder weg (op onzen weg) zeewaarts, hebben wij er op geklopt, zoodat die gongs er niet meer waren (eensklaps verdwenen).” Toen knorden die Meisjes hare moeder en haar vader (op haar). — En die twee Meisjes gingen heen, hare draagmanden, landwaarts ingaande, haalden zij toen pas. En zij beiden berouwden het zich zeer (hadden zeer veel spijt); de gongs hadden zij niet; en zij weenden, omdat zij onder weg op die gongs geklopt hadden, zoodat zij er niet meer waren (zoodat zij verdwenen waren).

(Wordt vervolgd).